

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΠΜΣ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Επιβλέπων Καθηγητής: Κ. Στεφάνου

Εκπόνηση: Πανταζή Δέσποινα (ΑΜ: 1206Μ022)

ΑΘΗΝΑ

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΕΤΟΣ 2007-2008

MET
TAN

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΣΕΛ.:

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	1
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	4
<u>Α΄ ΜΕΡΟΣ:</u>	
Η ΕΚΠΡΟΣΩΠΗΣΗ ΤΟΥ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΚΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΟΥΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ	14
<u>A.1.</u> ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΤΗΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΤΩΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΩΝ ΣΕ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	15
<u>A.2.</u> ΘΕΣΜΟΘΕΤΗΜΕΝΗ ΕΚΠΡΟΣΩΠΗΣΗ ΤΩΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΚ/ΕΕ	23
A.2.1. Γενική Διεύθυνση για την υγεία και τους καταναλωτές	24
A.2.2. Συμβουλευτικό Συμβούλιο Καταναλωτών	27
A.2.3. Επιτροπή Καταναλωτών – Ευρωπαϊκή Συμβουλευτική Ομάδα Καταναλωτών	31
A.2.4. Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή	38
<u>A.3.</u> ΜΗ ΘΕΣΜΟΘΕΤΗΜΕΝΗ ΕΚΠΡΟΣΩΠΗΣΗ ΤΩΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΚ/ΕΕ	41
A.3.1. Ευρωπαϊκός Οργανισμός Καταναλωτών (BEUC)	42

A.3.2. Ευρωπαϊκή Κοινότητα Συνεταιρισμών Καταναλωτών (Eurocoop)	50
A.3.3. Συνομοσπονδία Οικογενειακών Οργανώσεων της ΕΕ (COFACE)	53
A.3.4. Ευρωπαϊκή Οργάνωση για τη Συνεργασία των εκπροσώπων των καταναλωτών σε θέματα τυποποίησης (ANEC)	55
A.3.5. Ευρωπαϊκό Διαπεριφερειακό Ίδρυμα Κατανάλωσης (IEIC)	57
A.3.6. Άλλοι Οργανισμοί	57
A.4. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΕΣ ΣΚΕΨΕΙΣ Α΄ ΜΕΡΟΥΣ	60

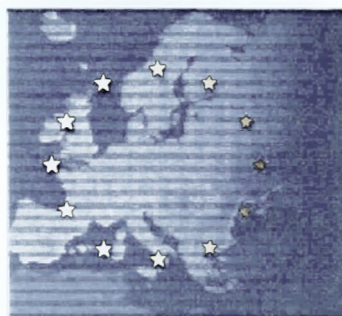
B΄ ΜΕΡΟΣ:

ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΚΑΙ ΕΠΙΡΡΟΗ ΤΩΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΩΝ ΣΤΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΛΗΨΗΣ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΘΕΣΜΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ	63
<u>B.1. ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΗΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΤΩΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΩΝ ΣΤΗΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΚΟΙΝΟΤΙΚΩΝ ΡΥΘΜΙΣΕΩΝ</u>	64
B.1.1. Οι ομάδες συμφερόντων στα πλαίσια των θεωριών της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης	65
B.1.2. Οι ομάδες συμφερόντων υπό το πρίσμα των θεωριών παραγωγής δημόσιας πολιτικής	67
<u>B.2. Η ΕΠΙΡΡΑΣΗ ΤΟΥ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΚΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΛΗΨΗΣ ΤΩΝ ΚΟΙΝΟΤΙΚΩΝ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ</u>	73
B.2.1. Επιρροή καταναλωτών στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή	73

B.2.2. Επιρροή των καταναλωτών στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ..	81
<u>B.3.</u> ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΩΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΥΠΟΠΟΙΗΣΗΣ	90
<u>B.4.</u> ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΕΣ ΣΚΕΨΕΙΣ Β΄ ΜΕΡΟΥΣ	102
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	105
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ	111

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα¹/Ευρωπαϊκή Ένωση² συνιστά ένα ιδιαίτερο και πρωτοφανές μόρφωμα που φέρει χαρακτηριστικά τόσο διεθνούς οργανισμού, όσο και ομοσπονδιακού κράτους. Παρά την ασαφή φύση της, αναμφισβήτητο είναι ότι η ΕΚ/ΕΕ³ συνιστά ένα (υπό διαμόρφωση⁴) και ιδιότυπο⁵ πολιτικό σύστημα, οι πολιτικές του οποίου οδήγησαν σε επίτευξη των αρχικών στόχων -όπως αυτοί καθορίζονταν στις ιδρυτικές Συνθήκες-, αλλά και σε περαιτέρω ενοποίηση των κρατών-μελών και των λαών τους. Παρά την απουσία συγκεκριμένης κυβέρνησης, υπάρχουν κάποια στοιχεία που για τους πολιτικούς επιστήμονες αρκούν για να θεωρηθεί η ΕΚ/ΕΕ ένα *sui generis* πολιτικό σύστημα⁶. Τα στοιχεία που φανερώνουν την κρατική οργάνωση της ΕΚ/ΕΕ, παρ' ότι δεν αποτελεί κράτος, είναι⁷:

α) η ύπαρξη θεσμών: Από την ίδρυση των κοινοτήτων ως σήμερα, η ύπαρξη θεσμικών οργάνων και σταθερού θεσμικού περιβάλλοντος στήριξε το ευρωπαϊκό οικοδόμημα και, σύμφωνα με τη νεοθεσμική θεωρία⁸, υπήρξε η κινητήριος δύναμη της ολοκλήρωσης. Οι υπερεθνικοί και διακυβερνητικοί θεσμοί κυριαρχούν στο

¹ Στο εξής ΕΚ.

² Στο εξής ΕΕ.

³ Για την αποφυγή οποιωνδήποτε ερμηνευτικών προβλημάτων που προκύπτουν από τη διαφορετική νομική φύση Ευρωπαϊκής Ένωσης-Ευρωπαϊκής Κοινότητας θα χρησιμοποιείται στο εξής η συντομογραφία ΕΚ/ΕΕ, όπου γίνεται αναφορά στο ευρωπαϊκό ενοποιητικό οικοδόμημα συνολικά.

⁴ Λάβδας Κ., Συμφέροντα και Πολιτική-Οργάνωση Συμφερόντων και Πρότυπα Διακυβέρνησης, σελ.: 239.

⁵ Στεφάνου Κ., Στόχοι και Μέθοδοι της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης στους Στεφάνου/Τσινισιζέλη/Φατούρο/Χριστοδουλίδη (επιμ.) Εισαγωγή στις Ευρωπαϊκές Σπουδές, Τόμος Α', Ενοποιητική Δυναμική, Δικαιοταξία-Διακυβέρνηση, σελ.: 200.

⁶ Λάβδας Κ., Συμφέροντα και Πολιτική-Οργάνωση Συμφερόντων και Πρότυπα Διακυβέρνησης σελ.: 241.

⁷ Hix S., The political System of the EU, σελ.: 2.

⁸ Βλ.: Τσινισιζέλης Μ.-Χρυσόχου Δ., Η μελέτη της Ευρωπαϊκής Πολιτείας, στους Στεφάνου/Τσινισιζέλη/ Φατούρο/Χριστοδουλίδη (επιμ.) Εισαγωγή στις Ευρωπαϊκές Σπουδές, Τόμος Α', Ενοποιητική Δυναμική, Δικαιοταξία-Διακυβέρνηση, σελ.: 586-592.

πολιτικό σύστημα της ΕΚ/ΕΕ λαμβάνοντας σημαντικές συλλογικές πολιτικές αποφάσεις, ενώ η δράση και η λειτουργία τους διέπονται από συγκεκριμένους κανόνες.

β) η παρουσία και αποτύπωση συμφερόντων και αιτημάτων, αλλά και η συναίρεσή τους μέσω κατάλληλων πολιτικών διαδικασιών: Στην ΕΚ/ΕΕ συμφέροντα⁹ και προτιμήσεις διατυπώνονται από την ίδια την ΕΚ/ΕΕ, τα κράτη-μέλη και από τις κοινωνικές ομάδες, γεγονός που προσδίδει στο πολιτικό της σύστημα πολυεπίπεδο χαρακτήρα. Τα αιτήματα των ανωτέρω ενδιαφερομένων φορέων (stakeholders¹⁰) συναιρούνται από τους θεσμούς, τις κυβερνήσεις των κρατών-μελών, τα ευρωπαϊκά και εθνικά πολιτικά κόμματα και από την οργανωμένη κοινωνία των πολιτών.

γ) συλλογικές αποφάσεις, που συνδέονται με τους οικονομικούς πόρους και την αναδιανομή τους και επηρεάζουν όλες τις πτυχές του πολιτικού συστήματος: Οι πολιτικές της ΕΚ/ΕΕ καλύπτουν όλο το φάσμα της δημόσιας πολιτικής¹¹, αλληλεπιδρώντας, μάλιστα, μεταξύ τους σε μεγάλο βαθμό. Ιδιαίτερη επίδραση από τις πολιτικές εκροές υφίστανται οι οικονομικοί πόροι της ΕΚ/ΕΕ, επομένως, και ο κοινοτικός προϋπολογισμός¹² (που είναι διακριτός από αυτόν των κρατών-μελών) αφού κάθε απόφαση μπορεί να δώσει μεγαλύτερη βαρύτητα -άρα και ανάγκη για χρηματοδότηση- σε ένα συγκεκριμένο τομέα.

δ) η συνεχής ανατροφοδότηση (“feedback”) των πολιτικών: Οι πολιτικές αποφάσεις σε κάθε τομέα πολιτικής εγείρουν νέες ανάγκες και αιτήματα για την κάλυψη των οποίων εκκινεί ξανά πολιτική διαδικασία παραγωγής αποφάσεων, καθιστώντας, έτσι το πολιτικό σύστημα της ΕΚ/ΕΕ δυναμικό και όχι στατικό.

⁹ Βλ.: Λάβδας Κ., Συμφέροντα και Πολιτική-Οργάνωση Συμφερόντων και Πρότυπα Διακυβέρνησης, σελ.: 255-262.

¹⁰ Richardson J., Policy Making in the EU-Interests, Ideas and Garbage cans of primeval soup στον Richardson J. European Union-Power and Policy-Making, σελ.: 4.

¹¹ Hix S., The political System of the EU, σελ.: 3.

¹² Όπως ορίζεται στα άρθρα 268-280 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Κοινότητα (Δημοσιονομικές διατάξεις).

Σε κάθε πολιτικό σύστημα οι πολιτικές¹³ διακρίνονται σε τέσσερις κατηγορίες¹⁴. Στην πρώτη κατηγορία κατατάσσονται οι διανεμητικές πολιτικές, που αφορούν την ισότιμη παροχή από το κράτος δημοσίων αγαθών και υπηρεσιών σε όλους τους πολίτες. Παράδειγμα διανεμητικών πολιτικών¹⁵ σε ένα κράτος συνιστούν η άμυνα και οι μισθοί. Στην ΕΚ/ΕΕ, διανεμητικές θεωρούνται οι πολιτικές για την έρευνα, την ανάπτυξη και την παιδεία, όμως, δεν είναι τόσο ανεπτυγμένες¹⁶. Δεύτερη κατηγορία, αλλά και υποκατηγορία της πρώτης, αποτελούν οι αναδιανεμητικές¹⁷ πολιτικές, οι οποίες καλύπτουν δράσεις που μεταφέρουν πόρους και υπηρεσίες, όπως οι κοινωνικές πολιτικές. Οι αναδιανεμητικές πολιτικές στην ΕΚ/ΕΕ λαμβάνουν τη μορφή της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής και του έργου των Διαρθρωτικών Ταμείων¹⁸. Την τρίτη κατηγορία πολιτικών συνιστούν οι ρυθμιστικές πολιτικές¹⁹, οι οποίες περιλαμβάνουν παρεμβάσεις, ή, ειδικότερα, απαγορεύσεις και υποχρεώσεις, που ορίζουν τη λειτουργία ενός συγκεκριμένου τομέα. Οι ρυθμιστικές πολιτικές της ΕΚ/ΕΕ αφορούν²⁰ τους κανόνες για τις τέσσερις θεμελιώδεις ελευθερίες της ενιαίας αγοράς (ελεύθερη κίνηση αγαθών, υπηρεσιών, κεφαλαίου και ατόμων), την προσπάθεια εναρμόνισης των κρατών-μελών σε περιβαλλοντικά και κοινωνικά θέματα και τον έλεγχο του ανταγωνισμού. Η τελευταία κατηγορία θα μπορούσε να θεωρηθεί και υποκατηγορία της τρίτης, καθώς αφορά πολιτικές που έχουν χαρακτηριστεί αυτορυθμιστικές²¹. Παράλληλα, οι ίδιες πολιτικές καλούνται και καταστατικές²² ή εκλογικές²³ και σχετίζονται με ρυθμίσεις που αφορούν τους ίδιους τους φορείς που τις παράγουν, όπως είναι το δημόσιο δίκαιο, οι ρυθμίσεις για την αναθεώρηση του Συντάγματος και η οργάνωση των εκλογών, ενώ δεν έχουν εφαρμογή στην ΕΚ/ΕΕ.

¹³ Με την έννοια των politics.

¹⁴ John P., *Analysing Public Policy*, σελ.: 7.

¹⁵ "Distributive Politics".

¹⁶ Nugent N. Πολιτική και Διακυβέρνηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση, σελ.: 443.

¹⁷ "Redistributive Politics".

¹⁸ Nugent N. Πολιτική και Διακυβέρνηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση, σελ.: 442.

¹⁹ "Regulatory Politics".

²⁰ Hix S., *The political System of the EU*, σελ.: 8.

²¹ "Self-regulatory Politics".

²² "Constituency Politics".

²³ "Electoral Politics".

Από τα παραπάνω είναι εύκολο να διαπιστωθεί ότι το πολιτικό σύστημα της ΕΚ/ΕΕ δεν είναι όπως ακριβώς αυτό ενός κράτους-μέλους· είναι διαφορετικό και κατακερματισμένο²⁴. Η διαδικασία λήψης πολιτικών αποφάσεων δεν είναι μία και ενιαία, αλλά, αντίθετα, σήμερα υπάρχουν 5 μέθοδοι παραγωγής πολιτικής²⁵: η κοινοτική μέθοδος, η ρυθμιστική μέθοδος, η διακρατική μέθοδος, η μέθοδος της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης και η μέθοδος του συντονισμού των πολιτικών και της αξιολόγησης²⁶.

Το σημαντικότερο, όμως, στοιχείο του πολιτικού συστήματος της ΕΚ/ΕΕ είναι ότι κυριαρχεί η δεύτερη μέθοδος παραγωγής πολιτικών αποφάσεων και ότι, γενικότερα δίνεται έμφαση στη ρύθμιση²⁷. Άλλωστε, η ίδια η ΕΚ/ΕΕ έχει χαρακτηριστεί ως ένα ρυθμιστικό κράτος²⁸, καθώς οι περισσότερες πολιτικές της αφορούν στην ανάπτυξη ενός ρυθμιστικού πλέγματος αναφορικά με πολλούς τομείς πολιτικής δράσης και ζωής. Στην πολιτική ανταγωνισμού και στην εσωτερική αγορά, κυρίως, αλλά και σε άλλους τομείς, όπως οι μεταφορές και η ενέργεια παράγονται από την ΕΚ/ΕΕ -και ειδικότερα από την Επιτροπή²⁹- πλήθος ρυθμίσεων που αποσκοπούν στον έλεγχο και τη διαχείριση διαφόρων θεμάτων και προβλημάτων. Μάλιστα, η ρύθμιση από μέρους της ΕΚ/ΕΕ καθίσταται σε αρκετές περιπτώσεις αρκετά αυστηρή³⁰, π.χ. σε ότι αφορά τις συνθήκες εργασίας και την προστασία των καταναλωτών. Γι' αυτό το λόγο η ΕΚ/ΕΕ έχει κατηγορηθεί -από το Γαλλικό Συμβούλιο του Κράτους³¹- ότι εφαρμόζει υπερβολική ρύθμιση³².

Η ανάπτυξη των ρυθμιστικών πολιτικών στο κοινοτικό πολιτικό σύστημα σχετίζεται σύμφωνα με τους θεωρητικούς με την προσφορά (από την Επιτροπή) και

²⁴ John P., *Analysing Public Policy*, σελ.:5.

²⁵ Wallace H. και Wallace W., *Policy-Making in the European Union*, σελ.: 77-90.

²⁶ Βλ. αναλυτικότερα τον Πίνακα 1 στο Παράρτημα.

²⁷ Nugent N. Πολιτική και Διακυβέρνηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση, σελ.:441-442.

²⁸ Majone G., A European regulatory state? στον Richardson J. *European Union-Power and Policy-Making*, σελ.: 263.

²⁹ Caporaso J., The European Union and forms of state: Westphalian, Regulatory or Post-Modern?, σελ.: 40.

³⁰ Nugent N. Πολιτική και Διακυβέρνηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση, σελ.:442.

³¹ Majone G., A European regulatory state? στον Richardson J. *European Union-Power and Policy-Making*, σελ.: 265.

³² "Over-regulation".

τη ζήτηση (από τα κράτη-μέλη) ρυθμίσεων³³ και δείχνει τη διακύμανση μεταξύ εναρμόνισης και βολονταρισμού³⁴ που χαρακτηρίζει τις σχέσεις μεταξύ της ΕΚ/ΕΕ και των κρατών-μελών. Οι ρυθμιστικές πολιτικές της ΕΚ/ΕΕ, όμως, δεν παρουσιάζουν ομοιογένεια. Διαφέρουν³⁵ όσον αφορά τους στόχους και τα μέσα, αλλά και όσον αφορά τη φύση τους· εκτός από ρυθμιστικές, μπορεί να προκύψουν και μπορεί να είναι απορρυθμιστικές ή επαναρυθμιστικές πολιτικές³⁶. Παρά τις διαφορές, με την πάροδο του χρόνου η ρυθμιστική μέθοδος επικράτησε στην ΕΚ/ΕΕ και επέφερε καρπούς σε ποσοτικό και ποιοτικό επίπεδο³⁷. Καθώς η ρύθμιση χαρακτηρίζει την πλειονότητα των πολιτικών της ΕΚ/ΕΕ, κάτι που γίνεται αντιληπτό από το ρόλο της Επιτροπής και των ανεξάρτητων αρχών και οργανισμών της³⁸, παρουσιάστηκε η ανάγκη για αποφυγή κάθε είδους προβλημάτων και κριτικής (όπως η ‘over-regulation’ που αναφέρθηκε ανωτέρω), αφού διαπιστώθηκε ότι οι ρυθμίσεις ήταν υπερβολικά λεπτομερείς και καθιστούσαν στην πράξη δύσκολη την υλοποίησή τους δημιουργώντας, παράλληλα, ένα τεράστιο γραφειοκρατικό έλλειμμα. Ήδη από την Ιδρυτική Συνθήκη της ΕΚ³⁹ (Συνθήκη της Ρώμης) υπήρξε πρόβλεψη για ρυθμιστική ευελιξία⁴⁰. Ο κοινοτικός νομοθέτης προτρέπεται από το άρθρο 249§3 ΣΕΚ να θεσπίζει ρυθμίσεις κατά το δυνατόν μέσω οδηγιών αντί για κανονισμών, οι οποίες συνιστούν πιο χαλαρή μέθοδο παραγωγής πολιτικών αποτελεσμάτων.

Παράλληλα, εφ’ όσον η ΕΚ/ΕΕ θεωρείται πολιτικό σύστημα, τέθηκε το ζήτημα της καλύτερης διακυβέρνησης, αλλά και αυτό της κυβερνησιμότητας⁴¹. Άλλωστε, η έννοια της διακυβέρνησης προτιμάται από τους μελετητές από την έννοια

³³ Hix S., *The political System of the EU*, σελ.: 262-267.

³⁴ Ο.π., σελ.: 260-261.

³⁵ Young A., *The Politics of Regulation and the Internal Market*, στους Jorgensen K.E., Pollack M.A. και Rosamond B. *Handbook of European Union Politics*, σελ.: 376-377.

³⁶ *De-regulation, Re-regulation*. Ο.π., σελ.376.

³⁷ Majone G., *A European regulatory state?* στον Richardson J. *European Union-Power and Policy-Making*, σελ.: 266.

³⁸ Στεφάνου Κ., *Στόχοι και Μέθοδοι της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης* στους Στεφάνου/Τσινιτσιζέλη/Φατούρο/Χριστοδουλίδη (επιμ.) *Εισαγωγή στις Ευρωπαϊκές Σπουδές*, Τόμος Α΄, *Ενοποιητική Δυναμική, Δικαιοταξία-Διακυβέρνηση*, σελ.: 212-213.

³⁹ Στο εξής ΣΕΚ.

⁴⁰ Στεφάνου Κ., *Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση-Γενικά και Θεσμικά Χαρακτηριστικά μετά τη Νίκαια*, Τόμος Α΄, σελ.: 87.

⁴¹ “Governability”.

της κυβέρνησης, καθώς προσδίδει στην ευρωπαϊκή πολιτική διαδικασία ποιοτικά χαρακτηριστικά⁴². Από τη στιγμή που τα κράτη έπαψαν να είναι οι μοναδικοί δρώντες της δημόσιας πολιτικής παρατηρήθηκε υπέρβαση των παραδοσιακών μέσων παραγωγής και υλοποίησης των δημόσιων πολιτικών (σε εθνικό και υπερεθνικό επίπεδο) και αναζήτηση πιο ευέλικτων, μη ιεραρχικών δομών και διαδικασιών πολυεπίπεδης διαχείρισης των δημοσίων προβλημάτων με τη συστηματική συμμετοχή μη κυβερνητικών φορέων. Η μετατόπιση από τις παλαιές στις νέες μορφές διακυβέρνησης δεν έγινε ακαριαία⁴³, αλλά θα μπορούσε να εντοπιστεί μία πρώτη ένδειξη στη Λευκή Βίβλο για την εγκαθίδρυση της ενιαίας εσωτερικής αγοράς του 1985⁴⁴, όπου η υιοθέτηση των αρχών της αμοιβαίας αναγνώρισης των εθνικών νομοθεσιών και της ελάχιστης εναρμόνισης μέσω οδηγιών κρίθηκε ως ένα νέο είδος ρύθμισης⁴⁵.

Τη δεκαετία του '90 και, ειδικότερα, μετά την Συνθήκη του Μάαστριχτ η εφαρμογή πιο ευέλικτων μορφών διακυβέρνησης επεκτάθηκε και χαρακτηρίστηκε ως νεο-βολонταρισμός⁴⁶. Η νέες πρακτικές διακυβέρνησης περιλαμβάνουν τη διακυβέρνηση δια της πειθούς⁴⁷ και τη διακυβέρνηση δια της διαβούλευσης⁴⁸. Η πρώτη αφορά στις υποχρεώσεις συμμόρφωσης, όπως, για παράδειγμα, τα κριτήρια που τέθηκαν για την είσοδο ενός-κράτους μέλους στη ζώνη του ευρώ. Η δεύτερη αφορά στην εμπλοκή των ενδιαφερόμενων φορέων στην παραγωγή πολιτικής, όπως για παράδειγμα ορίζεται στην Οδηγία 2001/42/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, σχετικά με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων⁴⁹ (στην παράγραφο 15). Με τις (διασυνοριακές) διαβουλεύσεις και την ενεργή συμμετοχή των πολιτών η

⁴² Dinan D., *Institutions and Governance 2001-2002* στους Georg Wiessala και Geoffrey Edwards (επιμ) *The European Union: Annual Review of the EU 2001/2002*, σελ.: 33.

⁴³ Smismans S., *New Modes of Governance and the Participatory Myth*, σελ.: 4.

⁴⁴ Έγγραφο COM 85 (310) τελικό, 14.6.1985.

⁴⁵ Στεφάνου Κ., *Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση-Γενικά και Θεσμικά Χαρακτηριστικά μετά τη Νίκαια*, Τόμος Α', σελ.: 87.

⁴⁶ Στεφάνου Κ., *Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση-Γενικά και Θεσμικά Χαρακτηριστικά μετά τη Νίκαια*, Τόμος Α', σελ.: 87.

⁴⁷ Ο.π., σελ.: 88-89.

⁴⁸ Ο.π., σελ.: 89-90.

⁴⁹ EEL 197 της 21/07/2001.

διακυβέρνηση καθίσταται συμμετοχική ενισχύοντας τις δημοκρατικές διαδικασίες στην ΕΚ/ΕΕ. Μία τρίτη πρακτική διακυβέρνησης είναι η διακυβέρνηση δια της εμπειρογνωμοσύνης⁵⁰. Γενικότερα, παρατηρήθηκε την τελευταία δεκαετία η μεταβίβαση αρμοδιοτήτων σε ανεξάρτητες αρχές και οργανισμούς παροχής επιστημονικής στήριξης. Η αύξηση αυτών των αρχών και οργανισμών υπήρξε τα τελευταία δεκαπέντε χρόνια ραγδαία -σε εθνικό και κοινοτικό επίπεδο-, καθώς η φύση των προβλημάτων που προέκυψαν στην καθημερινότητα των πολιτών της ΕΚ/ΕΕ ήταν τέτοια που οι πολιτικοί φορείς αδυνατούσαν αν βρουν λύσεις και θεωρήθηκε απαραίτητη η παροχής τεχνικής γνώσης από τους ειδικούς. Παράλληλα, τα προβλήματα αυτά εμφανίστηκαν σε «ευαίσθητους» τομείς της κοινωνικής ζωής, που απαιτούσαν τη μεγαλύτερη παροχή ασφάλειας προς τους πολίτες, γι' αυτό και η πολιτική εξουσία δεν ήθελε ή δεν μπορούσε να αναμειχθεί σε αυτούς.

Εκτός από τα παραπάνω χαρακτηριστικά (βολонταρισμός, συμμετοχή, διαβούλευση, και εμπειρογνωμοσύνη) οι νέες μορφές διακυβέρνησης χαρακτηρίζονται και από την ενίσχυση της εφαρμογής της αρχής της επικουρικότητας⁵¹ -καθώς τα περισσότερα μέτρα επιδιώκεται να λαμβάνονται από τα κράτη-μέλη, όσο δυνατόν εγγύτερα στους πολίτες-, αλλά και της αναλογικότητας, που στην ουσία περιορίζει την κανονιστική δράση της ΕΚ/ΕΕ και των κρατών-μελών⁵².

Περαιτέρω ώθηση στις νέες πρακτικές διακυβέρνησης δόθηκε με τη υιοθέτηση της Ανοιχτής Μεθόδου Συντονισμού⁵³. Η Ανοιχτή Μέθοδος Συντονισμού⁵⁴ καθιερώθηκε με το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισσαβόνας (2000) προκειμένου να επιτευχθεί η υλοποίηση της Στρατηγικής της Λισσαβόνας που

⁵⁰ ⁵⁰ Στεφάνου Κ., Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση-Γενικά και Θεσμικά Χαρακτηριστικά μετά τη Νίκαια, Τόμος Α', σελ.: 90-91.

⁵¹ Héritier A., New Modes of Governance in Europe. Policy Making without legislating?, σελ.: 3 και Stephanou C., La Nouvelle Gouvernance Européenne: Bilan et Perspectives, σελ.: 590-593.

⁵² Stephanou C., La Nouvelle Gouvernance Européenne: Bilan et Perspectives, σελ.: 593.

⁵³ Smismans S., New Modes of Governance and the Participatory Myth, σελ.: 4.

⁵⁴ Στο εξής: ΑΜΣ.

αφορούσε την οικοδόμηση της οικονομίας της γνώσης. Η ΑΜΣ περιλαμβάνει⁵⁵: τον από κοινού προσδιορισμό των προς επίτευξη στόχων και των κατευθυντήριων γραμμών, τα μέσα μέτρησης και αξιολόγησης της προόδου των κρατών-μελών (στατιστικές, ποιοτικοί και ποσοτικοί δείκτες), τη συγκριτική αξιολόγηση των επιδόσεων των κρατών μελών και την ανταλλαγή των βέλτιστων πρακτικών. Με άλλα λόγια, η ΑΜΣ καθιερώνει ένα νέο πλαίσιο συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών με αντικείμενο τη σύγκλιση των εθνικών πολιτικών σε τομείς που ανήκουν στην αρμοδιότητα των κρατών μελών, όπως η απασχόληση, η κοινωνική προστασία, η κοινωνική ένταξη, η εκπαίδευση, η νεολαία και η κατάρτιση. Περιλαμβάνει μέτρα «ελαστικού χαρακτήρα» τα οποία είναι σε κάποιο βαθμό δεσμευτικά για τα κράτη μέλη, αλλά δεν έχουν ποτέ τη μορφή οδηγιών, κανονισμών ή αποφάσεων.

Στα πλαίσια των νέων αυτών μορφών διακυβέρνησης η Ευρωπαϊκή Επιτροπή συντάσσει το 2001 μία Λευκή Βίβλο⁵⁶. Η Λευκή Βίβλος για την Ευρωπαϊκή Διακυβέρνηση υιοθετήθηκε από την Επιτροπή σε μία περίοδο που οι πολίτες θεωρούσαν πολύ μακριά από τους ίδιους τα κέντρα λήψης των αποφάσεων που επηρεάζουν την καθημερινή τους ζωή και που έκριναν ότι κάθε απόφαση της ΕΚ/ΕΕ κάθε άλλο παρά λύνει τα προβλήματά τους⁵⁷. Έτσι, βασική πρόταση αυτής της Λευκής Βίβλου είναι η διευρυμένη διαδικασία λήψης αποφάσεων με μεγαλύτερη συμμετοχή πολιτών, οργανώσεων και γενικά των κοινωνικών εταίρων, ενισχύοντας μέσω της διαβούλευσης και του κοινωνικού διαλόγου τη συμμετοχική διακυβέρνηση. Παράλληλα, δεν παραλείπεται να τονιστεί η σημασία της διαφάνειας στον τρόπο λήψης των αποφάσεων μέσω της αυξημένης λογοδότησης και ευθύνης των συμμετεχόντων φορέων, καθώς και η ανάγκη για συνοχή μεταξύ των πολιτικών και, τέλος, η προώθηση της δημοκρατίας σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο⁵⁸.

⁵⁵ Στεφάνου-Νικολακοπούλου Η., Ο Συντονισμός των Πολιτικών Απασχόλησης στον Στεφάνου Κ. (επιμ.) Εισαγωγή στις Ευρωπαϊκές Σπουδές, Τόμος Γ', Οικονομική Ολοκλήρωση και Πολιτικές, Το Ρυθμιστικό Πλαίσιο, σελ.: 303-304.

⁵⁶ Ανακοίνωση της Επιτροπής: «Ευρωπαϊκή Διακυβέρνηση - Μια Λευκή Βίβλος», COM (2001) 428 τελικό - EEC 287 της 12.10.2001.

⁵⁷ http://old.mfa.gr/greek/foreign_policy/eu/eu_future/bible.html

⁵⁸ <http://europa.eu/scadplus/leg/el/lvb/l10109.htm>.

Το 2002, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή σε Ανακοίνωσή⁵⁹ της τονίζει την ανάγκη προώθησης των όσων εξαγγέλθηκαν με τη Λευκή Βίβλο του 2001 για την Ευρωπαϊκή Διακυβέρνηση, ώστε η ΕΚ/ΕΕ να βρίσκεται εγγύτερα στους πολίτες της και να επιτευχθεί η ταύτιση των τελευταίων με το ευρωπαϊκό οικοδόμημα. Γι' αυτό το λόγο πρέπει να ενισχυθούν οι διαδικασίες διαβούλευσης και διαλόγου με τους ενδιαφερόμενους φορείς⁶⁰. Η Επιτροπή επιδιώκει να ακούγονται στην κοινοτική διαδικασία θέσπισης νομοθεσίας και οι ασθενέστερες φωνές και να υπολογίζονται οι γνώμες όλων των πολιτών της ΕΚ/ΕΕ, συνεπώς την ίδια χρονιά εκδίδεται Ανακοίνωση⁶¹ της Επιτροπής προς ενίσχυση της διαβούλευσης και του διαλόγου, στην οποία καταγράφονται γενικές αρχές⁶² και ελάχιστες προδιαγραφές⁶³ για τη διαβούλευση των ενδιαφερομένων μερών, αφού κρίνεται ότι η διαβούλευση ως στόχο να δοθεί η δυνατότητα στους αντιπροσώπους των περιφερειακών και τοπικών αρχών, στις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, στις επιχειρήσεις και στις ενώσεις επιχειρήσεων, στους ενδιαφερόμενους πολίτες, στους πανεπιστημιακούς κύκλους και στους εμπειρογνώμονες καθώς και στα ενδιαφερόμενα μέρη των τρίτων χωρών, να παράσχουν τη συνεισφορά τους.

Η διακυβέρνηση δια της διαβούλευσης ή συμμετοχική διακυβέρνηση, απέκτησε μεγάλη βαρύτητα για την ορθότητα και την επιτυχία των κοινοτικών πολιτικών, αλλά και του συνόλου των πολιτικών που παράγονται στο πολιτικό σύστημα της ΕΚ/ΕΕ. Ειδικότερα η ευθύνη βαρύνει την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, αφού εκείνη διαθέτει το δικαίωμα νομοθετικής πρωτοβουλίας, επομένως, θα πρέπει προτού υποβάλλει τις νομοθετικές προτάσεις της στο Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό

⁵⁹ Ανακοίνωση της Επιτροπής: «Ευρωπαϊκή Διακυβέρνηση-Βελτίωση της νομοθεσίας», Έγγραφο COM 2002 (275), 5.6.2002.

⁶⁰ "Stakeholders".

⁶¹ Ανακοίνωση της Επιτροπής: «Προς ενίσχυση της διαβούλευσης και του διαλόγου - Γενικές αρχές και ελάχιστες προδιαγραφές για τη διαβούλευση των ενδιαφερομένων μερών από την Επιτροπή», Έγγραφο COM 2002 (704), 11.12.2002.

⁶² Αυτές, σύμφωνα με την Ανακοίνωση, είναι: Συμμετοχή, Διαφάνεια και Λογοδότηση, Αποτελεσματικότητα και Συνοχή.

⁶³ Οι ελάχιστες προδιαγραφές, σύμφωνα με την Ανακοίνωση, είναι: Σαφής προσδιορισμός του περιεχομένου της διαδικασίας διαβούλευσης, Ορισμός από την Επιτροπή ομάδων-στόχων προς διαβούλευση, Δημοσιότητα των διαδικασιών, Υιοθέτηση προθεσμιών για συμμετοχή στη διαβούλευση, Ανάδραση.

Κοινοβούλιο να διαλέγεται με τους εκπροσώπους των ευρωπαϊών πολιτών ώστε να έχει επίγνωση των απόψεων του και των τελευταίων εξελίξεων⁶⁴. Οι εκπρόσωποι των ευρωπαϊών πολιτών μπορεί να έχουν οργανωθεί σε εθνικό ή ευρωπαϊκό επίπεδο ώστε να εκφράσουν τα συμφέροντά τους και μπορεί να είναι επιχειρήσεις, μη κυβερνητικές οργανώσεις, ιδιώτες, αντιπρόσωποι περιφερειακών και τοπικών αρχών, η κοινωνία των πολιτών, ειδικοί εμπειρογνώμονες, εκπρόσωποι τρίτων χωρών, κτλ. Ο διάλογος όλων των παραπάνω με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή παίρνει διάφορες μορφές ανάλογα με το πεδίο πολιτικής κάθε φορά: οι διαβουλεύσεις μεταξύ Ευρωπαϊκής Επιτροπής και οργανωμένων συμφερόντων διεξάγονται μέσω των Πράσινων και των Λευκών Βιβλίων, μέσω ανοιχτής επικοινωνίας, μέσω συμβουλευτικών επιτροπών, μέσω ομάδων εμπειρογνομώνων, μέσω ad hoc συναντήσεων, μέσω ανοιχτών ακροάσεων και μέσω του θεσμοθετημένου διαλόγου (μέσω κυρίως της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής)⁶⁵.

Καθώς τα θέματα που αφορούν τους καταναλωτές χαρακτηρίζονται από αρκετές ιδιαιτερότητες –αφού σχετίζονται άμεσα με την υγεία και την ασφάλεια των πολιτών της ΕΚ/ΕΕ- η συμμετοχή τους στις κοινοτικές διαδικασίες παραγωγής πολιτικής κρίνεται επιτακτικής σημασίας. Άλλωστε, στην Ανακοίνωσή της προς ενίσχυση της διαβούλευσης και του διαλόγου η Επιτροπή τονίζει τον ιδιαίτερο ρόλο που (πρέπει να) παίζει η οργανωμένη κοινωνία των πολιτών. Παρ' ότι υπάρχουν εντός του πολιτικού συστήματος της ΕΚ/ΕΕ θεσμοθετημένα όργανα και φορείς όπου οι εκπρόσωποι της κοινωνίας των πολιτών μπορούν να καταθέτουν τις απόψεις τους (π.χ. η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΟΚΕ) και η Επιτροπή των Περιφερειών (ΕτΠ)) η Επιτροπή επιδιώκει τις άμεσες επίσημες επαφές απ' ευθείας με τους αντιπροσώπους των ευρωπαϊών καταναλωτών. Το ζήτημα όμως που τίθεται προς εξέταση είναι κατά πόσον εκπροσωπούνται οι ευρωπαίοι πολίτες και συγκεκριμένα οι ευρωπαίοι καταναλωτές εντός της ΕΚ/ΕΕ με θεσμοθετημένο ή μη τρόπο και κατά πόσο μπορούν να επηρεάσουν τις αποφάσεις των κοινοτικών οργάνων που τους αφορούν.

⁶⁴ http://ec.europa.eu/governance/better_regulation/consultation_en.htm.

⁶⁵ Ο.π..

ΜΕΡΟΣ Α΄

Η ΕΚΠΡΟΣΩΠΗΣΗ ΤΟΥ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΚΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ
ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ
ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ

Α.1. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΤΗΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΤΩΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΩΝ ΣΕ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Στην ΕΚ/ΕΕ οι πολίτες είναι ταυτόχρονα καταναλωτές της ενιαίας αγοράς, όπως αναφέρεται και στην ίδια τη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Κοινότητα (ΣΕΚ)⁶⁶. Για πολλούς μελετητές, η εσωτερική αγορά βασίζεται σε αυτούς και έχει δομηθεί έτσι ώστε οι καταναλωτές να συνιστούν τον κυρίαρχο παράγοντα για τη λειτουργία της⁶⁷. Καθώς, λοιπόν, οι καταναλωτές φαίνεται να στηρίζουν ένα από τα σημαντικότερα βήθρα στα οποία βασίζεται το ευρωπαϊκό οικοδόμημα –την ενιαία αγορά– η ίδια η ΕΚ/ΕΕ επεδίωξε την ενεργή συμμετοχή τους στη διαδικασία λήψης των αποφάσεων, προτού ακόμη προκύψουν τα θέματα σχετικά με τη χρηστή διακυβέρνηση που αναλύθηκαν προηγουμένως.

Άλλωστε, από τις αρχές της ευρωπαϊκής οικονομικής ολοκλήρωσης κρίθηκε αναγκαία η προστασία της υγείας, της ασφάλειας και των οικονομικών συμφερόντων των καταναλωτών. Όμως, για την αποτελεσματικότερη προστασία τους αναγνωρίστηκε τόσο σε εθνικό όσο και σε κοινοτικό επίπεδο η ανάγκη να λαμβάνονται υπ' όψιν οι απόψεις τους κατά τη νομοπαρασκευαστική διαδικασία⁶⁸.

Παράλληλα, επομένως, από την αναδυόμενη –ήδη από το 1975, με το Ψήφισμα⁶⁹ της 14^{ης} Απριλίου του Συμβουλίου⁷⁰– πολιτική για την προστασία των καταναλωτών, προκύπτει και η αναγκαιότητα της εκπροσώπησής τους σε ευρωπαϊκό

⁶⁶ Άρθρο 153 § 3 εδ. α.

⁶⁷ Σπύρου Κλ. *Προστασία του Καταναλωτή* στους Ν. Δημόπουλο/Ν. Μπαλτά/Ι. Χασσιδ (επιμ.), *Εισαγωγή στις Ευρωπαϊκές Σπουδές, Τόμος Β΄, Οικονομική Ολοκλήρωση και Πολιτικές*, σελ.: 806.

⁶⁸ Δελούκα-Ιγγλέση Κ., *Ζητήματα Προστασίας του Καταναλωτή στα κράτη-μέλη της ΕΟΚ και του Συμβουλίου της Ευρώπης από άποψη νομική, κοινωνική και οικονομική*, σελ.: 193-194.

⁶⁹ Σπύρου Κλ. *Προστασία του Καταναλωτή* στους Ν. Δημόπουλο/Ν. Μπαλτά/Ι. Χασσιδ (επιμ.), *Εισαγωγή στις Ευρωπαϊκές Σπουδές, Τόμος Β΄, Οικονομική Ολοκλήρωση και Πολιτικές*, σελ.: 812.

⁷⁰ EEC 092 της 25/04/1975 σ. 0001 – 0001.

επίπεδο προκειμένου να έχουν λόγο κατά τη διαδικασία λήψης αποφάσεων που τους αφορούν. Την ίδια χρονιά, εξαγγέλλεται το Προκαταρκτικό Πρόγραμμα της, τότε, ΕΟΚ «για μια πολιτική προστασίας και πληροφόρησης των καταναλωτών»⁷¹, για πρώτη φορά, αναφέρεται ότι ένα από τα πέντε θεμελιώδη δικαιώματα του καταναλωτή είναι και το δικαίωμα⁷² της εκπροσώπησης⁷³, το οποίο θα έπρεπε να αποκτήσει ιδιαίτερη βαρύτητα μέσω ενεργειών της ίδιας της ΕΟΚ, αλλά και μέσω της προσέγγισης των εθνικών νομοθεσιών⁷⁴. Η ΕΟΚ αναγνωρίζει⁷⁵ την ανάγκη δημιουργίας καταναλωτικών οργανώσεων-λόγω της ευαισθησίας των θεμάτων (π.χ υγεία) και της δυσκολίας μεμονωμένης δράσης-, αλλά και αυτή της συμμετοχής τους στη διαδικασία λήψης αποφάσεων από τα ευρωπαϊκά όργανα. Επομένως, τονίζει ότι η διαβούλευση και η συμμετοχή των καταναλωτών σε αποφάσεις που τους αφορούν συνιστούν πρωταρχικούς στόχους της μελλοντικής πολιτικής της ΕΟΚ που για τους καταναλωτές είναι απαραίτητη⁷⁶. Για την υλοποίηση του στόχου αυτού η Επιτροπή θα πρέπει να διεξάγει συγκριτικές μελέτες σχετικά με τις διαφορετικές διαδικασίες, τους κανόνες και τα κριτήρια που διέπουν τη διαβούλευση με τις οργανώσεις των καταναλωτών και την αντιπροσώπευση και συμμετοχή τους στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων των κρατών-μελών, αλλά και σχετικά με το βαθμό που οι εκάστοτε οργανώσεις καταναλωτών αναγνωρίζονται από τις αρχές⁷⁷. Επιπλέον, η Επιτροπή δεσμεύεται στο Προκαταρκτικό αυτό σχέδιο να ενθαρρύνει τους εκπροσώπους των καταναλωτών και τις οργανώσεις τους να μελετούν τα θέματα που αφορούν τους καταναλωτές, να γνωστοποιούν τις απόψεις τους και να συντονίζουν τη δράση τους⁷⁸, ενώ παράλληλα στοχεύει να προωθήσει την ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των κρατών-μελών, ώστε να δημιουργηθούν μεταξύ των καταναλωτών και των

⁷¹ EEC 092 της 25/04/1975 σ. 0002 - 0016.

⁷² Προκαταρκτικό Πρόγραμμα της ΕΟΚ για μια πολιτική προστασίας και πληροφόρησης των καταναλωτών §3.

⁷³ 'The right of representation/The right to be heard'.

⁷⁴ Προκαταρκτικό Πρόγραμμα της ΕΟΚ για μια πολιτική προστασίας και πληροφόρησης των καταναλωτών §4.

⁷⁵ Ο.π. § 9.

⁷⁶ Ο.π. §14, 46 και Παράρτημα I.

⁷⁷ Ο.π. § 47 εδ. (i).

⁷⁸ Ο.π. εδ. (ii).

οργανώσεών τους διάυλοι επικοινωνίας που θα βοηθήσουν στη διατύπωση των απόψεων τους και, κατ' επέκταση, στην εκπροσώπησή τους σε ευρωπαϊκό επίπεδο⁷⁹.

Πάντως, πριν ακόμη προκύψει η αναγκαιότητα μιας αυτόνομης κοινοτικής πολιτικής για τους καταναλωτές, για την επίτευξη των στόχων της ενιαίας αγοράς και τη διευκόλυνση της ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ των σημαντικότερων συστατικών στοιχείων της, των καταναλωτών, είχαν συσταθεί διάφορες επιτροπές όπως η Επιτροπή Επικοινωνίας των Καταναλωτών⁸⁰ που λειτούργησε από το 1962 ως το 1972⁸¹. Αυτή η επιτροπή αντικαταστάθηκε το 1973 από τη Συμβουλευτική Επιτροπή Καταναλωτών⁸² που συνέστησε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή⁸³ και το 1975 από την Υπηρεσία για το Περιβάλλον και τους Καταναλωτές⁸⁴ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ένα τμήμα της οποίας ασχολείται αποκλειστικά με θέματα καταναλωτών, ενώ, παράλληλα λειτουργούσαν πολλές συμβουλευτικές επιτροπές όπου οι καταναλωτές είχαν ορίσει αντιπροσώπους τους, ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά αγροτικά και τελωνειακά ζητήματα⁸⁵.

Το 1981 το Συμβούλιο υιοθετεί Ψήφισμα σχετικά με το δεύτερο πρόγραμμα της ΕΟΚ για την πολιτική προστασίας και ενημέρωσης των καταναλωτών⁸⁶. Ήδη από την εισαγωγή του Ψηφίσματος τονίζεται ότι σκοπός του είναι –σε συνάρτηση με το Προκαταρκτικό Πρόγραμμα του 1975, η εφαρμογή του οποίου ενίσχυσε, όπως αναφέρεται στο Ψήφισμα αυτό⁸⁷, τη φωνή των καταναλωτών σε ευρωπαϊκό επίπεδο και τη συμμετοχή τους στη λήψη αποφάσεων που τους αφορούν- να βοηθήσει την τότε ΕΟΚ να συνεχίσει και να εντείνει τα μέτρα που έχει λάβει αναφορικά με τους καταναλωτές και να δημιουργήσει κατάλληλες συνθήκες για

⁷⁹ Ο.π. εδ. (iii).

⁸⁰ 'Consumers' Contact Committee'.

⁸¹ Ο.π., Παράρτημα Ι.

⁸² 'Consumers' Consultative Committee'.

⁸³ Με την Απόφαση 79/306/ΕΟΚ: της Επιτροπής της 25ης Σεπτεμβρίου 1973 περί συστάσεως Συμβουλευτικής Επιτροπής Καταναλωτών, ΕΕ L 283 της 10.10.1973.

⁸⁴ 'Environment and Consumer Protection Service'.

⁸⁵ Ο.π.

⁸⁶ Επίσημη Εφημερίδα αριθ. C 133 της 03/06/1981 σ. 0001.

⁸⁷ Ψήφισμα του Συμβουλίου της 19ης Μαΐου 1981 σχετικά με το δεύτερο πρόγραμμα της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας για πολιτική προστασίας και ενημέρωσης των καταναλωτών, § I.1.

τη βελτίωση των συνθηκών διαβούλευσης των καταναλωτών με τους κατασκευαστές και τους διανομείς των προϊόντων. Ακολουθως, τονίζεται η έμφαση που δίνεται στην ενίσχυση της δραστηριότητας των καταναλωτών, ενώ και πάλι η εκπροσώπηση των τελευταίων καταγράφεται ως ένα από το πέντε βασικά δικαιώματά τους⁸⁸, για την προώθηση του οποίου η ΕΟΚ καλείται να λάβει θετικά μέτρα, ώστε να καθιερωθεί ένας ανοιχτός διάλογος με τους καταναλωτές και να συμμετέχουν στην παραγωγή και την εφαρμογή των σημαντικών οικονομικών αποφάσεων που τους αφορούν είτε ως ιδιώτες –αγοραστές αγαθών και χρήστες υπηρεσιών- είτε ως ένα κοινωνικό σύνολο. Οι ανωτέρω διατάξεις του Ψήφισματος του 1981 διευκρινίζεται ότι συμβαδίζουν με

τον ορισμό για τον καταναλωτή που δόθηκε από το Προκαταρκτικό Πρόγραμμα, ενώ καθιερώνονται δύο προϋποθέσεις αναφορικά με την εκπροσώπηση των καταναλωτών⁸⁹: α) Από τη μία πλευρά το καταναλωτικό κίνημα θα εκφράζει τις απόψεις του λαμβάνοντας υπ' όψιν τις οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις των αποφάσεων για τις οποίες καλούνται να καταθέσουν τη γνώμη τους, β) Από την άλλη πλευρά, οι οικονομικοί και πολιτικοί φορείς που λαμβάνουν τις αποφάσεις πρέπει να είναι πρόθυμοι να

ακούν μέσω των κατάλληλων διαύλων την άποψη των καταναλωτών κατά την προετοιμασία και την εφαρμογή των αποφάσεων που ενδέχεται να επηρεάσουν τα συμφέροντα των τελευταίων βραχυπρόθεσμα ή μακροπρόθεσμα.

Το Ψήφισμα δεν παραλείπει να καταγράψει τη σημειωθείσα πρόοδο στον τομέα της εκπροσώπησης των καταναλωτών⁹⁰: ως το 1981 οι θέσεις των καταναλωτών λαμβάνονται ολοένα και περισσότερο υπ όψιν από τα ευρωπαϊκά όργανα και τους ευρωπαϊκούς οργανισμούς μέσω της δράσης των καταναλωτικών οργανώσεων. Παρόλα αυτά, εκείνη την περίοδο χρειάζονται ακόμα περαιτέρω βήματα να γίνουν, όπως π.χ. να ενθαρρυνθεί από την ΕΟΚ ο διάλογος και η διαβούλευση τόσο

⁸⁸ Ο.π., § 2.

⁸⁹ Ο.π., § 4.

⁹⁰ Ο.π., § 5.

με τους αντιπροσώπους των καταναλωτών όσο και με αυτούς των παραγωγών, των διανομέων και των παρόχων ιδιωτικών και δημοσίων υπηρεσιών Το Ψήφισμα αυτό, προτείνει, άλλωστε ένα νέο Πρόγραμμα αναφορικά με την κοινοτική πολιτική για τους καταναλωτές, βασικός στόχος του οποίου είναι η ενίσχυση του ανωτέρω διαλόγου⁹¹. Όσον αφορά την εφαρμογή του νέου Προγράμματος η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κρίνει απαραίτητη τη διαδικασία των ανωτέρω διαβουλεύσεων, ώστε να εξασφαλίζεται η πλήρης ενημέρωση του καταναλωτή σχετικά με την ποιότητα των αγαθών και των υπηρεσιών που του παρέχονται, να προωθείται η ανάπτυξη του καταναλωτικού κινήματος σε ευρωπαϊκό επίπεδο⁹², να προσλάβει η κατανάλωση κοινωνικό χαρακτήρα πέρα από την οικονομική της φύση⁹³ και να προωθούνται τα (οικονομικά) συμφέροντα των καταναλωτών⁹⁴. Άλλωστε, η ανταλλαγή απόψεων, και κυρίως εμπειριών, θα συνεισφέρει στην εκπαίδευση και επιμόρφωση του καταναλωτικού κοινού –παιδιών και ενηλίκων⁹⁵. Επομένως, από την πλευρά της ΕΟΚ τίθενται το 1981 ως πρωταρχικοί στόχοι⁹⁶: α) Η αποστολή Ανακοίνωσης στο Συμβούλιο αναφορικά με την αντιπροσώπευση των ενώσεων των καταναλωτών, με τα κριτήρια της αντιπροσώπευσης και με την έγκριση των υπάρχουσών διαδικασιών αντιπροσώπευσης των καταναλωτών στα κράτη-μέλη. Η Ανακοίνωση αυτή θα περιλαμβάνει, επίσης, λεπτομέρειες για το βαθμό αντιπροσώπευσης των καταναλωτών σε ευρωπαϊκό επίπεδο, β) Η διασφάλιση –και η συνέχισή της- της ισορροπημένης εκπροσώπησης των καταναλωτών στις ειδικευμένες συμβουλευτικές επιτροπές της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, γ) Η συνέχιση και η αύξηση παροχής βοήθειας εκ μέρους της ΕΟΚ στις ευρωπαϊκές ενώσεις καταναλωτών ώστε να εξασφαλίζεται η κατάθεση των απόψεων τους, αλλά και η οργάνωση σεμιναρίων για την εκπαίδευση των στελεχών/μελών αυτών των οργανώσεων, ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά τις κοινές πολιτικές, δ) Η ενθάρρυνση της διαβούλευσης μεταξύ των εκπροσώπων των ευρωπαϊκών ενώσεων καταναλωτών και των διαφόρων επιχειρηματικών συμφερόντων όσον αφορά

⁹¹ Ο.π., §8.2.

⁹² Ο.π., §41.

⁹³ Ο.π., §47.

⁹⁴ Ο.π., §48.

⁹⁵ Ο.π., §45.1.

⁹⁶ Ο.π., §49.

ειδικά ζητήματα κοινού συμφέροντος, και, ε) Η προσπάθεια προώθησης επαρκούς αντιπροσώπευσης των καταναλωτών στους οργανισμούς τυποποίησης.

Πράγματι, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εκκινεί διαδικασίες σχετικά με την πολιτική των καταναλωτών, οι οποίες, όμως, δεν αφορούν την εκπροσώπηση αυτών, αλλά, κυρίως, την προσπάθεια προσέγγισης και εναρμόνισης των νομοθεσιών των κρατών-μελών είτε όσον αφορά γενικά το συντονισμό της πολιτικής απέναντι στους καταναλωτές⁹⁷ είτε όσον αφορά επιμέρους ζητήματα⁹⁸. Γενικότερα, την περίοδο 1981-1989, και ειδικότερα από το 1985 και μετά, οι προσπάθειες των ευρωπαϊών εταίρων έχουν επικεντρωθεί στη σύνταξη και έκδοση οδηγιών για την εξάλειψη των τεχνικών, ρυθμιστικών, νομικών, γραφειοκρατικών, πολιτιστικών και προστατευτικών εμποδίων του ελεύθερου εμπορίου⁹⁹ που θα κατέληγαν στην εγκαθίδρυση της εσωτερικής αγοράς¹⁰⁰. Επομένως, είναι λίγα τα έγγραφα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που αφορούν –εμμέσως, κυρίως- την εκπροσώπηση των καταναλωτών. Αυτά είναι η Έκθεση της Επιτροπής για την αγωγή του καταναλωτή στη στοιχειώδη και μέση εκπαίδευση¹⁰¹ και το Τριετές πρόγραμμα δράσης στο πλαίσιο της πολιτικής καταναλωτών στην ΕΟΚ (1990-1992)¹⁰². Σημαντικό βήμα για την εκπροσώπηση των καταναλωτών σε ευρωπαϊκό επίπεδο αποτελεί, ωστόσο, η έκδοση απόφασης¹⁰³ από της Επιτροπή σχετικά με τη δημιουργία ενός Συμβουλευτικού Συμβουλίου Καταναλωτών¹⁰⁴. Αλλά και το Συμβούλιο αναλαμβάνει πρωτοβουλίες, εκδίδοντας, για παράδειγμα, την Απόφαση για την τροποποίηση της Απόφασης για την καθιέρωση κοινοτικού

⁹⁷ Π.χ. Πρόταση προς το Συμβούλιο για έκδοση οδηγίας που θα τροποποιεί την οδηγία 76/769/ΕΟΚ σχετικά με την προσέγγιση των νόμων, των κανονισμών και των διοικητικών διατάξεων των κρατών-μελών που σχετίζονται με τους περιορισμούς στο μάρκετινγκ και τη χρήση ορισμένων επικινδύνων ουσιών και προετοιμασιών (COM/83/556 Τελικό).

⁹⁸ Π.χ. Πρόταση το Συμβούλιο για έκδοση οδηγίας που θα τροποποιεί την οδηγία 75/106/ΕΟΚ σχετικά με την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών-μελών που σχετίζονται με τη χρήση ορισμένων προπαρασκευασμένων υγρών (COM/83/598 Τελικό).

⁹⁹ http://europa.eu/pol/singl/overview_el.htm

¹⁰⁰ Γι' αυτό το λόγο, άλλωστε, το 1993 η τότε Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή εκδίδει Γνωμοδότηση με θέμα ο καταναλωτής και η εσωτερική αγορά (Επίσημη Εφημερίδα αριθ. C 019 της 25/01/1993 σ. 0022).

¹⁰¹ Έγγραφο COM(89)17 Τελικό.

¹⁰² Έγγραφο COM(90)98 Τελικό.

¹⁰³ Απόφαση 90/55/ΕΟΚ της Επιτροπής της 17^{ης} Δεκεμβρίου 1989 περί συστάσεως συμβουλευτικού συμβουλίου καταναλωτών (ΕΕ L 38 της 10.2.1990).

¹⁰⁴ Το οποίο θα αναλυθεί στην επόμενη ενότητα.

συστήματος γρήγορης ανταλλαγής πληροφοριών όσον αφορά τους κινδύνους που απορρέουν από τη χρήση καταναλωτικών προϊόντων¹⁰⁵.

Τη δεκαετία του '90 οι κοινωνικο-οικονομικές εξελίξεις¹⁰⁶ επιβάλλουν την θεσμοθέτηση της προστασίας των καταναλωτών: η μηχανοποίηση, η μαζικοποίηση και η τυποποίηση της παραγωγής και της κυκλοφορίας των προϊόντων και των υπηρεσιών που εντάθηκαν προκειμένου να εγκαθιδρυθεί η εσωτερική αγορά δημιούργησαν κινδύνους για τους καταναλωτές (σε οικονομικά ή ακόμα και σε θέματα υγείας) και απομάκρυναν την ιδεολογία του κράτους πρόνοιας στον ευρωπαϊκό χώρο¹⁰⁷. Άλλωστε οι ευρωπαίοι εταίροι κατανοούν την περίοδο αυτή ότι ο βασικός τους στόχος, η εσωτερική αγορά, δεν πρέπει να είναι το μοναδικό στοιχείο που θα ενώνει την Ευρώπη· κρίνεται απαραίτητη και η ενίσχυση (της θέσης) των πολιτών της¹⁰⁸. Επομένως, στη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Κοινότητα, όπως αυτή προέκυψε από την αναθεώρησή της στο Μάαστριχτ το 1992 (πολύ αργότερα από τις ΗΠΑ που πρώτες υιοθέτησαν μία πολιτική προστασίας για τους καταναλωτές ήδη από δεκαετία του 1960¹⁰⁹, αλλά και από πολλά κράτη-μέλη και διεθνείς οργανισμούς όπως η Γαλλία (1972), η Γερμανία (1976), η Φινλανδία (1978), η Αυστρία (1979), η Πορτογαλία (1981) η Ισπανία (1984), ο ΟΗΕ, ο ΟΟΣΑ και το Συμβούλιο της Ευρώπης) θεσμοθετήθηκε η προστασία των καταναλωτών.

Στο Άρθρο 153§1¹¹⁰ ΣΕΚ η πολιτική αυτή της ΕΚ/ΕΕ για τους καταναλωτές, κατοχύρωσε ως δικαιώματα των καταναλωτών όχι μόνο την προστασία της υγείας, της ασφάλειας και των οικονομικών συμφερόντων τους και την πληροφόρηση και την εκπαίδευσή τους, αλλά και την εκπροσώπηση και οργάνωση τους σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Παράλληλα, στο Άρθρο 3(τ) ΣΕΚ κατοχυρώνεται ότι η ενίσχυση της

¹⁰⁵ Απόφαση 90/352/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 29ης Ιουνίου 1990 για την τροποποίηση της απόφασης 89/45/ΕΟΚ για την καθιέρωση κοινοτικού συστήματος γρήγορης ανταλλαγής πληροφοριών όσον αφορά τους κινδύνους που απορρέουν από τη χρήση καταναλωτικών προϊόντων, ΕΕ L 173 της 6.7.1990.

¹⁰⁶ Δελούκα-Ιγγλέση Κ., *Ελληνικό και Κοινοτικό Δίκαιο του Καταναλωτή*, σελ.: 21-23.

¹⁰⁷ Χριστιανός Β., *Κοινοτικό Δίκαιο Προστασίας του Καταναλωτή*, σελ.: 17.

¹⁰⁸ Δελούκα-Ιγγλέση Κ., *Ελληνικό και Κοινοτικό Δίκαιο του Καταναλωτή*, σελ.: 36.

¹⁰⁹ Χριστιανός Β., *Κοινοτικό Δίκαιο Προστασίας του Καταναλωτή*, σελ.:18.

¹¹⁰ Πρώην Άρθρο 129^Α ΣΕΚ.

προστασίας των καταναλωτών συνιστά μία από τις δράσεις της ΕΚ, γεγονός που την καθιστά αυτοτελή¹¹¹ πολιτική της ΕΚ/ΕΕ. Με την αναθεώρηση του Άμστερνταμ το 1997 το Άρθρο 129Α μετατρέπεται σε Άρθρο 153 και καθιερώνεται ο σεβασμός των δικαιωμάτων των καταναλωτών σε όλες τις πολιτικές της ΕΚ/ΕΕ.

Η αυτοτελής, πια, αρμοδιότητα της Κοινότητας σε θέματα προστασίας των καταναλωτών δεν αποσυνδέεται από την ενιαία αγορά: η πολιτική της Κοινότητας για τους καταναλωτές θα υλοποιείται στα πλαίσια της ενιαίας αγοράς με βάση την εξουσιοδότηση που της παρέχει το Άρθρο 95 ΣΕΚ¹¹². Άλλωστε, τα μέτρα που αφορούν τους καταναλωτές θα λαμβάνονται, επίσης, σε συνάρτηση με μέτρα που υποστηρίζουν, συμπληρώνουν και παρακολουθούν τις εθνικές πολιτικές¹¹³.

Μετά την θεσμοθέτηση στη ΣΕΚ της πολιτικής για τους καταναλωτές η πρόοδος είναι συνεχής στην τομέα προστασίας τους, ενώ λαμβάνονται διαρκώς νέα μέτρα για διάφορα επιμέρους ζητήματα, όπως π.χ. η ασφάλεια των παιχνιδιών, των καλλυντικών, των ηλεκτρικών συσκευών κτλ¹¹⁴. Αλλά και όσον αφορά την εκπροσώπηση των ευρωπαϊών καταναλωτών οι εξελίξεις υπήρξαν σπουδαίες όπως καταγράφεται στην επόμενη ενότητα.

¹¹¹ Αλεξανδρίδου Ε., *Δίκαιο Προστασίας του Καταναλωτή, Ελληνικό και Κοινοτικό, ΙΙ*, σελ.:32.

¹¹² Στεφάνου Κ., *Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση, Τόμος Γ': Πολιτικές και Δυναμική της Ολοκλήρωσης*, σελ.: 152.

¹¹³ Ο.π.

¹¹⁴ http://europa.eu/pol/cons/overview_el.htm

A.2. ΘΕΣΜΟΘΕΤΗΜΕΝΗ ΕΚΠΡΟΣΩΠΗΣΗ ΤΩΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΩΝ ΣΤΗΝ

EK/EE

Όπως ήδη αναφέρθηκε η ΣΕΚ θεσμοθέτησε μία πολιτική προστασίας των καταναλωτών, όπου δέσμευε την ΕΚ να συμβάλει στην ενίσχυση της φωνής των καταναλωτών και να διευκολύνει τη συμμετοχή τους στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων από τα ευρωπαϊκά όργανα¹¹⁵, ενώ ανήγαγε την εκπροσώπηση των καταναλωτών σε θεμελιώδες δικαίωμά τους. Η εκπροσώπηση, όμως, των καταναλωτών και των συμφερόντων τους προϋποθέτει την οργάνωσή τους σε ευρωπαϊκό επίπεδο¹¹⁶. Η οργάνωση αυτή απέκτησε τόσο θεσμική υπόσταση, καθώς η ίδια η ΕΚ/ΕΕ ανέλαβε πρωτοβουλίες που δημιούργησαν νέα θεσμικά μορφώματα εκπροσώπησης των καταναλωτών, όσο και άτυπη μορφή, καθώς οι ίδιοι οι καταναλωτές –με τις εθνικές ή ευρωπαϊκές- οργανώσεις που δημιούργησαν επεδίωξαν να συμμετέχουν στις διαδικασίες λήψης των αποφάσεων που τους αφορούν¹¹⁷.

Η θεσμοθετημένη εκπροσώπηση των καταναλωτών απορρέει απ' ευθείας από το κοινοτικό δίκαιο, όμως παρ' ότι έγινε πρόβλεψη για την οργάνωση των επαγγελματιών (π.χ. ευρωπαϊκή ανώνυμη εταιρεία και ευρωπαϊκός όμιλος επιχειρήσεων)¹¹⁸, δεν έγινε το ίδιο για την οργάνωση των καταναλωτών. Εν τούτοις, παρά την απουσία λεπτομερών διατάξεων στη ΣΕΚ που θα ρυθμίζουν την οργάνωση και εκπροσώπηση των ευρωπαϊών καταναλωτών, από το παράγωγο κοινοτικό δίκαιο δημιουργήθηκαν κοινοτικοί φορείς κατάλληλοι να προωθήσουν τα συμφέροντα των καταναλωτών.

¹¹⁵ Καλλια-Αντωνίου Α., Νικέα-Μουρατόγλου Τ., Παλαιολόγου Ν., *Τα δικαιώματα του καταναλωτή σύμφωνα με το κοινοτικό και το ελληνικό δίκαιο*, σελ.: 18.

¹¹⁶ Χριστιανός Β., *Κοινοτικό Δίκαιο Προστασίας του Καταναλωτή*, σελ.:163.

¹¹⁷ Η άτυπη-μη θεσμοθετημένη εκπροσώπηση των καταναλωτών αναλύεται στην επόμενη ενότητα.

¹¹⁸ Χριστιανός Β., *Κοινοτικό Δίκαιο Προστασίας του Καταναλωτή*, σελ.:163.

A.2.1. ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΕΣ¹¹⁹

Ο βασικότερος και πρώτος χρονολογικά κοινοτικός φορέας εκπροσώπησης των καταναλωτών δημιουργήθηκε το 1989 στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Πρόκειται για την Υπηρεσία Πολιτικής Καταναλωτών, η οποία σήμερα έχει εξελιχθεί¹²⁰ (από την Επιτροπή Santer και εξής) σε Γενική Διεύθυνση για την Υγεία και τους Καταναλωτές¹²¹. Μάλιστα, το γεγονός ότι διατηρήθηκε ως Γενική Διεύθυνση¹²², μετά τη μείωση αυτών, θεωρείται ιδιαίτερης σημασίας, αφού υπήρχε το σκεπτικό να υπάρχει μία Γενική Διεύθυνση όσο το δυνατόν εγγύτερα στους ευρωπαίους πολίτες¹²³.

Γενικός σκοπός της Γενικής Διεύθυνσης αυτής είναι να διασφαλίζει

σε κοινοτικό, εθνικό και τοπικό επίπεδο την εφαρμογή και την προώθηση του κοινοτικού κεκτημένου σχετικά με την ασφάλεια των προϊόντων –ιδιαίτερα των τροφίμων-, ώστε να είναι και να αισθάνονται ασφαλείς οι καταναλωτές¹²⁴. Παράλληλα, ο φορέας αυτός έχει ως αποστολή την προάσπιση των συμφερόντων των καταναλωτών και την προώθηση της εκπροσώπησής τους σε κοινοτικό επίπεδο. Άλλωστε, σύμφωνα με την (τωρινή) επίτροπο για θέματα καταναλωτών Meglena Kuneva¹²⁵ οι καταναλωτές είναι ο βασικότερος συντελεστής της ευρωπαϊκής οικονομίας¹²⁶ και στόχος της Γενικής Διεύθυνσης για την Υγεία και τους Καταναλωτές είναι να ενισχύσει το ρόλο τους στο ευρωπαϊκό στερέωμα¹²⁷. Η ενδυνάμωση των καταναλωτών θα αυξήσει ταυτόχρονα την εμπιστοσύνη τους οδηγώντας σε ενίσχυση των δικτύων που έχουν δημιουργήσει μεταξύ τους, επομένως,

¹¹⁹ Directorate General for 'Health and Consumers'.

¹²⁰ Χριστιανός Β., *Κοινοτικό Δίκαιο Προστασίας του Καταναλωτή*, σελ.:165.

¹²¹ http://ec.europa.eu/dgs/health_consumer/index_en.htm.

¹²² Για το ποιες είναι σήμερα οι Γενικές Διευθύνσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής βλ. http://ec.europa.eu/dgs_el.htm

¹²³ Hix S., *The Political System of the European union*, σελ.: 37.

¹²⁴ http://ec.europa.eu/dgs/health_consumer/weare_en.htm.

¹²⁵ Η κ. Meglena Kuneva είναι η πρώτη επίτροπος στην οποία (το 2007) δόθηκε χαρτοφυλάκιο για ζητήματα καταναλωτή.

¹²⁶ http://ec.europa.eu/consumers/index_en.htm.

¹²⁷ http://ec.europa.eu/dgs/health_consumer/general_info/mission_en.html

και σε ενίσχυση της (ισχύουσας και παραγόμενης) νομοθεσίας¹²⁸, άρα και της ευρωπαϊκής ανταγωνιστικότητας στο σύνολό της¹²⁹. Η ενίσχυση των καταναλωτών, σύμφωνα με τη Γενική Διεύθυνση για την Υγεία και τους Καταναλωτές, θα επέλθει μέσω της αύξησης των δυνατοτήτων των (εθνικών) καταναλωτικών οργανώσεων και της μεταξύ τους επικοινωνίας, ενώ και οι ιδιώτες καταναλωτές –ιδιαίτερα η νεολαία– πρέπει, μέσω της εκπαίδευσης και της πληροφόρησης να αποκτήσουν το κατάλληλο υπόβαθρο, που θα τους καθιστά πλήρεις γνώστες των δικαιωμάτων τους σε όλη την ΕΚ¹³⁰.

Επομένως, παρ' όλο που οι Γενικές Διευθύνσεις κρίνονται από τους μελετητές ως η «γραφειοκρατία»¹³¹ της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σίγουρα ο ρόλος τους είναι σημαντικός για τη λειτουργία του ευρωπαϊκού οικοδομήματος και τη λήψη αποφάσεων σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Στη ετήσια αναφορά της για το 2007 η Γενική Διεύθυνση τόνισε τη σημασία και την αναγκαιότητα της better regulation και της χρηστής διακυβέρνησης¹³². Για την επίτευξη των στόχων αυτών, το 2007 αναπτύχθηκε από την Γενική Διεύθυνση για την Υγεία και τους Καταναλωτές ένα πλαίσιο συνεργασίας και διαλόγου με φορείς εκτός θεσμικού πλαισίου της ΕΚ που όμως είναι οι άμεσα ενδιαφερόμενοι των θεμάτων που εμπίπτουν στην αρμοδιότητα της Γενικής Διεύθυνσης αυτής και οι οποίοι βοήθησαν πολύ με τις συμβουλές τους το έργο της για τη χρονιά αυτή¹³³. Πιο συγκεκριμένα, για τη χρονιά 2007 καταγράφηκε ότι σαράντα καταναλωτικές οργανώσεις συμμετείχαν σε δημόσιες διαβουλεύσεις σε ευρωπαϊκό επίπεδο¹³⁴.

Παρά τα πρόσφατα δεδομένα που δείχνουν τις προσπάθειες της Γενικής Διεύθυνσης για την Υγεία και τους Καταναλωτές να ενισχύσει την εκπροσώπηση των ευρωπαίων καταναλωτών και των οργανώσεών τους στους κόλπους της, και στο

¹²⁸ Ο.π.

¹²⁹ http://ec.europa.eu/dgs/health_consumer/general_info/mission_en.html#consumers

¹³⁰ Ο.π.

¹³¹ Nugent N., *Πολιτική και Διακυβέρνηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση*, σελ.: 180-182 και Hix S., ό.π., σελ.: 36-39.

¹³² DG Health and Consumer Protection, *Annual Activity Report 2007*, σελ.: 3.

¹³³ Ο.π., σελ.: 4.

¹³⁴ Ο.π., σελ.: 21.

παρελθόν η Γενική Διεύθυνση έχει παράξει αξιοσημείωτο έργο, Ειδικότερα, το 2006 δημιουργήθηκε μία Ομάδα Διαλόγου για τα ενδιαφερόμενα μέρη, με σκοπό να καταγράψει τις απόψεις των καταναλωτών και να τις μεταφέρει στη Γενική Διεύθυνση για την Υγεία και τους Καταναλωτές, προωθώντας και διευκολύνοντας έτσι την εμπλοκή¹³⁵ των καταναλωτών στη διαδικασία λήψης από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσεων που τους αφορούν. Τον Απρίλιο του 2008, σε δική της έκδοση¹³⁶ αυτή η Ομάδα Διαλόγου κατέγραψε το πεδίο δράσης της και τις διαδικασίες διαβουλεύσεων με τους ενδιαφερόμενους φορείς: διάχυση και πληροφόρησης, διαχείριση συζητήσεων και μελέτη αντικτύπου, βάσει ενός εγγράφου καλούμενου “Scoping Paper”.

Για το 2008, η Γενική Διεύθυνση για τη Υγεία και τους Καταναλωτές έθεσε ως στόχο την περαιτέρω ενίσχυση της παρουσίας των καταναλωτών στην ευρωπαϊκή διακυβέρνηση. Στο Ετήσιο Πρόγραμμά της εξήγγειλε την προσπάθειά της να ενισχύσει τη φωνή των ενδιαφερομένων μερών (μεταξύ των οποίων, εκτός από τους ευρωπαϊκούς θεσμούς και τις επιχειρήσεις, είναι και οι μη κυβερνητικές ομάδες συμφερόντων, όπως τονίζει) και να προωθήσει το διάλογο μεταξύ τους¹³⁷. Παράλληλα, εγγυάται ότι για κατά την προσπάθεια να επιτευχθούν οι στόχοι που έχει θέσει θα κινηθεί στα πλαίσια της better regulation επικοινωνώντας πλήρως και με αποτελεσματικότητα με τους πολίτες και τους εκάστοτε ενδιαφερόμενους φορείς¹³⁸. Εξάλλου, η δράση της δεσμεύεται¹³⁹ και από τη Στρατηγική για τους Καταναλωτές 2007-2013, βασικός στόχος της οποίας είναι η ενίσχυση της φωνής και της θέσης των καταναλωτών στο ευρωπαϊκό στερέωμα¹⁴⁰. Για να καταστούν οι ίδιοι οι καταναλωτές βασικοί συντελεστές στη διαδικασία παραγωγής αποφάσεων που τους αφορούν πρέπει η ίδια η ΕΚ να τους παρέχει ακριβή πληροφόρηση και να εξασφαλίζει διαφανείς διαδικασίες εκπροσώπησής τους.

¹³⁵ http://ec.europa.eu/dgs/health_consumer/sdg/index_en.htm

¹³⁶ http://ec.europa.eu/dgs/health_consumer/sdg/docs/24042008_scoping_paper_en.pdf

¹³⁷ DG Health and Consumer Protection, 2008-Annual Management Plan, σελ.: 3.

¹³⁸ Ο.π., σελ.: 5.

¹³⁹ Ο.π., σελ.: 7.

¹⁴⁰ Ανακοίνωση της Επιτροπής, της 13ης Μαρτίου 2007, στο Συμβούλιο, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στην Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή «Στρατηγική της ΕΕ για την πολιτική καταναλωτών 2007-2013», σελ. 5.

Για πρώτη φορά, στο Πρόγραμμα αυτό για το 2008, εκτός από τη διαδικασία λήψης των αποφάσεων, έθεσε και την άλλη διάσταση της better regulation που είναι η εφαρμογή της νομοθεσίας. Όπως, ακριβώς, λοιπόν, υπάρχει παρουσία των αντιπροσώπων των καταναλωτών στη παραγωγή των αποφάσεων, ομοίως πρέπει να υπάρχει και στην εφαρμογή τους, ώστε αυτές να μην αποτύχουν¹⁴¹. Κάτι τέτοιο θα επιτευχθεί εφ' όσον τα ευρωπαϊκά δίκτυα διακυβέρνησης που έχουν συσταθεί καταστούν πιο αποτελεσματικά, αλλά και εφ' όσον οι ρυθμίσεις που έχουν παραχθεί είναι απλές και σύγχρονες¹⁴². Γι' αυτούς ακριβώς τους λόγους προβλέπεται ότι μέσα στο 2008 θα λάβουν χώρα περί τις 800 συναντήσεις με αντιπροσώπους καταναλωτών από όλα τα κράτη-μέλη¹⁴³.

Στο Ετήσιο Πρόγραμμα της Γενικής Διεύθυνσης για την Υγεία και τους Καταναλωτές για το έτος 2008 τονίστηκε επίσης η συνέχιση της προώθησης της χρηστής διακυβέρνησης, που θα επέλθει μέσω συμμετοχικών διαδικασιών. Συνεπώς, ιδιαίτερη σημασία θα δοθεί στην στήριξη της Ομάδας Διαλόγου με τους ενδιαφερόμενους φορείς η οποία έχει ήδη παράσχει πολύτιμες συμβουλές κατά τη διάρκεια της νομοθετικής διαδικασίας¹⁴⁴.

A.2.2. ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΩΝ¹⁴⁵

Όπως αναφέρθηκε και ανωτέρω, ήδη από το 1990 ένα σημαντικό βήμα για την εκπροσώπηση των καταναλωτών ήταν η σύσταση¹⁴⁶ του Συμβουλευτικού Συμβουλίου Καταναλωτών, το οποίο αντικατέστησε τη Συμβουλευτική Επιτροπή Καταναλωτών που είχε ιδρυθεί το 1973 από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή¹⁴⁷. Το

¹⁴¹ DG Health and Consumer Protection, *2008-Annual Management Plan*, σελ.: 9.

¹⁴² Ο.π.

¹⁴³ Ο.π.

¹⁴⁴ Ο.π., σελ.: 10.

¹⁴⁵ Consumers' Consultative Council

¹⁴⁶ Απόφαση 90/55/ΕΟΚ της Επιτροπής της 17^{ης} Δεκεμβρίου 1989 περί συστάσεως συμβουλευτικού συμβουλίου καταναλωτών (ΕΕ L 38 της 10.2.1990).

¹⁴⁷ Δελούκα-Ιγγλέση Κ., *Ζητήματα προστασίας του Καταναλωτή στα κράτη-μέλη της ΕΟΚ και του Συμβουλίου της Ευρώπης από άποψη νομική, κοινωνική και οικονομική*, σελ.: 205.

συμβούλιο αυτό μπορεί να καταργήθηκε το 1995¹⁴⁸, αλλά για το χρονικό διάστημα που λειτουργούσε, συνιστούσε έναν συνδετικό κρίκο μεταξύ της Επιτροπής και των αντιπροσωπευτικών οργανώσεων των καταναλωτών¹⁴⁹, καθώς ήταν το μόνο επίσημο όργανο έκφρασης των συμφερόντων των καταναλωτών¹⁵⁰.

Τα μέλη¹⁵¹ του Συμβουλευτικού Συμβουλίου Καταναλωτών ήταν αντιπρόσωποι τόσο των ευρωπαϊκών οργανώσεων καταναλωτών όσο και των εθνικών –αλλά και περιφερειακών, μετά το 1994¹⁵²) καταναλωτικών οργανώσεων, καθώς και προσωπικότητες με ιδιαίτερο έργο σχετικά με τα ζητήματα που αφορούν τους καταναλωτές. Τα μέλη ήταν αρχικά 39¹⁵³ -ενώ την τελευταία χρονιά της λειτουργίας του τα μέλη είχαν φτάσει τα 48¹⁵⁴-, και οι έδρες μεταξύ των μελών είχαν κατανεμηθεί μεταξύ των εκπροσώπων των ευρωπαϊκών καταναλωτικών οργανώσεων (αναφέρονται συγκεκριμένα οι εξής οργανώσεις: Ευρωπαϊκό Γραφείο των Ενώσεων Καταναλωτών (BEUC), Επιτροπή Οικογενειακών Οργανώσεων στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες (COFACE), Ευρωπαϊκή Κοινότητα Καταναλωτικών Συνεταιρισμών (EURO-COOP), η Ευρωπαϊκή Συνομοσπονδία Σωματείων (CES)¹⁵⁵ και το Διαπεριφερειακό Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο Κατανάλωσης (IEIC)¹⁵⁶), των εκπροσώπων των εθνικών οργανώσεων και φορέων (χωρίς να ισχύσει

¹⁴⁸ Απόφαση 95/260/ΕΚ της Επιτροπής της 13ης Ιουνίου 1995 σχετικά με τη σύσταση επιτροπής καταναλωτών, άρθρο 10.

¹⁴⁹ Χριστιανός Β., *Κοινοτικό Δίκαιο Προστασίας του Καταναλωτή*, σελ.: 165.

¹⁵⁰ Ο.π.

¹⁵¹ Απόφαση 90/55/ΕΟΚ της Επιτροπής της 17^{ης} Δεκεμβρίου 1989 περί συστάσεως συμβουλευτικού συμβουλίου καταναλωτών, άρθρο 1 §2.

¹⁵² Απόφαση της Επιτροπής της 8ης Φεβρουαρίου 1994 για την τροποποίηση της απόφασης 90/55/ΕΟΚ περί συστάσεως συμβουλευτικού συμβουλίου καταναλωτών, (ΕΕ L 64 της 8.3.1994), άρθρο 1.

¹⁵³ Ο αριθμός των μελών και κατ' επέκταση και οι έδρες που κατανέμονταν μεταξύ τους άλλαζε με νέες αποφάσεις που τροποποιούσαν την αρχική.

¹⁵⁴ Απόφαση 95/13/ΕΚ της Επιτροπής της 17ης Ιανουαρίου 1995 που τροποποιεί την απόφαση 90/55/ΕΟΚ που αφορά τη δημιουργία συμβουλίου καταναλωτών (ΕΕ L 21 της 28.1.1995), άρθρο 1.

¹⁵⁵ Απόφαση 90/55/ΕΟΚ της Επιτροπής της 17^{ης} Δεκεμβρίου 1989 περί συστάσεως συμβουλευτικού συμβουλίου καταναλωτών, Παράρτημα Ι.

¹⁵⁶ Απόφαση της Επιτροπής της 8ης Φεβρουαρίου 1994 για την τροποποίηση της απόφασης 90/55/ΕΟΚ περί συστάσεως συμβουλευτικού συμβουλίου καταναλωτών (ΕΕ L 64 της 8.3.1994), Παράρτημα ΙΙ.

η αρχή κάθε κράτος-μέλος-μία ψήφος, αλλά με βάση την εθνικότητα¹⁵⁷) των ατόμων που είχαν ασχοληθεί ιδιαίτερα με ζητήματα προώθησης και προάσπισης των συμφερόντων των καταναλωτών. Τα μέλη διορίζονταν από την Επιτροπή¹⁵⁸, ενώ οι ίδιες ρυθμίσεις που ίσχυαν για τα τακτικά μέλη θεσπίστηκαν και για τα αναπληρωματικά μέλη¹⁵⁹, που υπήρχαν σε περίπτωση κωλύματος ενός από τα τακτικά μέλη¹⁶⁰. Η θητεία τους ήταν τριετής και δυνατή να ανανεωθεί μία μόνο φορά¹⁶¹.

Για τη λειτουργία του, το Συμβουλευτικό Συμβούλιο Καταναλωτών εξέλεγε με πλειοψηφία δύο τρίτων των μελών έναν πρόεδρο και τρεις αντιπροέδρους για μία περίοδο 18 μηνών που μπορούσε να ανανεωθεί άπαξ¹⁶². Παράλληλα, συνέστηνε ένα διευθυντικό όργανο¹⁶³ που αποτελείτο από τον πρόεδρο, τους αντιπροέδρους και άλλα 8 μέλη που εκλέγονταν με πλειοψηφία, ομοίως, δύο τρίτων των μελών από το σύνολο του Συμβουλευτικού Συμβουλίου Καταναλωτών. Το όργανο αυτό βοηθούσε τη λειτουργία του Συμβουλευτικού Συμβουλίου Καταναλωτών, καθώς ήταν αρμόδιο για την προετοιμασία και την οργάνωση των εργασιών του¹⁶⁴. Στη λειτουργία, όμως του Συμβουλευτικού Συμβουλίου Καταναλωτών βοηθούσαν και οι ομάδες εργασίας που το ίδιο συνέστηνε¹⁶⁵, αλλά και η γραμματειακή υποστήριξη που του παρείχε η Επιτροπή¹⁶⁶. Οι συνεδριάσεις τόσο του συνόλου του συμβουλίου αυτού όσο και των οργάνων του γίνονταν μετά από πρόσκληση της Επιτροπής δύο φορές το χρόνο¹⁶⁷ ή εκτάκτως με πρωτοβουλία του ίδιου του συμβουλίου¹⁶⁸. Σε κάθε περίπτωση, στις συνεδριάσεις συμμετείχαν και αντιπρόσωποι των υπηρεσιών της Επιτροπής¹⁶⁹.

¹⁵⁷ Απόφαση 90/55/ΕΟΚ της Επιτροπής της 17^{ης} Δεκεμβρίου 1989 περί συστάσεως συμβουλευτικού συμβουλίου καταναλωτών, Παράρτημα II.

¹⁵⁸ Ο.π., άρθρο 4 §1.

¹⁵⁹ Ο.π., §2.

¹⁶⁰ Ο.π..

¹⁶¹ Ο.π., άρθρο 5 §1.

¹⁶² Ο.π., άρθρο 7 §1.

¹⁶³ Ο.π., §2.

¹⁶⁴ Ο.π., § 3.

¹⁶⁵ Ο.π., §4.

¹⁶⁶ Ο.π., άρθρο 9.

¹⁶⁷ Ο.π., άρθρο 8 §1.

¹⁶⁸ Ο.π., §2.

¹⁶⁹ Ο.π., §3.

Η συμβολή της δράσης του Συμβουλευτικού Συμβουλίου Καταναλωτών υπήρξε μεγάλης σημασίας για την εκπροσώπηση του καταναλωτικού κινήματος σε κοινοτικό επίπεδο. Μάλιστα, η ίδια η ΕΚ φρόντισε γι' αυτό, αφού όρισε ότι σε περίπτωση που σε κάποιο κράτος-μέλος δεν υπήρχαν εθνικά όργανα συντονισμού των οργανώσεων καταναλωτών, η ίδια η Επιτροπή θα επέλεγε αντιπροσώπους¹⁷⁰ από τις εθνικές καταναλωτικές οργανώσεις προκειμένου να εκπροσωπούνται στο Συμβουλευτικό Συμβούλιο όλα τα κράτη-μέλη. Τόνιζε, μάλιστα, ότι οι οργανώσεις και οι φορείς των καταναλωτών έπρεπε να «ανταποκρίνονται σε κριτήρια αντιπροσωπευτικότητας, και ειδικότερα στο κριτήριο της πραγματικής δραστηριότητας για την υπεράσπιση των συμφερόντων των καταναλωτών της ανεξαρτησίας από επαγγελματικούς κύκλους και της εγκυρότητας της δραστηριότητάς τους για το γενικό συμφέρον ή/και του αριθμού των μελών»¹⁷¹. Περαιτέρω, και το ίδιο το Συμβουλευτικό Συμβούλιο Καταναλωτών μπορούσε να καλέσει να συμμετέχουν στις διεργασίες του αντιπροσώπους επαγγελματικών οργανώσεων που δεν ανήκαν στα μέλη του, αλλά τους αφορούσε ιδιαίτερα τα θέματα που συζητούντο σε συγκεκριμένη ημερήσια διάταξη¹⁷². Άλλωστε, και παρά το γεγονός ότι οι γνωμοδοτήσεις που παρείχε προς την Επιτροπή δεν ήταν δεσμευτικές για την τελευταία, κρίνεται βέβαιη από τους μελετητές ή συνεισφορά του στην εκπροσώπηση των ευρωπαϊών καταναλωτών, αφού εκείνη την περίοδο που λειτούργησε ήταν ο μοναδικός επίσημος φορέας έκφρασης των συμφερόντων των καταναλωτών σε ευρωπαϊκό επίπεδο¹⁷³.

¹⁷⁰ Ο.π., Παράρτημα II.

¹⁷¹ Ο.π.

¹⁷² Ο.π., άρθρο 10 §2.

¹⁷³ Χριστιανός Β., *Κοινοτικό Δίκαιο Προστασίας του Καταναλωτή*, σελ.: 165.

Α.2.3. ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΩΝ¹⁷⁴ - ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΩΝ¹⁷⁵

Μετά την κατάργησή του το 1995, το Συμβουλευτικό Συμβούλιο Καταναλωτών αντικαταστάθηκε από την Επιτροπή Καταναλωτών¹⁷⁶. Η επιτροπή αυτή συστήθηκε, καθώς κρίθηκε ότι τη δεδομένη χρονική στιγμή το Συμβουλευτικό Συμβούλιο Καταναλωτών δεν μπορούσε να ανταποκριθεί στις προσδοκίες της, ειδικότερα σε ότι αφορά την αποφασιστικότητα και την ταχύτητα των διαβουλεύσεων, γι' αυτό έπρεπε να συσταθεί ένα νέο όργανο¹⁷⁷ και καθώς, όπως αναγνώρισε η ίδια η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, είναι μεγάλης σημασίας η παροχή συμβουλών προς την ΕΚ από πλευράς καταναλωτών. Το νέο αυτό όργανο έπρεπε να είναι πλήρως αντιπροσωπευτικό των καταναλωτών όλων των κρατών-μελών της ΕΚ -ανεξάρτητα αν αυτοί έχουν οργανωθεί σε εθνικό, περιφερειακό ή κοινοτικό επίπεδο- και να αξιοποιήσει στο μέγιστο βαθμό την πείρα που έχει αποκτηθεί για την ΕΚ από το Συμβουλευτικό Συμβούλιο Καταναλωτών¹⁷⁸.

Τα μέλη της Επιτροπής Καταναλωτών ήταν εκπρόσωποι καταναλωτικών οργανώσεων και άλλων φορέων, που είχαν συσταθεί σε ευρωπαϊκό, εθνικό ή περιφερειακό επίπεδο¹⁷⁹, επομένως η επιτροπή αυτή ήταν πλήρως αντιπροσωπευτική του συνόλου των καταναλωτών της ΕΚ/ΕΕ¹⁸⁰. Ειδικότερα, από τους ανωτέρω αντιπροσώπους καταναλωτών, οι 15¹⁸¹ προέρχονταν από τους εθνικούς και περιφερειακούς οργανισμούς καταναλωτών, ενώ μόλις οι 5¹⁸² από τους ευρωπαϊκούς (οι οποίοι είναι οι ίδιοι που αναφερόταν και στη σύνθεση του Συμβουλευτικού Συμβουλίου Καταναλωτών, δηλαδή το Ευρωπαϊκό Γραφείο Ενώσεων Καταναλωτών

¹⁷⁴ Consumer Committee.

¹⁷⁵ European Consumer Consultative Group (ECCG).

¹⁷⁶ Απόφαση 95/260/ΕΚ της Επιτροπής της 13ης Ιουνίου 1995 σχετικά με τη σύσταση επιτροπής καταναλωτών (ΕΕ L 162 της 13.7.1995).

¹⁷⁷ Ο.π., Προοίμιο.

¹⁷⁸ Ο.π..

¹⁷⁹ Ο.π., άρθρο 1 §2.

¹⁸⁰ <http://europa.eu/scadplus/leg/el/lvb/l32046.htm>

¹⁸¹ Απόφαση 95/260/ΕΚ της Επιτροπής της 13ης Ιουνίου 1995 σχετικά με τη σύσταση επιτροπής καταναλωτών, άρθρο 3 εδ. (α).

¹⁸² Ο.π., άρθρο 3 εδ. (β).

(BEUC), η Επιτροπή Οικογενειακών Οργανώσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (Coface), η Ευρωπαϊκή Κοινότητα Συνεταιρισμών Καταναλωτών (Eurocoop), η Ευρωπαϊκή Συνομοσπονδία Συνδικάτων (CES) και το Ευρωπαϊκό Διαπεριφερειακό Ίδρυμα Κατανάλωσης (IEIC)¹⁸³) συνιστώντας ένα εικοσαμελές σώμα, το οποίο όπως φαίνεται από τη σύνθεσή του να έδινε βαρύτητα στη φωνή των εθνικών εκπροσώπων των καταναλωτών, ώστε να είναι εγγύτερα στον απλό πολίτη και καταναλωτή και να διασφαλίζει καλύτερα την ασφάλεια και τα συμφέροντά του.

Τα μέλη της Επιτροπής Καταναλωτών διορίζονταν, για δυο χρόνια και με δυνατότητα ανανέωσης της θητείας τους μόνο μία φορά¹⁸⁴, από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή¹⁸⁵, η οποία εκτός από τα είκοσι τακτικά μέλη διόριζε άλλα είκοσι αναπληρωματικά¹⁸⁶. Για το διορισμό των εθνικών εκπροσώπων, ειδικότερα, ήταν υπεύθυνα τα εθνικά όργανα συντονισμού των ενώσεων καταναλωτών, τα οποία προτείνουν στην Επιτροπή τους αντιπροσώπους των καταναλωτών του κράτους-μέλους τους¹⁸⁷. Όπως συνέβαινε και αναφορικά με τη σύνθεση του το Συμβουλευτικού Συμβουλίου Καταναλωτών, σε περίπτωση απουσίας οργάνων συντονισμού των καταναλωτικών φορέων σε κάποιο κράτος-μέλος, η ίδια η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναλάμβανε να επιλέξει αντιπροσώπους των εθνικών καταναλωτικών οργανώσεων¹⁸⁸ προκειμένου να εξασφαλίζεται η πλήρης εκπροσώπηση όλων των ευρωπαϊών καταναλωτών. Στο ίδιο πλαίσιο τονιζόταν ότι οι καταναλωτικές οργανώσεις έπρεπε να πληρούν κριτήρια αντιπροσωπευτικότητας «ιδίως ως προς την ουσιαστική δραστηριότητα για την υπεράσπιση των συμφερόντων των καταναλωτών, την ανεξαρτησία έναντι των επαγγελματικών κύκλων, τη σχέση της δραστηριότητάς τους με το συλλογικό συμφέρον ή/και τον αριθμό μελών»¹⁸⁹.

Η Επιτροπή Καταναλωτών συνεδρίαζε υπό την προεδρία ενός εκπροσώπου της Επιτροπής, ενώ η τελευταία φρόντιζε και για τη γραμματειακή

¹⁸³ Ο.π., Παράρτημα II.

¹⁸⁴ Ο.π., άρθρο 5 §1.

¹⁸⁵ Ο.π., άρθρο 4 §1.

¹⁸⁶ Ο.π., §2.

¹⁸⁷ Ο.π., Παράρτημα I.

¹⁸⁸ Ο.π..

¹⁸⁹ Ο.π.

υποστήριξη των συνεδριάσεων αυτών¹⁹⁰. Άλλωστε, ήταν η ίδια η Ευρωπαϊκή Επιτροπή που καλούσε την Επιτροπή Καταναλωτών να συνεδριάσει¹⁹¹. Οι συνεδριάσεις γινόνταν τέσσερις φορές το χρόνο με σκοπό να εκφράσει -τόσο μέσω του συνόλου της όσο και μέσω των ομάδων εργασίας της- τη γνώμη της (δηλαδή τη γνώμη των αντιπροσώπων των καταναλωτών) κάθε φορά που ζητούνταν από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, αλλά και να βοηθά στην ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ της ΕΚ και των καταναλωτικών οργανώσεων¹⁹².

Το 1999 η ΕΚ/ΕΕ τόνισε εκ νέου¹⁹³ την ανάγκη συνεργασίας της με όλους τους φορείς και τα όργανα εκπροσώπησης των καταναλωτών, καθώς μόνο έτσι είναι δυνατή η επίτευξη των στόχων που έχουν τεθεί για ένα υψηλό επίπεδο προστασίας των καταναλωτών, που θα οδηγήσει με τη σειρά του προώθηση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής στην Κοινότητα, καθώς και στην ενίσχυση της εμπιστοσύνης του καταναλωτή που είναι απαραίτητη για την ομαλή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς. Για αυτούς του λόγους, η ΕΚ/ΕΕ δεσμεύτηκε να δώσει περαιτέρω ώθηση στη δράση της υπέρ των καταναλωτών και της υγείας τους, προκειμένου να τους δοθεί η δυνατότητα να διαδραματίσουν κινητήριο και καινοτόμο ρόλο¹⁹⁴. Για να εξασφαλιστεί, όμως, η εκπροσώπηση των καταναλωτών και των συμφερόντων τους σε κοινοτικό επίπεδο και να παρασχεθεί σημαντική υποστήριξη στις καταναλωτικές οργανώσεις πρέπει να «διευκρινισθούν οι τρόποι με τους οποίους θα παρέχει η Κοινότητα χρηματοοικονομική υποστήριξη στα όργανα και στις οργανώσεις που εκπροσωπούν τα συμφέροντα των καταναλωτών, μεριμνώντας συνεχώς για τη μέγιστη διαφάνεια και για αποτελεσματικότητα κατά τη χρήση των πιστώσεων που χορηγεί η Κοινότητα»¹⁹⁵. Συνεπώς, θεσπίστηκε σε κοινοτικό επίπεδο «ένα γενικό πλαίσιο δραστηριοτήτων με στόχο την προώθηση των συμφερόντων των

¹⁹⁰ Ο.π., άρθρο 7.

¹⁹¹ Ο.π., άρθρο 8.

¹⁹² <http://europa.eu/scadplus/leg/el/lvb/l32046.htm>

¹⁹³ Απόφαση 283/1999/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 25ης Ιανουαρίου 1999 για τη θέσπιση ενός γενικού πλαισίου για τις κοινοτικές δραστηριότητες υπέρ των καταναλωτών (ΕΕ L 34 της 9.2.1999), σημεία (1) και (2) στην αιτιολογία έκδοσης.

¹⁹⁴ Ο.π., σημείο (3) στην αιτιολογία έκδοσης.

¹⁹⁵ Ο.π., σημείο (17) αιτιολογίας έκδοσης.

καταναλωτών και την εξασφάλιση υψηλού επιπέδου προστασίας τους»¹⁹⁶, το οποίο θα αφορά σε ενέργειες που αποσκοπούν στην χρηματοοικονομική υποστήριξη των δραστηριοτήτων των ευρωπαϊκών οργανώσεων των καταναλωτών¹⁹⁷ σε όλες τις δραστηριότητές τους, αλλά και όσον αφορά την προώθηση και εκπροσώπηση των συμφερόντων των καταναλωτών¹⁹⁸.

Με βάση το νέο γενικό πλαίσιο αναφορικά με τις κοινοτικές δραστηριότητες υπέρ των καταναλωτών και τη χρηματοδότηση που αυτό παρέχει, ένα χρόνο αργότερα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή καταργεί τις προηγούμενες διατάξεις σχετικά με την Επιτροπή Καταναλωτών και εκδίδει απόφαση¹⁹⁹, τονίζοντας, παράλληλα, ότι στη νέα Επιτροπή πρέπει να διασφαλίζεται η ισότητα των φύλων. Συστήνεται, λοιπόν, μία Επιτροπή Καταναλωτών η οποία αποτελείται από εκπροσώπους των εθνικών οργανισμών καταναλωτών και των ευρωπαϊκών οργανισμών καταναλωτών²⁰⁰. Η Επιτροπή Καταναλωτών συγκροτούνταν από έναν εθνικό εκπρόσωπο κάθε κράτους-μέλους και από έναν αντιπρόσωπο κάθε ευρωπαϊκού οργανισμού καταναλωτών²⁰¹. Τα μέλη αυτά –αλλά και τα αναπληρωματικά– διορίζονταν από τη Ευρωπαϊκή Επιτροπή²⁰² ύστερα από πρόταση των συντονιστικών οργάνων των καταναλωτικών οργανώσεων στα κράτη-μέλη –ενώ σε περίπτωση απουσίας τέτοιων οργάνων σε κάποιο κράτος-μέλος, όπως ισχύσει και στην προηγούμενη απόφαση, αναλαμβάνει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή να διορίσει τους εθνικούς αντιπροσώπους– και των ευρωπαϊκών καταναλωτικών οργανώσεων. Η διαφορά με την προηγούμενη σύσταση της Επιτροπής Καταναλωτών αφορά στη διάρκεια της θητείας των μελών της, καθώς με τη νέα απόφαση η θητεία ανέρχεται σε τρία χρόνια από δύο που ήταν, ενώ παραμένει και πάλι ανανεώσιμη²⁰³, όπως και οι

¹⁹⁶ Ο.π., άρθρο 1.

¹⁹⁷ Ο.π., άρθρο 2 εδ. (β) και (γ).

¹⁹⁸ Ο.π., άρθρο 4 εδ. (δ).

¹⁹⁹ Απόφαση 2000/323/ΕΚ της Επιτροπής, της 4ης Μαΐου 2000, περί σύστασης επιτροπής καταναλωτών [κοινοποιηθείσα υπό τον αριθμό Ε(2000) 408] (ΕΕ L 111 της 9.5.2000).

²⁰⁰ Ο.π., άρθρο 1 §2.

²⁰¹ Ο.π., άρθρο 3.

²⁰² Ο.π., άρθρο 4.

²⁰³ Ο.π., άρθρο 5.

συνεδριάσεις που εξακολουθούν να γίνονται τέσσερις φορές το χρόνο υπό την προεδρία του αντιπροσώπου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής²⁰⁴.

Το 2003 και εν όψει της νέας μεγάλης διεύρυνσης της ΕΚ/ΕΕ με νέα δέκα κράτη-μέλη, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή καταργεί τις ανωτέρω διατάξεις και εκδίδει νέα απόφαση²⁰⁵ σχετικά με την Ευρωπαϊκή Συμβουλευτική Ομάδα Καταναλωτών²⁰⁶ στη οποία μετεξελίσσεται η Επιτροπή Καταναλωτών. Το γεγονός ότι μετονομάζεται από «Επιτροπή» σε «Ομάδα» δε φαίνεται να επηρεάζει τη λειτουργία τους, καθώς σκοπός της παραμένει η παροχή συμβουλών προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για όλα τα προβλήματα που αφορούν την προστασία των συμφερόντων των καταναλωτών σε κοινοτικό επίπεδο²⁰⁷.

Αναφορικά με τη σύνθεσή της η Ευρωπαϊκή Συμβουλευτική Ομάδα Καταναλωτών αποτελείται από ένα μέλος που αντιπροσωπεύει τις εθνικές οργανώσεις καταναλωτών από κάθε κράτος-μέλος²⁰⁸ και ένα μέλος από κάθε ευρωπαϊκή οργάνωση καταναλωτών²⁰⁹. Από τις ευρωπαϊκές οργανώσεις καταναλωτών, σήμερα, μέλη της Ευρωπαϊκής Συμβουλευτικής Ομάδας Καταναλωτών είναι: ένας αντιπρόσωπος από το Ευρωπαϊκό Γραφείο των Ενώσεων Καταναλωτών (BEUC), ένας από την Ευρωπαϊκή Οργάνωση για την συνεργασία των Εκπροσώπων των Καταναλωτών σε θέματα τυποποίησης (ANEC), ένας από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα Καταναλωτικών Συνεταιρισμών (EURO-COOP) και ένας από την Επιτροπή Οικογενειακών Οργανώσεων στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες (COFACE),

²⁰⁴ Ο.π., άρθρα 8 και 9.

²⁰⁵ Απόφαση 2003/709/ΕΚ της Επιτροπής, της 9ης Οκτωβρίου 2003, για τη σύσταση ευρωπαϊκής συμβουλευτικής ομάδας καταναλωτών (Επίσημη Εφημερίδα αριθ. L 258 της 10/10/2003).

²⁰⁶ European Consumer Consultative Group (ECCG).

²⁰⁷ Απόφαση 2003/709/ΕΚ της Επιτροπής, της 9ης Οκτωβρίου 2003, για τη σύσταση ευρωπαϊκής συμβουλευτικής ομάδας καταναλωτών, άρθρο 1 §2.

²⁰⁸ Ο.π., άρθρο 2 §1 εδ. (α).

²⁰⁹ Ο.π., εδ. (β).

ενώ υπάρχουν και δύο παρατηρητές από κράτη-μέλη του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου και πιο συγκεκριμένα ένας από την Ισλανδία και ένας από τη Νορβηγία²¹⁰.

Διευκρινίζεται, μάλιστα, ότι ως εθνικές οργανώσεις καταναλωτών θεωρούνται οι οργανώσεις που εκπροσωπούν τους καταναλωτές σύμφωνα με τους εθνικούς κανόνες ή πρακτικές και δραστηριοποιούνται σε εθνικό επίπεδο²¹¹, ενώ για τον ορισμό των ευρωπαϊκών οργανώσεων καταναλωτών θεσπίζονται τα εξής δύο σύνολα κριτηρίων²¹², ένα από τα οποία πρέπει να πληροί μία ευρωπαϊκή οργάνωση καταναλωτών, ώστε να μπορεί να συμμετέχει στην Ευρωπαϊκή Συμβουλευτική Ομάδα Καταναλωτών:

α) i) Να μην είναι κυβερνητική, ούτε κερδοσκοπική, να είναι ανεξάρτητη από βιομηχανικά, εμπορικά, επιχειρηματικά ή άλλα συγκρουόμενα συμφέροντα και να έχει ως κύριο στόχο και δράση την προώθηση και την προστασία της υγείας, της ασφάλειας και των οικονομικών συμφερόντων των καταναλωτών στην ΕΚ/ΕΕ, ενώ παράλληλα, ii) θα πρέπει να έχει λάβει την εξουσιοδότηση από τις εθνικές καταναλωτικές οργανώσεις που προέρχονται από τα μισά τουλάχιστον κράτη-μέλη (πληρούν τα ανωτέρω κριτήρια για κριθούν εθνικές καταναλωτικές οργανώσεις) της ΕΚ/ΕΕ ότι αντιπροσωπεύει τα συμφέροντα των καταναλωτών σε ευρωπαϊκό επίπεδο, και να iii) να έχει υποβάλλει στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή μία ικανοποιητική περιγραφή της σύνθεσης, του εσωτερικού κανονισμού και των πηγών χρηματοδότησης τους. Αλλιώς, θα πρέπει, ταυτόχρονα:

β) i) Να μην είναι κυβερνητική ούτε κερδοσκοπική, να είναι ανεξάρτητη από βιομηχανικά, επιχειρηματικά ή άλλα συγκρουόμενα συμφέροντα και να έχει πρωταρχικό σκοπό και δραστηριότητα την εκπροσώπηση των συμφερόντων των καταναλωτών στη διαδικασία τυποποίησης σε κοινοτικό επίπεδο, και ii) να έχει εξουσιοδοτηθεί τουλάχιστον από τα δύο τρίτα των κρατών μελών να εκπροσωπεί τα συμφέροντα των καταναλωτών σε κοινοτικό επίπεδο μέσω οργάνων που εκπροσωπούν τις εθνικές οργανώσεις καταναλωτών στα κράτη μέλη, σύμφωνα με

²¹⁰ http://ec.europa.eu/consumers/cons_org/associations/committ/index_en.htm

²¹¹ Ο.π., § 2.

²¹² Ο.π., § 3.

τους εθνικούς κανόνες ή πρακτικές, ή σε περίπτωση απουσίας τέτοιων οργάνων, μέσω εθνικών οργανώσεων καταναλωτών στα κράτη μέλη που εκπροσωπούν τους καταναλωτές σύμφωνα με τους εθνικούς κανόνες ή πρακτικές και δραστηριοποιούνται σε εθνικό επίπεδο.

Αξίζει σε αυτό το σημείο να σημειωθεί ότι, ιδιαίτερης σημασίας κρίνεται το γεγονός ότι στη νέα σύνθεση της Ευρωπαϊκής Συμβουλευτικής Επιτροπής Καταναλωτών είναι η συμμετοχή αντιπροσώπων και των υποψηφίων κρατών-μελών, αμέσως μόλις αυτά προσχωρούν στην ΕΚ/ΕΕ²¹³. Ίδιας μεγάλης σημασίας, είναι και το γεγονός ότι η Επιτροπή έχει τη δυνατότητα να προσκαλέσει να συμμετάσχουν στις διεργασίες της Ευρωπαϊκής Συμβουλευτικής Επιτροπής Καταναλωτών εκπρόσωποι άλλων οργανώσεων οι οποίες έχουν ως έναν από τους πρωταρχικούς στόχους τους την προώθηση των συμφερόντων των καταναλωτών και εργάζονται ενεργά σε ευρωπαϊκό επίπεδο για τον σκοπό αυτό²¹⁴, αλλά και εμπειρογνώμονες αν κρίνει ότι το θέμα που συζητείται στην ημερήσια διάταξη χρίζει ιδιαίτερης επιστημονικής τεκμηρίωσης²¹⁵.

Τα τακτικά –αλλά και τα (ισάριθμα) αναπληρωματικά- μέλη της Ευρωπαϊκής Συμβουλευτικής Επιτροπής Καταναλωτών διορίζονται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Ειδικότερα, σε ότι αφορά τους εκπροσώπους των εθνικών καταναλωτικών οργανώσεων ο διορισμός τους από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή γίνεται ύστερα «από πρόταση των εθνικών οργάνων που συγκροτούνται από τα κράτη μέλη για να εκπροσωπούν οργανώσεις καταναλωτών, εφόσον υπάρχουν, ή ύστερα από πρόταση των αρμόδιων εθνικών αρχών»²¹⁶. Αντίστοιχα, οι εκπρόσωποι των ευρωπαϊκών οργανώσεων καταναλωτών διορίζονται από της Ευρωπαϊκή Επιτροπή ύστερα από πρόταση των ευρωπαϊκών οργανώσεων καταναλωτών²¹⁷. Η θητεία των μελών είναι τριετής και ανανεώσιμη άπαξ²¹⁸.

²¹³ <http://europa.eu/scadplus/leg/el/lvb/l32046.htm>

²¹⁴ Ο.π., άρθρο 6 §1.

²¹⁵ Ο.π., §2.

²¹⁶ Ο.π., άρθρο 3 §1.

²¹⁷ Ο.π., §2.

²¹⁸ Ο.π., άρθρο 4.

Η Ευρωπαϊκή Συμβουλευτική Ομάδα Καταναλωτών συνέρχεται στις Βρυξέλλες με τη μορφή και σύμφωνα με το χρονοδιάγραμμα που καθορίζεται από την Επιτροπή, η οποία προεδρεύει των συνεδριάσεων και παρέχει γραμματειακή υποστήριξη κατά τη διάρκειά τους²¹⁹. Κύρια αποστολή της Ευρωπαϊκής Συμβουλευτικής Επιτροπής Καταναλωτών στις συνεδριάσεις αυτές είναι η παροχή - είτε μέσω γραπτής διαδικασίας είτε μέσω ομάδων εργασίας²²⁰ - πληροφοριών και συμβουλών προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ενώ οι εθνικοί εκπρόσωποι ενημερώνουν τις καταναλωτικές ενώσεις από τις οποίες προέρχονται²²¹ δημιουργώντας μία πλατφόρμα συνεχούς πληροφόρησης και επικοινωνίας μεταξύ καταναλωτών και ΕΚ/ΕΕ²²².

A.2.4. ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Το κατεξοχήν θεσμικό όργανο εκπροσώπησης σε κοινοτικό επίπεδο των (κοινωνικοεπαγγελματικών) συμφερόντων των ευρωπαϊών πολιτών²²³ είναι η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή²²⁴. Στην ΕΟΚΕ συμμετέχει οργανωμένη κοινωνία των πολιτών²²⁵ και παρέχει στην ΕΚ/ΕΕ συμβουλές και απόψεις σχετικά με επιμέρους ζητήματα που την αφορούν, σε μία προσπάθεια να ακούγεται η φωνή των πολιτών της ΕΚ/ΕΕ στο κοινοτικό επίπεδο λήψης των αποφάσεων. Άλλωστε η ίδια η ΣΕΚ υποχρεώνει τα όργανα της ΕΚ/ΕΕ να διαβουλεύονται με την ΕΟΚΕ για τη θέσπιση ρυθμίσεων για

²¹⁹ Ο.π., άρθρο 7 §1.

²²⁰ Έχει συσταθεί, π.χ., μια ομάδα εργασίας σχετικά με τις χρηματοοικονομικές υπηρεσίες (βλ.: http://ec.europa.eu/internal_market/finservices-retail/fscg/index_en.htm).

²²¹ Ο.π., §4.

²²² http://ec.europa.eu/consumers/cons_org/associations/committ/index_en.htm

²²³ Στεφάνου Κ., *Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση-Τόμος Α': Γενικά και Θεσμικά Χαρακτηριστικά μετά τη Νίκαια*, σελ.: 260.

²²⁴ Στο εξής ΕΟΚΕ.

²²⁵ Βλ.: Άρθρο 259 §1 ΣΕΚ.

θέματα οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής²²⁶. Το ένα τρίτο των μελών της ΕΟΚΕ είναι αντιπρόσωποι των ευρωπαϊών εργοδοτών (Group/Ομάδα Ι²²⁷), άλλο ένα τρίτο εκπροσωπεί τους ευρωπαίους εργαζόμενους (Group/Ομάδα ΙΙ²²⁸) και το υπόλοιπο ποσοστό περιλαμβάνει μέλη που εκπροσωπούν συμφέροντα άλλα πέραν από αυτά των εργοδοτών και των εργαζομένων²²⁹, μεταξύ των οποίων και αυτά των καταναλωτών (Group/Ομάδα ΙΙΙ²³⁰ ή, αλλιώς, «Ομάδα Διαφόρων Δραστηριοτήτων»²³¹).

Ειδικότερα, στην Ομάδα ΙΙΙ έχουν δημιουργηθεί κάποιες υποομάδες εκπροσώπων, τα καλούμενα από την ίδια της ΕΟΚΕ «Ειδικευμένα Τμήματα»²³², ένα από τα οποία έχει τίτλο «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση»²³³ και προετοιμάζει τις γνώμες της ΕΟΚΕ που –μεταξύ άλλων– αφορούν και σε καταναλωτικά ζητήματα. Περαιτέρω, στα πλαίσια της Ομάδας ΙΙΙ, έχουν συσταθεί κατηγορίες εκπροσώπων, μία από τις οποίες είναι αυτή σχετικά με το Περιβάλλον και τους Καταναλωτές (CEC²³⁴), η οποία περιλαμβάνει 23 μέλη που καταθέτουν στην ΕΟΚΕ τις απόψεις του περιβαλλοντικού και καταναλωτικού κινήματος στην ΕΚ/ΕΕ, καθώς κρίθηκε ότι η γνώμη των περιβαλλοντικών και των καταναλωτικών εκπροσώπων οργανώσεων είναι απαραίτητη για τις ρυθμίσεις που παράγονται σε κοινοτικό επίπεδο, κυρίως σε ότι αφορά την ενιαία αγορά²³⁵.

Οι αντιπρόσωποι των καταναλωτών σε αυτήν την περίπτωση δεν προέρχονται από εθνικές, περιφερειακές ή ευρωπαϊκές καταναλωτικές οργανώσεις, αλλά από τα κράτη-μέλη, αφού αυτά είναι που επιλέγουν ποιες προσωπικότητες θα προτείνουν στο Συμβούλιο για να διοριστούν από το τελευταίο ως μέλη της ΕΟΚΕ. Πάντως, δε θα πρέπει να θεωρείται λιγότερης σημασίας το έργο των αντιπροσώπων

²²⁶ Στεφάνου Κ., *Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση-Τόμος Α': Γενικά και Θεσμικά Χαρακτηριστικά μετά τη Νίκαια*, σελ.: 261.

²²⁷ Βλ.: http://www.eesc.europa.eu/groups/1/index_en.asp

²²⁸ Βλ.: http://www.eesc.europa.eu/groups/2/index_en.asp

²²⁹ Nugent N., *Πολιτική και Διακυβέρνηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση*, σελ.: 361.

²³⁰ Βλ.: http://www.eesc.europa.eu/groups/3/index_en.asp

²³¹ Βλ.: την έκδοση της ΕΟΚΕ: «Η ΕΟΚΕ: Μια γέφυρα μεταξύ της Ευρώπης και της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών», σελ.: 17, στον ιστότοπο: <http://www.eesc.europa.eu/documents/publications/pdf/booklets/CESE-2007-002-el.pdf>.

²³² Ο.π., σελ.: 18.

²³³ http://www.eesc.europa.eu/sections/int/index_en.asp

²³⁴ http://www.eesc.europa.eu/groups/3/index_en.asp?id=1403GR03EN

²³⁵ Ο.π.

των καταναλωτών στην ΕΟΚΕ, αφού η τελευταία είναι ένα από τα θεσμικά όργανα της ΕΚ/ΕΕ και όχι μέρος ενός άλλου θεσμικού, όπως συνέβαινε στις ανωτέρω περιπτώσεις που αναφέρθηκαν, όπου η Γενική Διεύθυνση για την Υγεία και τους Καταναλωτές, το Συμβουλευτικό Συμβούλιο Καταναλωτών και η Επιτροπή Καταναλωτών/Ευρωπαϊκή Συμβουλευτική Ομάδα Καταναλωτών «ανήκουν» στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Κατά συνέπεια, οι εκπρόσωποι των καταναλωτών που συμμετέχουν στην ΕΟΚΕ έχουν τη δυνατότητα να καταθέσουν τις απόψεις και τις συμβουλές τους και προς άλλα όργανα της ΕΚ/ΕΕ, πέραν της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, όπως για παράδειγμα το Συμβούλιο, αλλά και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο μετά τη Συνθήκη του Άμστερνταμ²³⁶.

²³⁶ Στεφάνου Κ., *Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση-Τόμος Α': Γενικά και Θεσμικά Χαρακτηριστικά μετά τη Νίκαια*, σελ.: 261.

Α.3. ΜΗ-ΘΕΣΜΟΘΕΤΗΜΕΝΗ ΕΚΠΡΟΣΩΠΗΣΗ ΤΩΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΩΝ

ΣΤΗΝ ΕΚ/ΕΕ

Εκτός από τις ανωτέρω περιπτώσεις όπου η ΕΚ/ΕΕ μερίμνησε ώστε να αντιπροσωπεύονται οι καταναλωτές στη διαδικασία λήψης αποφάσεων από τα ευρωπαϊκά όργανα, οι ίδιοι οι καταναλωτές (αυτοβούλως) οργανώθηκαν σε ευρωπαϊκό επίπεδο, δημιουργώντας οργανώσεις και φορείς εκπροσώπησης των συμφερόντων τους. Μάλιστα, σε αντίθεση με άλλες οργανωμένες ομάδες ευρωπαϊκών συμφερόντων οι καταναλωτές οργανώθηκαν σε ευρωπαϊκό επίπεδο και εκπροσωπούνται στην ΕΚ/ΕΕ από τις ευρωπαϊκές οργανώσεις που έχουν συστήσει παρά από τις εθνικές²³⁷. Οι οργανώσεις αυτές που συστήθηκαν από τους καταναλωτές σε ευρωπαϊκό επίπεδο δε συνιστούν νέα θεσμικά μορφώματα της ΕΚ/ΕΕ ούτε ανήκουν σε κάποιο από τα θεσμικά της όργανα. Παρ' όλα αυτά είναι πλήρως αντιπροσωπευτικές των ευρωπαϊών καταναλωτών, γεγονός που αναγνωρίστηκε από την ίδια την ΕΚ/ΕΕ²³⁸, γι' αυτό και τους καλεί να συμμετέχουν στα συμβουλευτικά όργανα που, όπως δείχτηκε ανωτέρω, έχει συστήσει.

Κρίνεται, μάλιστα, ιδιαίτερα επιτυχής η εκπροσώπηση των καταναλωτών σε αυτούς τους ευρωπαϊκούς οργανισμούς, καθώς φαίνεται να λειτουργούν άριστα, με μεθόδους ομοιόμορφες και καλύτερες από τους εθνικούς καταναλωτικούς οργανισμούς²³⁹. Οι λόγοι που οι καταναλωτές φαίνεται να οργανώνονται καλύτερα σε ευρωπαϊκό επίπεδο, απ' ότι εθνικό (ή ακόμα και σε διεθνές), είναι ότι η συλλογική δράση και η συνεργασία των καταναλωτών βρίσκει πιο εύκολα ερείσματα σε ευρωπαϊκό επίπεδο, καθώς δε θίγει εθνικές πολιτικές, αλλά και γιατί οι ίδιοι οι ευρωπαϊκοί θεσμοί επιδιώκουν την οργάνωση των καταναλωτών σε ευρωπαϊκό

²³⁷ Hix S., *The political System of the European Union*, σελ.: 192.

²³⁸ Βλ.: http://ec.europa.eu/consumers/cons_org/associations/index_en.htm

²³⁹ Young A. *European Consumer Groups-Multiple levels of governance and multiple logics of collective action*, στους Greenwood J. και Aspinwall (επιμ.) *Collective action in the European Union*, σελ.: 149.

επίπεδο²⁴⁰. Επιπλέον, η δράση των ευρωπαϊκών καταναλωτικών οργανώσεων θεωρείται ιδιαίτερα επιτυχής απέναντι σε άλλες οργανώσεις ευρωπαίων πολιτών, αφού οι καταναλωτές έχουν κοινά συμφέροντα και δεν ανταγωνίζονται μεταξύ τους, όπως ενδεχομένως συμβαίνει με τις βιομηχανίες, ενώ την από κοινού δράση τους ενισχύει η σημασία των θεμάτων που υπερασπίζονται (π.χ. υγεία), αλλά και η έλλειψη οικονομικών πόρων που απομακρύνει μεμονωμένες εθνικές δράσεις²⁴¹.

A.3.1. ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΩΝ – THE EUROPEAN CONSUMERS ORGANISATION (BEUC)²⁴²

Ο BEUC ιδρύθηκε το Μάρτιο του 1962 με τη συμμετοχή καταναλωτικών οργανώσεων των πρώτων έξι και ιδρυτικών κρατών-μελών της τότε ΕΟΚ με έδρα τις Βρυξέλλες²⁴³ (γι' αυτό και υπάγεται στο βέλγικο νόμο σχετικά με τη σύσταση και λειτουργία των μη κυβερνητικών οργανώσεων) και πρόκειται για έναν μη κερδοσκοπικό οργανισμό, μία ένωση των καταναλωτικών οργανώσεων των κρατών-μελών²⁴⁴. Ο οργανισμός αυτός συνιστά μία από τις καλούμενες ομάδες-ομπρέλες²⁴⁵ και ήταν από τις πρώτες προσπάθειες των ευρωπαίων εταίρων να οργανωθούν σε κοινοτικό επίπεδο προκειμένου να έχουν ρόλο στην παραγωγή της κοινοτικής νομοθεσίας και να συμμετέχουν στις αποφάσεις που τους αφορούν. Η επιτυχία του εγχειρήματος αυτού των ευρωπαίων καταναλωτών ήταν τέτοια που οδήγησε στη σύσταση και άλλων τέτοιων οργανισμών τα μέλη των οποίων σήμερα ανέρχονται στους 15.000 και έχουν σκοπό την προστασία των οικονομικών, εμπορικών,

²⁴⁰ Ο.π..

²⁴¹ Ο.π., σελ.: 149-150.

²⁴² Η παλαιότερη ονομασία του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Καταναλωτών ήταν «Ευρωπαϊκό Γραφείο των Ενώσεων των Καταναλωτών» ή «Bureau Européen des Unions de Consommateurs», από την οποία προέκυψε το ακρωνύμιο BEUC, με το οποίο έγινε γνωστός ο οργανισμός αυτός και το οποίο θα χρησιμοποιείται στο εξής σε κάθε αναφοράς σε αυτόν.

²⁴³ <http://www.beuc.eu/Content/Default.asp?PageID=855&LanguageCode=EN>

²⁴⁴ Καταστατικό BEUC, άρθρο 1.

²⁴⁵ Nugent N., *Πολιτική και Διακυβέρνηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση*, σελ.: 389.

βιομηχανικών και αγροτικών συμφερόντων των ευρωπαίων πολιτών²⁴⁶. Το γεγονός αυτό οδήγησε την Ευρωπαϊκή επιτροπή να συντάξει ένα μητρώο όπου καταγράφει όλους τους εκπροσώπους συμφερόντων των πολιτών σε κοινοτικό επίπεδο²⁴⁷. Αξίζει να σημειωθεί ότι αναφορικά με τα καταναλωτικά συμφέροντα έχουν καταγραφεί στο μητρώο αυτό 81 οργανώσεις, συμπεριλαμβανομένων και εθνικών καταναλωτικών οργανώσεων και επιχειρήσεων.

Σκοπός του BEUC είναι η προώθηση της συνεργασίας μεταξύ των εθνικών οργανώσεων καταναλωτών που έχουν συσταθεί στα κράτη-μέλη –αλλά και σε άλλα ευρωπαϊκά κράτη, εκτός της ΕΚ/ΕΕ- προκειμένου να επιτευχθεί η προστασία, η προώθηση και η εκπροσώπηση των συμφερόντων των ευρωπαίων καταναλωτών σε κοινοτικό επίπεδο κατά την παραγωγή και εφαρμογή των κοινοτικών πολιτικών²⁴⁸. Ειδικότερα ο BEUC επιδιώκει να προασπίζει στους ευρωπαϊκούς θεσμούς και τα λοιπά ευρωπαϊκά όργανα τα δικαιώματα των καταναλωτών (όπως αυτά έχουν καταγραφεί από την ευρωπαϊκή πολιτική προστασίας για τον καταναλωτή²⁴⁹), δηλαδή την ασφάλειά τους, την πληροφόρησή τους, την οργάνωση και αντιπροσώπευσή τους, την εκπαίδευσή τους, την αποζημίωσή τους σε περίπτωση ζημίας, την ικανοποίηση των βασικών αναγκών τους, το δικαίωμα της επιλογής ανάμεσα στα προϊόντα, κ.ά.²⁵⁰.

Για την επίτευξη των ανωτέρω στόχων, ο BEUC αναλαμβάνει δράσεις όπως²⁵¹: η αναζήτηση νομιμοποιημένων και θεσμοθετημένων μέσων με τα οποία μπορεί να επηρεάσει το περιεχόμενο των ευρωπαϊκών πολιτικών προς όφελος των καταναλωτών, η διεξαγωγή ερευνών όταν χρειάζεται και η καταγραφή ενημερωμένης τεκμηρίωσης για καταναλωτικά ζητήματα, η συνεχής παροχή πληροφοριών στα μέλη του αναφορικά με τις εξελίξεις στις ευρωπαϊκές πολιτικές που αφορούν και επηρεάζουν τους καταναλωτές, η προώθηση πρωτοβουλιών που αναλαμβάνουν οι

²⁴⁶ <http://www.beuc.eu/Content/Default.asp?PageID=855&LanguageCode=EN>.

²⁴⁷ http://ec.europa.eu/transparency/regin/index_el.htm

²⁴⁸ Καταστατικό BEUC, άρθρο 2.

²⁴⁹ Άρθρο 153 ΣΕΚ.

²⁵⁰ <http://www.beuc.eu/Content/Default.asp?PageID=855&LanguageCode=EN>

²⁵¹ Καταστατικό BEUC, άρθρο 2.

εθνικές καταναλωτικές οργανώσεις-μέλη του BEUC προς την επίτευξη των σκοπών του, η ενθάρρυνση της συνεργασίας μεταξύ των μελών του και, γενικότερα, κάθε είδους πρωτοβουλία που κινείται προς την επίτευξη των στόχων που έχει θέσει. Παράλληλα, ο οργανισμός μελετά τις αποφάσεις και τα προγράμματα που εξαγγέλλει η ΕΚ/ΕΕ που ενδεχομένως να επηρεάζουν τας συμφέροντα των καταναλωτών, ενώ, παράλληλα, υποστηρίζει την ενιαία αγορά²⁵², καθώς ο αθέμιτος ανταγωνισμός που αναπτύσσεται εντός αυτής είναι προς όφελος των καταναλωτών. Μεγαλύτερη βαρύτητα δίνεται από την πλευρά του BEUC στην προστασία των ευπαθών και ευαίσθητων ομάδων καταναλωτών, όπως είναι τα παιδιά και οι ηλικιωμένοι, ενώ γενικότερα, προωθείται εκ μέρους του η προστασία της ανθρώπινης αξιοπρέπειας που εξασφαλίζεται μέσω δίκαιων οικονομικών ανταλλαγών και μέσω της δυνατότητας που δίνεται στον καταναλωτή να επιλέγει μεταξύ των προϊόντων εκείνα που επιθυμεί²⁵³. Ο BEUC δεν παραλείπει να τονίσει ότι η δράση του δεσμεύεται από κοινωνικά και περιβαλλοντικά κριτήρια και ότι επικεντρώνεται στη καλούμενη «υπεύθυνη ή ηθική κατανάλωση»²⁵⁴.

Από το 2007 ο BEUC περιλαμβάνει συνολικά 41 αξιόπιστες και ανεξάρτητες εθνικές καταναλωτικές οργανώσεις που προέρχονται από τα κράτη-μέλη της ΕΚ/ΕΕ, τον ΕΟΧ και τις υποψήφιες προς ένταξη στην ΕΚ/ΕΕ χώρες²⁵⁵. Οι τυχόν διαφορές και τα κενά στις προτεραιότητες που ενδεχομένως να υπάρχουν μεταξύ των μελών, ιδιαίτερα μεταξύ των περισσότερο και των λιγότερο ανεπτυγμένων, γίνεται προσπάθεια να συγκεραστούν από τη δράση του BEUC, η οποία γι' αυτό το λόγο έχει χαρακτηριστεί ως φιλελεύθερη²⁵⁶. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι ελληνικές²⁵⁷ καταναλωτικές οργανώσεις που έχουν καταστεί μέλη του BEUC είναι η «Ένωση Καταναλωτών-Ποιότητα Ζωής (Ε.Κ.ΠΟΙ.ΖΩ.)²⁵⁸», το «Κέντρο Προστασίας

²⁵² <http://www.beuc.eu/Content/Default.asp?PageID=855&LanguageCode=EN>

²⁵³ Ο.π..

²⁵⁴ Ο.π..

²⁵⁵ <http://www.beuc.eu/Content/Default.asp?PageID=855&LanguageCode=EN>

²⁵⁶ Young A. *European Consumer Groups-Multiple levels of governance and multiple logics of collective action*, στους Greenwood J. και Aspinwall (επιμ.) *Collective action in the European Union*, σελ.: 160.

²⁵⁷ <http://www.beuc.eu/Content/Default.asp?PageID=839&LanguageCode=EN>

²⁵⁸ Βλ.: www.ekpizo.gr

Καταναλωτών (ΚΕ.Π.ΚΑ)²⁵⁹» και το «Ινστιτούτο Καταναλωτών (ΙΝ.ΚΑ)²⁶⁰». Όλες οι οργανώσεις που συμμετέχουν στον BEUC παραθέτουν τις εξειδικευμένες γνώσεις τους και μέσω της συλλογικής τους δράσης είναι αυτές που καθορίζουν τις προτεραιότητες του BEUC και χαράσσουν την πολιτική του²⁶¹. Ειδικότερα, εθνικές καταναλωτικές οργανώσεις-μέλη του BEUC μπορεί να συνιστούν τακτικά μέλη, προσωρινά συμβεβλημένα μέλη²⁶², συνεταιίρους, προσωρινούς συνεταιίρους ή ανταποκριτές του οργανισμού²⁶³.

Τα τακτικά μέλη και τα προσωρινά συμβεβλημένα μέλη (πρέπει να) είναι οργανώσεις που έχουν συσταθεί εντός της ΕΚ/ΕΕ ή του ΕΟΧ και (να) είναι αναγνωρισμένα ως νομικές οντότητες με εθνική βάση σε κάποιο από τα κράτη-μέλη της ΕΚ/ΕΕ ή του ΕΟΧ που λειτουργούν για την προώθηση των συμφερόντων του καταναλωτή και δρουν τόσο σε εθνικό όσο και ευρωπαϊκό επίπεδο, ανεξάρτητα από τις εθνικές κυβερνήσεις, από κάθε ευρωπαϊκό, περιφερειακό ή εθνικό θεσμό και όργανο και από κάθε άλλο συμφέρον πέραν αυτών των καταναλωτών²⁶⁴. Απέναντι προς τον BEUC δεσμεύονται να μην προωθούν τυχόν αθέμιτο ανταγωνισμό μεταξύ τους, που θίγει τα συμφέροντα του οργανισμού, και να καταβάλλουν σε αυτόν τις απαραίτητες ετήσιες εισφορές, που ανέρχονται στο 0,45% του ετήσιου εισοδήματός τους, προκειμένου να συμμετέχουν και να έχουν δικαίωμα ψήφου στη Γενική Συνέλευση²⁶⁵.

Τα μέλη που συνιστούν συνεταιίρους ή προσωρινούς συνεταιίρους του BEUC είναι οργανώσεις καταναλωτικές οργανώσεις που προέρχονται από ευρωπαϊκές χώρες που δεν ανήκουν, όμως, στην ΕΚ/ΕΕ ούτε στον ΕΟΧ. Ομοίως με την προηγούμενη κατηγορία μελών, (πρέπει να) είναι νόμιμες οργανώσεις καταναλωτών με εθνική βάση, με βασικό στόχο την προώθηση των συμφερόντων

²⁵⁹ Βλ.: www.kepka.org/

²⁶⁰ Βλ.: www.inka.gr

²⁶¹ <http://www.beuc.eu/Content/Default.asp?PageID=855&LanguageCode=EN>

²⁶² Τα προσωρινά συμβεβλημένα μέλη είναι μία κατηγορία που εντάχθηκε στον BEUC το 2007, προκειμένου να μπορέσουν να καταστούν μέλη του οργανώσεις που δεν ασχολούνται αποκλειστικά με ζητήματα καταναλωτών, αλλά η δράση τους προωθεί την προστασία των τελευταίων.

²⁶³ Καταστατικό BEUC, άρθρο 3 §1.

²⁶⁴ Ο.π., §2.

²⁶⁵ <http://www.beuc.eu/Content/Default.asp?PageID=840&LanguageCode=EN>

των καταναλωτών, με δράση ανεξάρτητη από τις εθνικές κυβερνήσεις, από κάθε άλλον εθνικό, περιφερειακό ή κοινοτικό φορέα και από κάθε είδους συμφέροντα πέραν αυτών των καταναλωτών²⁶⁶, ενώ υποχρεούνται να συνεισφέρουν το 0,35% του ετήσιου εισοδήματός τους για αν έχουν δικαίωμα συμμετοχής στις δραστηριότητες και τις ψηφοφορίες του BEUC²⁶⁷.

Τα μέλη που έχουν προσωρινό καθεστώς είτε πρόκειται για συμβεβλημένα μέλη είτε για μέλη συνεταιίρους δεν μπορούν να έχουν αυτό το καθεστώς επ' αόριστον. Μπορούν να έχουν αυτό το καθεστώς το πολύ για τρία χρόνια, μετά την πάροδο των οποίων το Εκτελεστικό Συμβούλιο θα αποφασίσει για τη συνέχιση του καθεστώτος τους ή τη μετάβασή τους σε κάποιο άλλο²⁶⁸.

Οι οργανισμοί που δεν πληρούν τα ανωτέρω κριτήρια ώστε να καταστούν πλήρη μέλη του BEUC (τακτικά μέλη, προσωρινά συμβεβλημένα μέλη, συνεταιίροι ή προσωρινοί συνεταιίροι), λαμβάνουν το καθεστώς του ανταποκριτή. Πάντως, παρ' ότι δεν είναι πλήρη μέλη πρέπει σε κάθε περίπτωση να πρόκειται για καταναλωτικές οργανώσεις που δρουν σε εθνικό, περιφερειακό ή ευρωπαϊκό επίπεδο εντός της ΕΚ/ΕΕ, του ΕΟΧ ή άλλου ευρωπαϊκού κράτους και να καταβάλλουν ετησίως μία συνεισφορά στον οργανισμό²⁶⁹.

Κάθε καταναλωτική οργάνωση που επιθυμεί να γίνει μέλος του BEUC πρέπει να υποβάλει στον οργανισμό αίτηση στη οποία θα υποδεικνύει το καθεστώς που επιθυμεί να λάβει (τακτικό μέλος, προσωρινά συμβεβλημένο μέλος, συνεταιίρος, προσωρινός συνεταιίρος ή ανταποκριτής)²⁷⁰. Η αίτηση πρέπει απαραίτητα να συνοδεύεται από φάκελο στο οποίο θα καταγράφονται το καταστατικό της οργάνωσης, τα μέλη, το πρόγραμμά, οι δραστηριότητες και οι ετήσιοι ισολογισμοί της. Η αίτηση θα διερευνηθεί από δύο απεσταλμένους επιτρόπους που έχει διαλέξει το Εκτελεστικό Συμβούλιο από τα μέλη του BEUC, που δεν προέρχονται από τη χώρα που έχει τη βάση της η καταναλωτική οργάνωση που έκανε την αίτηση και τα

²⁶⁶ Καταστατικό BEUC, άρθρο 3 §3.

²⁶⁷ <http://www.beuc.eu/Content/Default.asp?PageID=840&LanguageCode=EN>

²⁶⁸ Καταστατικό BEUC, άρθρο 4§C.3.

²⁶⁹ Καταστατικό BEUC, άρθρο 3 §4.

²⁷⁰ Ο.π., άρθρο 4 §Α.1.

οποία θα ανακοινώσουν εντός τριών μηνών από την αίτηση αν αυτή γίνεται αρχικά δεκτή²⁷¹, καθώς τον τελικό λόγο Γενική Συνέλευση η οποία με ψηφοφορία της θα αποφασίσει την αποδοχή μιας νέας οργάνωσης στον οργανισμό και το καθεστώς που θα έχει το νέο μέλος²⁷². Κάθε μέλος του BEUC έχει τη δυνατότητα παραίτησης εφ' όσον προηγουμένως ενημερώσει το Εκτελεστικό Συμβούλιο, το οποίο με τη σειρά του έχει ενημερώσει τη Γενική Συνέλευση²⁷³. Η Γενική Συνέλευση έχει, επίσης, τη δυνατότητα να αποβάλει από το BEUC μετά από πρόταση του εκτελεστικού Συμβουλίου όποια οργάνωση-μέλος αμφισβητεί τις αρχές και τους κανονισμούς λειτουργίας του ή παύει να πληροί τα κριτήρια μέλους²⁷⁴, ενώ για τους ίδιους λόγους σε επείγουσες περιπτώσεις το Εκτελεστικό Συμβούλιο μπορεί να αναστείλει την ιδιότητα του μέλους από μία καταναλωτική οργάνωση²⁷⁵. Υπάρχουν, όμως και περιπτώσεις στις οποίες το Εκτελεστικό Συμβούλιο μπορεί να εισηγηθεί την αλλαγή του καθεστώτος κάποιου μέλους. Κατά συνέπεια, μέλη, προσωρινά συμβεβλημένα μέλη, μέλη συνεταιίροι και μέλη προσωρινοί συνεταιίροι που παύουν να πληρούν τα κριτήρια της κατηγορίας στην οποία ήδη ανήκουν μεταβαίνουν σε άλλη κατηγορία μέλους μετά από πρόταση του Εκτελεστικού Συμβουλίου και ψηφοφορία της Γενικής Συνέλευσης²⁷⁶, ενώ με τον ίδιο τρόπο γίνεται και η αλλαγή καθεστώτος για τα μέλη που είναι ανταποκριτές²⁷⁷.

Για την ορθή λειτουργία του BEUC έχουν συσταθεί δύο όργανα, η Γενική Συνέλευση και το Εκτελεστικό Συμβούλιο, τα οποία, όπως αναφέρθηκε, παίζουν σημαντικό ρόλο στο διορισμό των μελών του οργανισμού. Η Γενική Συνέλευση είναι ανεξάρτητο όργανο και αποτελείται από τις οργανώσεις που συνιστούν τακτικά μέλη, προσωρινά συμβεβλημένα μέλη, μέλη συνεταιίρους και μέλη που είναι προσωρινά συνεταιίροι, από όλα, δηλαδή, τα μέλη του BEUC²⁷⁸. Κάθε μία από αυτές τις οργανώσεις ορίζει έναν εκπρόσωπο και ένα αναπληρωτή εκπρόσωπό της στη Γενική

²⁷¹ Ο.π., άρθρο 4 §Α.2

²⁷² Ο.π., άρθρο 4§Α.4.

²⁷³ Ο.π., άρθρο 4§Β.1.

²⁷⁴ Ο.π., άρθρο 4§Β.2.

²⁷⁵ Ο.π., άρθρο 4§Β.4.

²⁷⁶ Ο.π., άρθρο 4§C.1.

²⁷⁷ Ο.π., άρθρο 4§C.2.

²⁷⁸ <http://www.beuc.eu/Content/Default.asp?PageID=839&LanguageCode=EN>

συνέλευση²⁷⁹. Οι αρμοδιότητες²⁸⁰ της Γενικής Συνέλευσης είναι: α) η έγκριση της αναφοράς του Εκτελεστικού Συμβουλίου σχετικά με τις αρμοδιότητές του, β) η έγκριση του προγράμματος που προτείνει το Εκτελεστικό Συμβούλιο για τον οργανισμό, γ) η έγκριση γενικών στόχων και ειδικότερων δράσεων που προτείνει το Εκτελεστικό Συμβούλιο για την προάσπιση των συμφερόντων του καταναλωτή, δ) η έγκριση του ετήσιου προϋπολογισμού, ε) ο καθορισμός των κανόνων που διέπουν τα μέλη του BEUC και των χρηματικών συνεισφορών, στ) η αποδοχή, αποβολή ή αλλαγή καθεστώτος των μελών, όπως ήδη αναφέρθηκε, ζ) η εκλογή του Εκτελεστικού Συμβουλίου η ανάκληση των μελών του, η) εκλογή Προέδρου και Αντιπροέδρου, θ) η ανάθεση σε ορκωτό λογιστή να ελέγξει τους ετήσιους ισολογισμούς του οργανισμού, ι) η τροποποίηση του καταστατικού, κ) η διάλυση του οργανισμού. Στη Γενική Συνέλευση συμμετέχουν όλες οι κατηγορίες των μελών, αλλά δικαίωμα ψήφου έχουν μόνο τα τακτικά μέλη²⁸¹, φυσικά αν την προηγούμενη χρονιά έχουν καταβάλει την απαραίτητη χρηματική συνεισφορά στον BEUC²⁸². Η ψηφοφορία βασίζεται στην αρχή της μίας ψήφου για κάθε οργάνωση-μέλος, εκτός από τις περιπτώσεις της καθιέρωσης βασικών στόχων και της λύσης του οργανισμού κατά τις οποίες οι ψήφοι που έχει κάθε μέλος καθορίζονται από το ποσοστό της συνεισφοράς τους στον BEUC²⁸³, ενώ κατά κύριο λόγο οι αποφάσεις λαμβάνονται με απλή πλειοψηφία. Η Γενική Συνέλευση συνεδριάζει δύο φορές το χρόνο αλλά και εκτάκτως αν χρειαστεί²⁸⁴.

Το Εκτελεστικό Συμβούλιο αποτελείται²⁸⁵ από τον Πρόεδρο, τον Αντιπρόεδρο και οχτώ αντιπροσώπους, που εκλέγονται όλοι από τη Γενική Συνέλευση²⁸⁶ για τέσσερα χρόνια με δυνατότητα επανεκλογής²⁸⁷. Το Εκτελεστικό

²⁷⁹ Καταστατικό BEUC άρθρο 5§A.1.

²⁸⁰ Ο.π., άρθρο 5§A.2.

²⁸¹ Ο.π., άρθρο 5§A.3.a.

²⁸² Ο.π., άρθρο 5§A.3.b.

²⁸³ Ο.π., άρθρο 5§A.3.c.

²⁸⁴ Ο.π., άρθρο 5§A.4.a και b.

²⁸⁵ Για τα σημερινά μέλη του BEUC βλ.: <http://www.beuc.eu/Content/Default.asp?PageID=1527&LanguageCode=EN>

²⁸⁶ Καταστατικό BEUC άρθρο 5§B.2.

²⁸⁷ Ο.π., άρθρο 5§B.3.

Συμβούλιο εκλέγει μεταξύ των μελών του έναν ταμιά²⁸⁸, ενώ οι αρμοδιότητές του αφορούν²⁸⁹: α) το σχεδιασμό των συναντήσεων της Γενικής Συνέλευσης και της ημερήσιας διάταξης, β) ο διορισμός του Διευθυντή, γ) ο καθορισμός ομάδων εργασίας και η ευθύνη να αποσταλεί πρόσκληση στους αντιπροσώπους, τα μέλη, τους συνεταίρους και τους ανταποκριτές να συμμετέχουν στα προγράμματα εργασίας και, δ) ο καθορισμός του επιπέδου των υπηρεσιών και των πληροφοριών που θα παρέχονται εκ μέρους του BEUC στα μέλη. Το Εκτελεστικό Συμβούλιο συνεδριάζει τουλάχιστον τέσσερις φορές το χρόνο²⁹⁰, κατά τη διάρκεια των συνεδριάσεών του κάθε μέλος διαθέτει και μία ψήφο και οι τελικές αποφάσεις λαμβάνονται με απλή πλειοψηφία²⁹¹, ενώ μόνο όταν πρόκειται για την ανάκληση των μελών του απαιτείται ψηφοφορία των δύο τρίτων σε σύνολο ψήφων²⁹².

Για τη λειτουργία του BEUC έχει, επίσης, συσταθεί μια Γραμματεία, που απασχολεί 30 άτομα μεταξύ των οποίων το Γενικό Διευθυντή, τον Αναπληρωτή Γενικό Διευθυντή, τον επικεφαλής των οικονομικών θεμάτων, ειδικούς εμπειρογνώμονες για την κατάρτιση και τη χρηματοδότηση, έναν ειδικό επί θεμάτων που αφορούν το Συμβούλιο και έξι τμήματα που αφορούν οικονομικά και χρηματοοικονομικά θέματα, το περιβάλλον, τα τρόφιμα, την υγεία, τα νομικά ζητήματα και την επικοινωνία²⁹³.

Στην τελευταία ετήσια αναφορά του –για τη χρονιά 2007- ο BEUC διαπίστωσε την αγαστή συνεργασία των μελών του που επέφερε την επιτυχημένη προστασία του καταναλωτή σε κοινοτικό επίπεδο, ιδιαίτερα σε ζητήματα περιαγωγής (roaming) και ασφάλειας παιχνιδιών²⁹⁴, έχοντας υπ' όψιν τα φλέγοντα ζητήματα της ενέργειας και της αλλαγής του κλίματος στον πλανήτη²⁹⁵. Καθ' όλη τη διάρκεια της χρονιάς ο BEUC εργάστηκε στενά με την ΕΚ/ΕΕ για την προστασία του καταναλωτή,

²⁸⁸ Ο.π., άρθρο 5§B.4.

²⁸⁹ Ο.π., άρθρο 5§B.5.

²⁹⁰ Ο.π., άρθρο 5§B.7.

²⁹¹ Ο.π., άρθρο 5§B.8.

²⁹² Ο.π., άρθρο 5§B.10.

²⁹³ <http://www.beuc.eu/Content/Default.asp?PageID=1089&LanguageCode=EN>

²⁹⁴ Ετήσια Αναφορά BEUC για το 2007, σελ.: 2.

²⁹⁵ Ο.π., σελ.: 5.

ενώ για τη νέα χρονιά τέθηκαν στόχοι, όπως η αναθεώρηση του κοινοτικού κεκτημένου αναφορικά με καταναλωτικά ζητήματα και η ενίσχυση της συνεργασίας των κρατών-μελών σχετικά με τα ίδια θέματα, ώστε να επιτευχθεί η μεγαλύτερη δυνατή προστασία του καταναλωτή²⁹⁶. Τέλος, ιδιαίτερης σημασίας κρίνεται η πρωτοβουλία του BEUC για την δημιουργία του προγράμματος TRACE (Training for Consumer Empowerment) για την περίοδο 2008-2011 σχετικά με την κατάρτιση των καταναλωτών αναφορικά με την ενίσχυση της παρουσίας τους στην ΕΚ/ΕΕ. Το πρόγραμμα επικεντρώνεται στην κατάρτιση των αντιπροσώπων των καταναλωτών που προέρχονται από τα κράτη-μέλη και τα υποψήφια κράτη-μέλη της ΕΚ/ΕΕ και του ΕΟΧ και τυγχάνει της ευρείας στήριξης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και ιδιαίτερα της Γενικής Διεύθυνσης για την Υγεία και τους Καταναλωτές²⁹⁷.

A.3.2. ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΩΝ – EUROPEAN COMMUNITY OF CONSUMER COOPERATIVES (EUROCOOP)²⁹⁸

Η Eurocoop²⁹⁹ ιδρύθηκε το 1957 και συνιστά την πρώτη καταναλωτική οργάνωση που συστάθηκε σε ευρωπαϊκό επίπεδο³⁰⁰. Σήμερα, αντιπροσωπεύει 3.200 τοπικούς και περιφερειακούς συνεταιρισμούς, που αντιστοιχούν σε 25 εκατομμύρια ευρωπαίους καταναλωτές. Από την ίδρυσή της, η Eurocoop σημείωσε ιδιαίτερη επιτυχία στην προώθηση της προστασίας των καταναλωτικών συμφερόντων, καθώς ανέπτυξε ιδιαίτερους δεσμούς με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, στα πλαίσια των οποίων, αλλά και άλλων συμβουλευτικών επιτροπών που έχουν συσταθεί –κυρίως από την

²⁹⁶ Ο.π..

²⁹⁷ Ο.π..

²⁹⁸ Στο εξής Eurocoop.

²⁹⁹ <http://www.eurocoop.org/>

³⁰⁰ <http://www.eurocoop.org/eurocoop/en/default.asp>

Ευρωπαϊκή Επιτροπή³⁰¹ - αντιπροσωπεύει επάξια τους καταναλωτές όλα αυτά τα χρόνια. Η σημαντικότερη παρουσία της Eurocoop, επομένως και η σημαντικότερη αντιπροσώπευση των ευρωπαϊών καταναλωτών πραγματοποιείται εντός της Ευρωπαϊκής Συμβουλευτικής Ομάδας Καταναλωτών που δρα εντός της Γενικής Διεύθυνσης για την Υγεία και τους Καταναλωτές της Ευρωπαϊκής Επιτροπής³⁰².

Η λειτουργία της Eurocoop έχει βασιστεί στην αρχή της συνεργασίας και έχει τέσσερις βασικούς σκοπούς³⁰³: α) την προώθηση προς τους ευρωπαϊκούς θεσμούς των κοινωνικών και οικονομικών στόχων που έχουν τεθεί από τους ευρωπαίους καταναλωτές, β) η καθιέρωση μίας υπεύθυνης προσέγγισης σε θέματα που αφορούν τα τρόφιμα και το περιβάλλον σε ευρωπαϊκό επίπεδο, γ) η παροχή πληροφόρησης προς τα μέλη της σχετικά με τις κοινοτικές πολιτικές και πρωτοβουλίες που επιδρούν σε καταναλωτικά ζητήματα, δ) η εγκαθίδρυση ενός forum για την ανταλλαγή πληροφοριών και για το συντονισμό των κοινών συμφερόντων των μελών της.

Τα μέλη³⁰⁴ της Eurocoop σήμερα είναι 18 και πρόκειται για εθνικές οργανώσεις καταναλωτικών συνεταιρισμών που προέρχονται από 18 ευρωπαϊκά κράτη³⁰⁵. Σε περίπτωση που μία οργάνωση καταναλωτικών συνεταιρισμών επιθυμεί να συμμετέχει στην Eurocoop, αλλά έχει την έδρα της σε κράτος που δεν ανήκει την ευρωπαϊκή ήπειρο, μπορεί να λάβει το καθεστώς του παρατηρητή. Τα μέλη της Eurocoop, επομένως δεν είναι απλές οργανώσεις καταναλωτών, όπως συνέβαινε με τον BEUC, αλλά οργανώσεις συνεταιρισμών καταναλωτών. Στην Ευρώπη ήδη από το 19^ο αιώνα συστήθηκαν καταναλωτικοί συνεταιρισμοί στην προσπάθεια των καταναλωτών να επιτύχουν τη μεγαλύτερη δυνατή προστασία τους³⁰⁶. Οι συνεταιρισμοί καταναλωτών είναι οργανισμοί που ανήκουν στα μέλη τους και δεν

³⁰¹ Όπως αναλύθηκε και στην προηγούμενη ενότητα.

³⁰² <http://www.eurocoop.org/eurocoop/en/default.asp>

³⁰³ <http://www.eurocoop.org/eurocoop/en/objectives/default.asp>

³⁰⁴ Εκ μέρους της Ελλάδας δε συμμετέχει καμία συνεταιριστική οργάνωση καταναλωτών. Πάντως, ένα πλήρες μέλος της Eurocoop προέρχεται από την Κύπρο· πρόκειται για την «Ένωση Συνεργατικών Εταιρειών Λεμεσού και Συνεργατικό Προμηθευτικό Οργανισμό Λεμεσού- Πάφου (ΕΣΕΛ-ΣΠΟΛΠ)» (βλ.: <http://www.eands.com.cy>).

³⁰⁵ <http://www.eurocoop.org/members/en/default.asp>

³⁰⁶ <http://www.eurocoop.org/cooperatives/en/history/default.asp>

έχουν κερδοσκοπικό χαρακτήρα, αλλά προωθούν τα συμφέροντα των μελών τους³⁰⁷. Ομοίως και η Eurocoop κινείται στο πλαίσιο όσων αποφασίζουν και καθορίζουν τα μέλη της, δηλαδή οι ευρωπαίοι καταναλωτές.

Οι καταναλωτικοί συνεταιρισμοί έχουν καταγράψει μεγάλο έργο σε ευρωπαϊκό επίπεδο αναφορικά με την εκπροσώπηση των καταναλωτών. Άλλωστε, καθώς οι ίδιοι οι καταναλωτές κινούν τα νήματα του συνεταιρισμού πρέπει αρχικά να αντιπροσωπεύονται στο εσωτερικό τους ικανοποιητικά³⁰⁸. Παρ' όλο που οι μέθοδοι αντιπροσώπευσης διαφέρουν από χώρα σε χώρα και από συνεταιρισμό σε συνεταιρισμό το βέβαιο είναι ότι στοχεύουν στην καλύτερη άρθρωση των καταναλωτικών συμφερόντων, άρα και στην καλύτερη υπεράσπισή τους. Επιπλέον, η εκπροσώπηση των καταναλωτών στους συνεταιρισμούς αυτούς βασίζεται στην αρχή «κάθε μέλος μία ψήφος», που ενισχύει τη φωνή κάθε μέλους και γενικότερα δημοκρατικότητα του συνεταιρισμού³⁰⁹. Όμως και στο σύνολό τους οι καταναλωτικοί συνεταιρισμοί συνιστούν εκπροσώπους των καταναλωτών. Η Eurocoop, επομένως, είναι ένας αντιπρόσωπος του καταναλωτικού κινήματος στην ευρωπαϊκή σκηνή και οι θέσεις που διατυπώνει θεωρούνται ότι ανταναικλούν τις ανησυχίες και τις προσδοκίες των ευρωπαϊών καταναλωτών³¹⁰. Εξάλλου η αντιπροσώπευση των ευρωπαϊών καταναλωτών, εκτός από στόχο της Eurocoop, συνιστά και βασική της δραστηριότητα³¹¹, αφού εκπροσωπεί τους καταναλωτές σε διάφορες συντονιστικές επιτροπές που έχουν συσταθεί από την ΕΚ/ΕΕ³¹².

Η λειτουργία της Eurocoop υποστηρίζεται από δύο θεσμικά όργανα: τη Γενική Συνέλευση και το Συμβούλιο. Η Γενική Συνέλευση περιλαμβάνει τους αντιπροσώπους από όλα τα μέλη, όμως μόνο τα πλήρη μέλη έχουν δικαίωμα ψήφου κατά τη διάρκεια των συνεδριάσεων και των ψηφοφοριών της. Οι αρμοδιότητες της

³⁰⁷ <http://www.eurocoop.org/cooperatives/en/default.asp>

³⁰⁸ <http://www.eurocoop.org/cooperatives/en/organisations/default.asp>

³⁰⁹ Ο.π..

³¹⁰ Ο.π..

³¹¹ <http://www.eurocoop.org/eurocoop/en/activities/default.asp>

³¹² Βλ.: EU Coordination Committee (EUCC), European Standing Conference of Cooperatives, Mutual Societies, Associations and Foundations (CEP-CMAF), Cooperatives Europe asbl – European Region of ICA, κ.ά.

Γενικής Συνέλευσης, μεταξύ άλλων, αφορούν στο διορισμό του Συμβουλίου, στην έγκριση του προϋπολογισμού και στην αποδοχή νέων μελών³¹³. Το Συμβούλιο αποτελείται από επτά αντιπροσώπους των μελών που εκλέγονται μεταξύ των τελευταίων για διετή θητεία και για την ορθότερη λειτουργία του εκλέγει έναν Πρόεδρο και δύο Αντιπροέδρους –καθένας από τους τρεις πρέπει να έχει διαφορετική εθνικότητα³¹⁴. Τέλος, το Συμβούλιο διορίζει έναν Γενικό Γραμματέα που βοηθά την καθημερινή λειτουργία της Eurocoop.

A.3.3. ΣΥΝΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΈΝΩΣΗΣ - CONFEDERATION OF FAMILY ORGANIZATIONS IN THE EUROPEAN UNION (COFACE)³¹⁵

Η COFACE³¹⁶ ιδρύθηκε το 1958 ως το ευρωπαϊκό σκέλος της Διεθνούς Ένωσης Οικογενειακών Οργανώσεων³¹⁷, το 1979, όμως, απέκτησε την ανεξαρτησία της και κατέστη μία μη κερδοσκοπική οργάνωση αντικατοπτρίζει την κοινωνία των πολιτών σε κοινοτικό επίπεδο και στοχεύει κυρίως στην προώθηση της προστασίας της οικογένειας, της αλληλεγγύης μεταξύ των γενεών, των θεμάτων που αφορούν τα παιδιά, της αρχής της μη-διάκρισης, της αρχής της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών³¹⁸.

Μέλη της COFACE είναι εθνικές οργανώσεις που αντιπροσωπεύουν την οικογένεια και το παιδί³¹⁹ και προέρχονται από τα κράτη-μέλη της ΕΚ/ΕΕ, από τα υποψήφια για ένταξη στην ΕΚ/ΕΕ κράτη και από τα κράτη που έχουν συνάψει με την ΕΚ/ΕΕ συμφωνίες συνεργασίας. Στην πρώτη περίπτωση οι οργανώσεις καθίστανται

³¹³ <http://www.eurocoop.org/eurocoop/en/structure/default.asp>

³¹⁴ Ο.π..

³¹⁵ Στο εξής COFACE.

³¹⁶ <http://www.coface-eu.org/>

³¹⁷ International Union of Family Organizations (IUFO).

³¹⁸ <http://www.coface-eu.org/en/>

³¹⁹ <http://www.coface-eu.org/en/basic23.html>

πλήρη μέλη της COFACE, ενώ στις δύο επόμενες έχουν το καθεστώς του παρατηρητή ή του συνδεδεμένου μέλους. Παράλληλα, υπάρχουν και αρκετά μέλη-ανταποκριτές, που, κατά κύριο λόγο, είναι ινστιτούτα που διεξάγουν μελέτες σχετικά με θέματα που αφορούν τη οικογένεια και το παιδί³²⁰. Σήμερα, η COFACE αποτελείται από 56 εθνικές οργανώσεις από 20 κράτη-μέλη της ΕΚ/ΕΕ· η ελληνική παρουσία στην COFACE περιλαμβάνει την «Ανωτάτη Συνομοσπονδία Πολυτέκνων Ελλάδος (ΑΣΠΕ)³²¹» και το «Κέντρο Μέριμνας Οικογένειας και Παιδιού (ΚΜΟΠ)³²²».

Για τη λειτουργία της συνομοσπονδίας έχουν συσταθεί θεσμικά όργανα στο εσωτερικό της, όπως³²³: η Γενική Συνέλευση, η οποία περιλαμβάνει τους αντιπροσώπους όλων των οργανώσεων που είναι μέλη της COFACE και χαράζει την πολιτική που θα ακολουθείται κάθε χρονιά· το Διοικητικό Συμβούλιο που συνιστά το βασικότερο όργανο λήψης αποφάσεων για τη συνομοσπονδία· το Γραφείο που εκτελεί τις αποφάσεις του Διοικητικού Συμβουλίου· τη Γραμματεία η οποία (με έδρα τις Βρυξέλλες) εκπροσωπεί την COFACE και την υποβοηθά στην καθημερινή λειτουργία της· και αρκετές Ομάδες Εργασίας αποτελούμενες από ειδικούς εμπειρογνώμονες και ειδικεύονται σε ζητήματα καταναλωτικά, οικονομικά, κοινωνικής πολιτικής, υγείας κτλ.

Παρ' ότι η βαρύτητα δίνεται σε ζητήματα που αφορούν την οικογένεια και το παιδί, σημαντική είναι και η συμβολή της COFACE σε καταναλωτικά ζητήματα σε ευρωπαϊκό επίπεδο, καθώς κρίνεται ότι δεν είναι μόνο οι οικονομικές και κοινωνικές αποφάσεις της ΕΚ/ΕΕ που επηρεάζουν την οικογένεια και το παιδί, αλλά και αποφάσεις που αφορούν τους καταναλωτές, το περιβάλλον, την υγεία κτλ³²⁴. Ειδικότερα, μία από τις ομάδες εργασίας της συνομοσπονδίας συστάθηκε για ζητήματα προστασίας του καταναλωτή και της δημόσιας υγείας³²⁵, καθώς οι

³²⁰ Ο.π..

³²¹ <http://www.aspe.gr/>

³²² <http://www.kmop.gr/>

³²³ <http://www.coface-eu.org/en/basic402.html>

³²⁴ <http://www.coface-eu.org/en/basic401.html>

³²⁵ <http://www.coface-eu.org/en/basic317.html>

οικογένειες και τα παιδιά συνιστούν μία μεγάλη και πολύ ευάλωτη κατηγορία καταναλωτών. Επιπλέον, αρκετά από τα μέλη της COFACE δραστηριοποιούνται γύρω από καταναλωτικά ζητήματα³²⁶. Πρόκειται, επομένως, για άλλη μία περίπτωση αντιπροσώπευσης των καταναλωτών σε ευρωπαϊκό επίπεδο, με ιδιαίτερη, μάλιστα, συμμετοχή στην κοινοτική διαδικασία λήψης των αποφάσεων, καθώς η γνώμη της συγκεκριμένης ομάδας εργασίας ζητείται από τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή) όταν αυτά συζητούν καταναλωτικά θέματα, όπως αναφέρθηκε και ανωτέρω. Περαιτέρω, συνεργάζεται στενά με την Ευρωπαϊκή Συμβουλευτική Ομάδα Καταναλωτών, η οποία συμβουλεύεται τη συγκεκριμένη ομάδα εργασίας της COFACE συνεχώς. Επιπλέον, σημαντικό ρόλο παίζουν στην ευρωπαϊκή σκηνή και τα έγγραφα που εκδίδει αυτή η ομάδα εργασίας καθώς θεωρούνται η φωνή του καταναλωτή σε ευρωπαϊκό επίπεδο³²⁷.

A.3.4. ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΤΩΝ ΕΚΠΡΟΣΩΠΩΝ ΤΩΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΩΝ ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ ΤΥΠΟΠΟΙΗΣΗΣ – EUROPEAN ASSOCIATION FOR THE CO-ORDINATION OF CONSUMER REPRESENTATION IN STANDARDISATION (ANEC)³²⁸

Η ANEC³²⁹ είναι μία ευρωπαϊκή οργάνωση που, όπως γίνεται αντιληπτό και από την ονομασία της, εκπροσωπεί τους καταναλωτές σε ότι αφορά τα θέματα της τυποποίησης. Κατά συνέπεια, με τη δράση της προωθεί τα συμφέροντα των καταναλωτών αναφορικά με τη τυποποίηση και την πιστοποίηση των προϊόντων, αποσκοπώντας πάντα στη μέγιστη δυνατή προστασία των καταναλωτών. Η ANEC συστήθηκε το 1995 ως ένας διεθνής μη κερδοσκοπικός

³²⁶ Young A. *European Consumer Groups-Multiple levels of governance and multiple logics of collective action*, στους Greenwood J. και Aspinwall (επιμ.) *Collective action in the European Union*, σελ.: 162.

³²⁷ Ο.π..

³²⁸ Στο εξής ANEC.

³²⁹ <http://www.anec.org/>

οργανισμός που εκπροσωπεί όλους τους καταναλωτικούς οργανισμούς της ΕΚ/ΕΕ και της ΕΖΕΣ³³⁰. Οι βασικοί στόχοι της ANEC αφορούν σε θέματα τυποποίησης των προϊόντων, όπως π.χ.³³¹ την ασφάλεια των παιδιών, την ομοιομορφία της συσκευασίας σε ένα προϊόν, την πιστοποίηση που θα παρέχεται στις οικιακές συσκευές, κ.ά., αλλά στην πράξη συνιστά άλλον έναν ευρωπαϊκό οργανισμό όπου ακούγεται και λαμβάνεται υπ' όψιν η φωνή των καταναλωτών, έστω και για τα ανωτέρω συγκεκριμένα ζητήματα. Άλλωστε, μία από τις βασικές προτεραιότητες που έχει θέσει η ANEC είναι η περαιτέρω ενίσχυση της συμμετοχής του καταναλωτή στην τυποποίηση³³².

Μέλη της ANEC είναι προσωπικότητες από οργανώσεις καταναλωτών που προέρχονται τα κράτη-μέλη της ΕΚ/ΕΕ και της ΕΖΕΣ. Ένας αντιπρόσωπος από κάθε χώρα-μέλος της ANEC στη Γενική Συνέλευση³³³ της που συνιστά το βασικό αποφασιστικό όργανο της οργάνωσης και ανανεώνεται ως προς τη σύνθεσή του ανά 4 χρόνια. Η Γενική Συνέλευση εκλέγει κάθε δύο χρόνια την Οργανωτική Επιτροπή και τον Πρόεδρό της, η οποία περιλαμβάνει άλλα εννέα μέλη πέραν του Προέδρου και αναλαμβάνει να επιβλέπει τη λειτουργία της ANEC ανάμεσα στις ετήσιες συνεδριάσεις της Γενικής Συνέλευσης. Τέλος, διοικητικά η οργάνωση υποστηρίζεται καθημερινά από μία Γραμματεία³³⁴, η οποία απασχολεί δέκα άτομα (το γενικό γραμματέα και τους διευθυντές προγραμμάτων) και αναλαμβάνει να διασφαλίσει τις καλές σχέσεις με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, τους Ευρωπαϊκούς Οργανισμούς Τυποποίησης, τις Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις και όποιον άλλο φορέα σχετίζεται με την τυποποίηση σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Μετά την καθιέρωση της νέας προσέγγισης της τεχνικής εναρμόνισης η συμβολή της ANEC, άρα των ίδιων των καταναλωτών στην καθιέρωση των ευρωπαϊκών προτύπων υπήρξε σπουδαία. Στην πράξη, τα πρότυπα που καθόρισαν οι

³³⁰ <http://www.anec.org/anec.asp?rd=53342&ref=01-01&lang=en>

³³¹ <http://www.anec.org/anec.asp?rd=28956&ref=01-01.02-01&lang=en>

³³² <http://www.anec.org/anec.asp?rd=57951&ref=01-01.01-01&lang=en>

³³³ Για την Ελλάδα συμμετέχει ο κ. Θεόδωρος Πάνου από το Ινστιτούτο Καταναλωτών (INKA).

³³⁴ <http://www.anec.org/anec.asp?rd=1401&ref=01-01.05-01&lang=en>

ευρωπαϊοί καταναλωτές μέσω της ANEC και της διαδικασίας της συ-ρύθμισης συμπλήρωσαν ή ακόμα δημιούργησαν την κοινοτική νομοθεσία στον τομέα αυτό.

A.3.5. ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΑΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΊΔΡΥΜΑ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗΣ - (EUROPEAN INTERREGIONAL INSTITUTE FOR CONSUMER AFFAIRS - IEIC)³³⁵

Το IEIC αποτελείται από περιφερειακούς και τοπικούς καταναλωτικούς οργανισμούς, αλλά και από περιφερειακές δημόσιες αρχές, ενδεχομένως και από κυβερνήσεις. Συστάθηκε το 1989 και ασχολείται με ζητήματα που αφορούν την εκπαίδευση, την πληροφόρηση του καταναλωτή, τη χρήση νέων τεχνολογιών και τη διασυνοριακή συνεργασία αναφορικά με καταναλωτικά ζητήματα³³⁶. Παρ' ότι δε συμμετέχει στην παραγωγή κοινοτικών αποφάσεων που αφορούν τους καταναλωτές, όπως συμβαίνει με τις άλλες ευρωπαϊκές καταναλωτικές οργανώσεις, συνεργάζεται με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την εκπόνηση προγραμμάτων που προωθούν την ενημέρωση και την εκπαίδευση των καταναλωτών σε ευρωπαϊκό επίπεδο, επομένως, πρόκειται για άλλη μία περίπτωση αντιπροσώπευσης των καταναλωτών σε ευρωπαϊκές πρωτοβουλίες που τους επηρεάζουν.

A.3.6. ΆΛΛΟΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ

Εκτός από τους ανωτέρω υπάρχουν ακόμα πολλοί άλλοι οργανισμοί που έχουν ιδρυθεί και λειτουργούν σε ευρωπαϊκό επίπεδο και συνιστούν έμμεση εκπροσώπηση του καταναλωτή. Μερικοί από αυτούς είναι:

³³⁵ Στο εξής IEIC.

³³⁶ Young A. *European Consumer Groups-Multiple levels of governance and multiple logics of collective action*, στους Greenwood J. και Aspinwall (επιμ.) *Collective action in the European Union*, σελ.: 164-165.

• Η Ευρωπαϊκή Συνομοσπονδία Συνδικάτων (European Trade Union Confederation (ETUC)³³⁷) που δημιουργήθηκε το 1973 ως αντιστάθμιση των ευρωπαϊκών συνδικάτων στη ευρωπαϊκή οικονομική ενοποίηση³³⁸. Σήμερα περιλαμβάνει 82 οργανισμούς-μέλη από 36 ευρωπαϊκές χώρες και 12 βιομηχανικές ομοσπονδίες, αντιπροσωπεύοντας συνολικά 60 εκατομμύρια συνδικαλιστές. Η γνώμη της ETUC ζητείται συχνά (όπως αναφέρθηκε και ανωτέρω) από τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα και τις επιτροπές που έχουν συσταθεί από αυτά, όταν συζητούν ζητήματα που αφορούν τους καταναλωτές. Εξάλλου, η δράση της ETUC υπέρ της προστασίας των οικονομικών συμφερόντων των πολιτών που στοχεύει σε οικονομική και κοινωνική πρόοδο στην ευρωπαϊκή ήπειρο συνάδει με τις επιδιώξεις των ευρωπαίων καταναλωτών. Γι' αυτό το λόγο, το 1994 συστάθηκε η Καταναλωτική Μονάδα της Ευρωπαϊκής Συνομοσπονδία Συνδικάτων (European Trade Union Confederation's consumer unit - EURO-C) που συνιστά τη «φωνή των καταναλωτών» στους κόλπους της ETUC³³⁹.

The logo for CES/ETUC features a stylized illustration of a group of people in the background, with the text 'CES/ETUC' in a bold, sans-serif font overlaid on the right side.

• Στο ίδιο πλαίσιο κινείται και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή Τραπεζικής Βιομηχανίας (European Banking Industry Committee (EBIC)³⁴⁰), η οποία έχει ως στόχο την προώθηση της εκπροσώπησης και της συμμετοχής στην κοινοτική διαδικασία παραγωγής ρυθμίσεων των οικονομικών φορέων που σχετίζονται με την εσωτερική αγορά, άρα και των καταναλωτών, γι' αυτό και παρέχει τις συμβουλές της όποτε της ζητείται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Τα μέλη της EBIC είναι ευρωπαϊκές –και όχι εθνικές- τραπεζικές ομοσπονδίες, ενώ η διοικητική δομή³⁴¹ της περιλαμβάνει τον Πρόεδρο, τον Αντιπρόεδρο, τη Γραμματεία

³³⁷ <http://www.etuc.org/>

³³⁸ <http://www.sommetjohannesburg.org/groupes/frame-ces.html>

³³⁹ Young A. *European Consumer Groups-Multiple levels of governance and multiple logics of collective action*, στους Greenwood J. και Aspinwall (επιμ.) *Collective action in the European Union*, σελ.: 163.

³⁴⁰ <http://www.eubic.org/>

³⁴¹ <http://www.eubic.org/Structure.htm>

και διάφορες Ομάδες Εργασίας, που ειδικεύονται σε επιμέρους ζητήματα. Για παράδειγμα, τα συμφέροντα των καταναλωτών εκπροσωπούνται και προωθούνται μέσω της Ομάδας Εργασίας που μελετά την ευρωπαϊκή Οδηγία για την καταναλωτική πίστη που προτίθεται να εκδώσει το Συμβούλιο.

A.4. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΕΣ ΣΚΕΨΕΙΣ Α΄ ΜΕΡΟΥΣ

Καθώς τα θέματα της υγείας και της προστασίας των καταναλωτών χαίρουν μεγάλης σημασίας για το κοινωνικό σύνολο, οι καταναλωτές οργανώθηκαν σε ευρωπαϊκό επίπεδο, προκειμένου να επιτύχουν τη μεγαλύτερη δυνατή προστασία, πέραν του ως τότε εθνικού επιπέδου, στο νέο υπερεθνικό επίπεδο. Η οργάνωσή τους σε ευρωπαϊκό επίπεδο, με τη σύσταση ευρωπαϊκών καταναλωτικών οργανώσεων οδήγησε σε κοινοτική και θεσμοθετημένη εκπροσώπησή τους εντός του πολιτικού συστήματος της ΕΚ/ΕΕ.

Σε αυτή την εξέλιξη βοήθησε και η ίδια η ΕΚ/ΕΕ που επεδίωξε αρχικά την προσέγγιση και εναρμόνιση των νομοθεσιών των κρατών-μελών είτε όσον αφορά γενικά το συντονισμό της πολιτικής απέναντι στους καταναλωτές είτε όσον αφορά επιμέρους ζητήματα. Στη συνέχεια, κατεβλήθησαν προσπάθειες να ενισχυθεί η ενημέρωση προς τους καταναλωτές σχετικά με της κοινοτικές πρωτοβουλίες που τους αφορούν και τελικά η ΕΚ/ΕΕ διαπίστωσε την αναγκαιότητα εκπροσώπησης όλων των πολιτών της στη διαδικασίες παραγωγής κοινοτικών ρυθμίσεων, γι' αυτό και προώθησε την ύπαρξη αντιπροσώπων των ευρωπαϊών καταναλωτών στο εσωτερικό της. Εξάλλου, οι αντιπρόσωποι των ευρωπαϊών καταναλωτών εμφανίστηκαν στο κοινοτικό προσκήνιο προτού υιοθετηθεί μια κοινοτική πολιτική προστασία των καταναλωτών.

Η εκπροσώπηση των καταναλωτών στην ΕΚ/ΕΕ, σήμερα, λαμβάνει θεσμοθετημένη και μη μορφή και δομή. Η υιοθέτηση μιας ευρωπαϊκής πολιτικής προστασίας των καταναλωτών το 1992 κατοχυρώνει την εκπροσώπηση των καταναλωτών ως θεμελιώδες τους δικαίωμα, γεγονός εξαιρετικής σημασίας για τη μετέπειτα συμμετοχή των ευρωπαϊών καταναλωτών στις κοινοτικές διαδικασίες λήψης αποφάσεων. Συνεπώς, η θεσμοθετημένη εκπροσώπηση των καταναλωτών λαμβάνει χώρα στους κόλπους των θεσμικών οργάνων της ΕΚ/ΕΕ, ιδιαίτερα στην

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η οποία από την πλευρά της συνέστησε αρκετούς φορείς όπου θα εκπροσωπούντο αποκλειστικά εκπρόσωποι των καταναλωτών. Οι σημαντικότεροι από αυτούς τους φορείς συστάθηκαν και λειτουργούν στο εσωτερικό της Ευρωπαϊκής Επιτροπής: Γενική Διεύθυνση για την Υγεία και τους Καταναλωτές, Ομάδα Διαλόγου με τους καταναλωτές, η Ευρωπαϊκή Συμβουλευτική Ομάδα Καταναλωτών.

Σε όλους αυτούς τους φορείς συμμετέχουν αντιπρόσωποι των καταναλωτών που προέρχονται από εθνικό, περιφερειακό ή εθνικό επίπεδο, γεγονός που τους καθιστά πλήρως αντιπροσωπευτικούς του συνόλου των καταναλωτών της ΕΚ/ΕΕ. Αξιοσημείωτη, εξάλλου, είναι η προσπάθεια της Ευρωπαϊκής Επιτροπής να διορίζει η ίδια μέλη σε αυτά τα όργανα, κυρίως στις περιπτώσεις που σε εθνικό ή περιφερειακό επίπεδο δεν έχει αναπτυχθεί το καταναλωτικό κίνημα. Περαιτέρω, η συμβολή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην εκπροσώπηση των ευρωπαϊών καταναλωτών σε κοινοτικό επίπεδο φαίνεται και από το γεγονός ότι θεσπίζει ένα μεγάλο αριθμό μέτρων και κριτηρίων, προκειμένου τα άτομα που γίνονται μέλη αυτών των φορέων να είναι πλήρως αντιπροσωπευτικά του συνόλου των ευρωπαϊών καταναλωτών και φροντίζει ώστε να διορίζονται με πλήρως δημοκρατικές διαδικασίες. Επιπλέον, αν τα θέματα της ημερήσιας διάταξης το απαιτούν, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή καλεί εκπροσώπους των καταναλωτών που δεν είναι θεσμοθετημένα μέλη των φορέων αυτών να συμμετέχουν στη νομοθετική διαδικασία καταθέτοντας τη γνώμη τους. Η συνεισφορά της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην εκπροσώπηση των ευρωπαϊών καταναλωτών και η αξία της φωνής των τελευταίων σε κοινοτικό επίπεδο συνάγεται και από το γεγονός, ότι παρ' όλο που η γνώμη των φορέων που θεσμοθετήθηκαν στον εσωτερικό της ΕΚ/ΕΕ για να αντιπροσωπεύουν τους καταναλωτές δεν είναι δεσμευτική, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή σχεδόν πάντα τη λαμβάνει υπ' όψιν της κατά τη διάρκεια της νομοθετικής διαδικασίας.

Από την άλλη πλευρά, δεν ήταν μόνο η ίδια η ΕΚ/ΕΕ που θέλησε την εκπροσώπηση των ευρωπαϊών καταναλωτών στο εσωτερικό της, αλλά είναι κάτι που επεδίωξαν και οι ίδιοι. Με την εγκαθίδρυση της εσωτερικής αγοράς τη δεκαετία του 1990 οι ευρωπαίοι καταναλωτές διαπιστώνουν νέους κινδύνους, καθώς οι

οικονομικοί στόχοι τίθενται στο επίκεντρο της ευρωπαϊκής ενοποίησης. Ιδιαίτερη αναφορά αξίζει το γεγονός ότι οι καταναλωτές ανάπτυξαν σημαντική δράση σε ευρωπαϊκό επίπεδο, ακόμα και αν υστερούσαν σε σημαντικό βαθμό στο εθνικό. Οι ευρωπαϊκές καταναλωτικές οργανώσεις (BEUC, Eurocoop, COFACE, ANEC, IEIC, ETUC, EBIC) καλύπτουν το σύνολο των ευρωπαίων καταναλωτών και παίζουν σημαντικό ρόλο για αυτούς, καθώς καθίστανται -μέσω της συμμετοχής τους στους ανωτέρω φορείς που συστάθηκαν και λειτουργούν στο εσωτερικό της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για να εκπροσωπούν τους καταναλωτές- όχι μόνο οι ευρωπαϊκοί, αλλά και οι κοινοτικοί εκπρόσωποι των καταναλωτών. Εξάλλου, η συνεισφορά τους στην εκπροσώπηση των καταναλωτών στο εσωτερικό της ΕΚ/ΕΕ είναι τεράστια, αφού αναγνωρίζονται από την ίδια την Ευρωπαϊκή Επιτροπή ως οι κύριοι εκπρόσωποι των ευρωπαίων καταναλωτών και χρησιμοποιούνται από αυτήν στην κοινοτική νομοθεσία παραγωγής ρυθμίσεων. Η ύπαρξή τους, μάλιστα, τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και σε κοινοτικό επίπεδο κρίνεται και από τους ίδιους τους καταναλωτές ιδιαίτερης σημασίας, καθώς η φωνή των καταναλωτών είναι ισχυρή απέναντι στα οικονομικά και επιχειρηματικά συμφέροντα, αλλά και επειδή σε κάποια κράτη-μέλη -ιδίως τα καινούρια- δεν ήταν ανεπτυγμένο το καταναλωτικό κίνημα για να εναντιωθεί σε αποφάσεις και δράσεις που ήταν ενάντια στα καταναλωτικά συμφέροντα. Ομοίως, η άκρως δημοκρατική δομή τους και η αποτελεσματική δράση τους λειτούργησε ως πρότυπο για τις εθνικές καταναλωτικές οργανώσεις, με αποτέλεσμα να προωθηθεί η ανάπτυξη του ευρωπαϊκού καταναλωτικού κινήματος σε ολόκληρη την ΕΚ/ΕΕ.

ΜΕΡΟΣ Β΄

ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΚΑΙ ΕΠΙΡΡΟΗ ΤΩΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΩΝ ΣΤΗ
ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΛΗΨΗΣ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ
ΘΕΣΜΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ

**B. 1. ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΗΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΤΩΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΩΝ
ΣΤΗΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΚΟΙΝΟΤΙΚΩΝ ΡΥΘΜΙΣΕΩΝ**

Η προσπάθεια των οργανωμένων συμφερόντων να συμμετέχουν και να επηρεάζουν τις παραγόμενες αποφάσεις και ρυθμίσεις που τους αφορούν συνιστά ένα κατεξοχήν φαινόμενο της δημόσιας πολιτικής. Στην περίπτωση της ΕΚ/ΕΕ η παραγωγή των ρυθμίσεων συνιστά μία «εξαιρετικά ενδιαφέρουσα περίπτωση λειτουργίας ενός σύνθετου πολιτικού συστήματος»³⁴², καθώς η δημόσια δράση ξεφεύγει από την κλασική μορφή λήψης αποφάσεων που περιλαμβάνει εθνικούς συντελεστές³⁴³. Σε αυτό το πρωτότυπο –όπως δείχτηκε και στο εισαγωγικό μέρος– πολιτικό σύστημα, και λόγω, κυρίως, των οικονομικών επιπτώσεων των κοινοτικών ρυθμίσεων³⁴⁴, οι ομάδες συμφερόντων προσπαθούν να επηρεάσουν τις αποφάσεις που τις αφορούν, δικαιολογώντας την παρουσία τους στην κοινοτική διαδικασία παραγωγής πολιτικής με την επιδίωξή τους να εξαλείψουν το έλλειμμα δημοκρατικής νομιμοποίησης της ΕΚ/ΕΕ. Ο αριθμός, μάλιστα, των ευρωπαϊκών ομάδων συμφερόντων (ή ευρω-ομάδων³⁴⁵ όπως συνήθως καλούνται από τους μελετητές) είναι αρκετά μεγάλος, γεγονός που εξηγείται από την εφαρμογή της άμεσης εφαρμογής και του άμεσου αποτελέσματος, ως αρχών του κοινοτικού δικαίου³⁴⁶.

³⁴² Λάβδας Κ., Μενδρινού, Χατζηγιάνη Ε. *Παραγωγή Πολιτικής και Ομάδες Συμφερόντων στη Ευρωπαϊκή Ένωση* στους Στεφάνου Κ., Τσινισιζέλη Μ., Φατούρο Αρ., Χριστοδουλίδη Θ. *Εισαγωγή στις Ευρωπαϊκές Σπουδές, Τόμος Α΄, Ενοποιητική Δυναμική, Δικαιοταξία-Διακυβέρνηση*, σελ.: 627.

³⁴³ Müller P. και Surel Y., *Η ανάλυση των πολιτικών του κράτους-Η ανάλυση των δημοσίων πολιτικών*, σελ.: 149.

³⁴⁴ Στεφάνου Κ., *Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση, (4^η αναθεωρημένη έκδοση) Τόμος Γ΄, Πολιτικές και Δυναμική της Ολοκλήρωσης*, σελ.: 227.

³⁴⁵ “Euro-groups”.

³⁴⁶ Τσινισιζέλης Μ., *Ομάδες Συμφερόντων, Ευρωπαϊκή Ένωση και Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Κοινοβουλευτική Επιθεώρηση*, τεύχος 17-18, σελ.: 153.

B.1.1. ΟΙ ΟΜΑΔΕΣ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΩΝ ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΩΝ ΘΕΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗΣ

Η δράση των ομάδων συμφερόντων/πίεσης στα πλαίσια του ευρωπαϊκού πολιτικού συστήματος μελετήθηκε σε πρώτο βαθμό από την σκοπιά της νεο-λειτουργικής θεωρίας. Η νεο-λειτουργική θεωρία του E. Haas εκκινεί από τη λειτουργική θεωρία του D. Mitrany και πρεσβεύει ότι ένα πολιτικό σύστημα λειτουργεί με βάση την αρχή της εκχείλισης των λειτουργιών³⁴⁷, με βάση την οποία η ολοκλήρωση ξεκίνησε από τομείς τεχνικούς και χαμηλής πολιτικής και προχώρησε σε θέματα υψηλής πολιτικής, με απώτερο αποτέλεσμα την πολιτική ολοκλήρωση. Σύμφωνα με τη νεο-λειτουργική θεώρηση, η παραγωγή δημόσιας πολιτικής από την ΕΚ/ΕΕ γίνεται μέσα σε ένα *suī generis* πλαίσιο, τη λεγόμενη κοινοτική μέθοδος λήψης αποφάσεων που συνίσταται σε ένα συνεχή διάλογο μεταξύ (υπερεθνικών και διακυβερνητικών στοιχείων, δηλαδή, μεταξύ) Ευρωπαϊκής Επιτροπής και Συμβουλίου Υπουργών³⁴⁸. Εκτός, όμως, από τα κοινοτικά όργανα, πολύ σημαντικός στη νεο-λειτουργική θεωρία είναι ο ρόλος των ομάδων συμφερόντων³⁴⁹. Όπως ακριβώς, οι εθνικές πολιτικές ελίτ στρέφουν ολοένα και περισσότερο το ενδιαφέρον τους σε υπερεθνικά επίπεδα δραστηριότητας και λήψης αποφάσεων³⁵⁰, αφού όλο και περισσότερες εθνικές πολιτικές κοινοτικοποιούνται, ομοίως και οι ομάδες συμφερόντων, σύμφωνα με τη νεο-λειτουργική προσέγγιση αντιλαμβάνονται ότι τα συμφέροντά τους εξαρτώνται πλέον από την ΕΚ/ΕΕ και μετατοπίζουν το ενδιαφέρον τους εκτός των εθνικών συνόρων, προς τους ευρωπαϊκούς θεσμούς, και κατ' επέκταση οργανώνονται σε ευρωπαϊκό επίπεδο και προσπαθούν να επηρεάσουν τις κοινοτικές ρυθμίσεις που τις αφορούν. Για τους νεο-λειτουργιστές ερευνητές, η δράση των ομάδων συμφερόντων βοηθά σε τέτοιο βαθμό την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, που τελικά θα στρέψει το σύνολο των πληθυσμών των κρατών-μελών

³⁴⁷ Spill-over effect.

³⁴⁸ Τσινισιζέλης Μ., *Ομάδες Συμφερόντων, Ευρωπαϊκή Ένωση και Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο*, Κοινοβουλευτική Επιθεώρηση, τεύχος 17-18, σελ.: 151.

³⁴⁹ Cram L., *The EU institutions and collective action-Constructing a European interest?* στους Greenwood J. και Aspinwall (επιμ.) *Collective action in the European Union*, σελ.: 65.

³⁵⁰ Nugent N., *Πολιτική και Διακυβέρνηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση*, σελ.: 634.

της ΕΚ/ΕΕ προς αυτήν –και όχι μόνο τις συγκεκριμένες ομάδες-, οδηγώντας, ενδεχομένως, στην καθιέρωση του αισθήματος του ευρωπαίου πολίτη³⁵¹.

Μία άλλη θεωρία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης που μελετά τις ομάδες συμφερόντων και τις θεωρεί κεντρικούς δρώντες είναι αυτή της νέο-θεσμικής προσέγγισης³⁵². Η νεο-θεσμική προσέγγιση βασίζεται στην ιστορική θεσμική προσέγγιση και υποστηρίζει ότι ο βασικότερος παράγοντας για τη χάραξη της πολιτικής είναι οι θεσμοί, ενώ προχωρεί παραπέρα από τον ιστορικό θεσμισμό, καθώς αντιλαμβάνεται τους θεσμούς όχι μόνο υπό την τυπική τους μορφή, αλλά και ως διάφορες τυπικές ή άτυπες διαδικασίες, πρακτικές, σχέσεις και νόρμες. Περαιτέρω, ενώ οι ιστορικοί θεσμικοί μελετητές θεωρούν ότι μόνο οι θεσμοί –στην περίπτωση της ΕΚ/ΕΕ η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο- έχουν σημασία για την παραγωγή της πολιτικής, οι νεοθεσμικοί δέχονται παρ' όλο που οι θεσμοί είναι οι βασικοί παράγοντες παραγωγής αποφάσεων, δεν είναι οι μόνοι, αλλά πολύ σημαντικό ρόλο παίζουν και οι ομάδες συμφερόντων³⁵³. Αναφορικά με τις ομάδες συμφερόντων, σύμφωνα με τη νεο-θεσμική θεωρία, οι ευρωπαϊκοί θεσμοί ενίσχυσαν τη δράση των οργανωμένων συμφερόντων, και σε ορισμένες περιπτώσεις αποτέλεσαν πλαίσια ανοικοδόμησης εμπιστοσύνης, που είναι απαραίτητη για την πρόοδο της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, και διευκόλυναν την επικοινωνία μεταξύ των ομάδων συμφερόντων, ενσωματώνοντας, παράλληλα, καινούριες άτυπες διαδικασίες και νόρμες που συνιστούν νέες μορφές συνεργασίας³⁵⁴, εγκαθιδρύοντας, στην ουσία, ευρωπαϊκά δίκτυα πολιτικής³⁵⁵ και θέτοντας, παράλληλα, το πλαίσιο λειτουργίας τους.

³⁵¹ Χατζηγιάννη Ευθαλία-Ελια, *Οι ομάδες πίεσης και η δράση τους στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο*, σελ.: 70.

³⁵² New-institutionalism approach.

³⁵³ Muller P. και Surel Y., *Η ανάλυση των πολιτικών του κράτους-Η ανάλυση των δημοσίων πολιτικών*, σελ.: 77.

³⁵⁴ Χρυσοχόου Δ., *Θεωρίες της ευρωπαϊκής ενοποίησης*, σελ.: 212.

³⁵⁵ Cram L., *The EU institutions and collective action-Constructing a European interest?* στους Greenwood J. και Aspinwall (επιμ.) *Collective action in the European Union*, σελ.: 71.

Ιδιαίτερη εφαρμογή στην ανάλυση του πολιτικού συστήματος της ΕΚ/ΕΕ βρίσκει και η θεωρία της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης³⁵⁶. Σύμφωνα με τη θεωρία της αυτή, η διαδικασία παραγωγής ευρωπαϊκής πολιτικής πραγματοποιείται σε μεγάλο βαθμό μακριά από τα παραδοσιακά κέντρα εξουσίας, στο πλαίσιο των ευρωπαϊκών θεσμών με τη συμμετοχή διαφόρων παραγόντων, μεταξύ των οποίων σχηματίζονται μεταβαλλόμενοι συνδυασμοί υπερεθνικών, εθνικών και υποεθνικών συνεργασιών³⁵⁷. Οι εμπλεκόμενοι στην κοινοτική διαδικασία παραγωγής πολιτικής παράγοντες προέρχονται από διαφορετικά επίπεδα και, κατά συνέπεια, καθιστούν το ευρωπαϊκό σύστημα λήψης αποφάσεων συλλογικό και βασιζόμενο στον καταμερισμό εξουσίας ανάμεσα στα τρία επίπεδα διακυβέρνησης το υπερεθνικό, το εθνικό, το υποεθνικό. Παρά την κεντρική θέση των ευρωπαϊκών θεσμών, η εφαρμογή ενός πολυεπίπεδου συστήματος διακυβέρνησης ενισχύει τη συμμετοχή και επιρροή των οργανωμένων συμφερόντων σε όλα τα επίπεδα διαμόρφωσης της κοινοτικής πολιτικής (υποεθνικό, εθνικό και υπερεθνικό) τόσο μεταξύ των δικτύων που έχουν συσταθεί από τις ομάδες συμφερόντων όσο και μεταξύ των επιπέδων³⁵⁸.

B.1.2. ΟΙ ΟΜΑΔΕΣ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΩΝ ΥΠΟ ΤΟ ΠΡΙΣΜΑ ΤΩΝ ΘΕΩΡΙΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Αναφορικά με τις σύγχρονες προσεγγίσεις δημόσιας πολιτικής, η μελέτη της συμμετοχής των οργανωμένων συμφερόντων στην παραγωγή των αποτελεσμάτων των δημόσιων πολιτικών εξετάζεται αρχικά από τη θεωρία των δικτύων και των ομάδων συμφερόντων³⁵⁹. Η σημασία της ανάλυσης της δράσης των ευρωπαϊκών ομάδων συμφερόντων υπό το πρίσμα της θεωρίας των δικτύων είναι μεγάλη για τη μελέτη της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, καθώς τα κράτη-μέλη δε

³⁵⁶ “Multilevel Governance”.

³⁵⁷ Τσινισιζέλης Μ.-Χρυσόχου Δ., *Η Μελέτη της ευρωπαϊκής Πολιτείας*, στους Στεφάνου Κ., Τσινισιζέλη Μ., Φατούρο Αρ., Χριστοδουλίδη Θ. *Εισαγωγή στις Ευρωπαϊκές Σπουδές, Τόμος Α', Ενοποιητική Δυναμική, Δικαιοταξία-Διακυβέρνηση*, σελ.: 583.

³⁵⁸ Ο.π., σελ. 584.

³⁵⁹ Group and network approach.

θεωρούνται πλέον αποκλειστικοί παράγοντες παραγωγής πολιτικής και, κατά συνέπεια, αλλάζει όλο το πλαίσιο αντίληψης αναφορικά με την ευρωπαϊκή διακυβέρνηση³⁶⁰.

Σύμφωνα με αυτή τη θεωρία, οι ομάδες συμφερόντων -σε αυτή την περίπτωση οι ευρωπαϊκές ομάδες καταναλωτών- και τα δίκτυα που έχουν δημιουργήσει μεταξύ τους, είναι οι βασικοί παράγοντες που καθορίζουν τον περιεχόμενο των ρυθμίσεων που παράγονται από τους (ευρωπαϊκούς) θεσμούς και η συμμετοχή τους βελτιώνει την εφαρμογή των ρυθμίσεων νομιμοποιώντας το περιεχόμενο των τελευταίων³⁶¹. Η εκπροσώπησή τους, μάλιστα, που όπως δείχτηκε ανωτέρω, είναι ιδιαίτερης σημασίας σε θεσμικό και μη επίπεδο, ενισχύει τη

δυνατότητα επιρροής τους. Περαιτέρω, οι ευρωπαϊκές ομάδες καταναλωτών, είτε είναι θεσμικού τύπου είτε άτυπης μορφής, δραστηριοποιούνται ώστε να επηρεάσουν την παραγωγή πολιτικής με υπερεθνικό τρόπο, συστήνοντας δίκτυα τα οποία, επειδή εκφράζουν συγκεκριμένα συμφέροντα, καλούνται

θεματικά δίκτυα³⁶² ή κοινότητες πολιτικής³⁶³. Με άλλα λόγια, από τους δύο βασικούς τρόπους επιρροής³⁶⁴ δραστηριοποιούνται μέσω της «υπερεθνικής στρατηγικής συμφερόντων» και όχι μέσω της «εθνικής στρατηγικής συμφερόντων», μέσω δηλαδή των εθνικών κυβερνήσεων, αφού, όπως φαίνεται από το προηγούμενο μέρος, η εκπροσώπηση και η οργάνωση των καταναλωτών έχει ξεπεράσει τα εθνικά όρια και έχει αναπτυχθεί σε πολύ μεγάλο βαθμό και με επιτυχία σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Συνεπώς, μέσω των οργανώσεων των συμφερόντων και των δικτύων που έχουν

³⁶⁰ Χατζηγιάννη Ευθαλία-Ελία, *Οι ομάδες πίεσης και η δράση τους στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο*, σελ.: 80.

³⁶¹ John P., *Analysing Public Policy*, σελ.: 66.

³⁶² Issue networks.

³⁶³ Policy Communities.

³⁶⁴ Βλ. Λάβδας Κ., Μενδρινού, Χατζηγιάννη Ε. *Παραγωγή Πολιτικής και Ομάδες Συμφερόντων στη Ευρωπαϊκή Ένωση* στους Στεφάνου Κ., Τσινισιζέλη Μ., Φατούρο Αρ., Χριστοδουλίδη Θ. *Εισαγωγή στις Ευρωπαϊκές Σπουδές, Τόμος Α΄, Ενοποιητική Δυναμική, Δικαιοταξία-Διακυβέρνηση*, σελ.: 632.

συσταθεί μεταξύ τους η κοινοτική διαδικασία λήψης αποφάσεων φαίνεται να είναι άτυπη, αφού παρακάμπτεται η τυπική λειτουργία των θεσμών³⁶⁵.

Η δράση των ομάδων συμφερόντων στο εσωτερικό της ΕΚ/ΕΕ σε συνδυασμό με τις «κατηγορίες» ότι η ΕΚ/ΕΕ συνιστά την «Ευρώπη των ελίτ»³⁶⁶ - αφού η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση στηρίχτηκε στην αρχή στη βούληση και κάποιων ομάδων ηγετών- έδωσε αρνητικό χαρακτήρα στη δράση των ευρωπαϊκών ομάδων συμφερόντων, μετονομάζοντάς τις σε ομάδες πίεσης και χαρακτηρίζοντας τη δραστηριότητά τους ως lobbying³⁶⁷, χαρακτηρισμός που προσδίδει αρνητική σημασία στη δράση τους, αφού το lobbying συνδέεται με παρασκηνιακές ενέργειες. Η άσκηση πίεσης από τις ομάδες συμφερόντων προκειμένου να επηρεάσουν την παραγωγή των κοινοτικών αποφάσεων, ξέφυγε, μάλιστα από τα όρια των θεσμοθετημένων διαβουλεύσεων (της ΕΟΚΕ, κυρίως), ακολούθησε άτυπες διαδικασίες και απέκτησε, σε ορισμένες περιπτώσεις, παρασκηνιακό χαρακτήρα ενισχύοντας την άποψη περί lobbying.

Κατ' επέκταση, μία τέτοιου είδους δραστηριοποίηση των ομάδων συμφερόντων/πίεσης στο κοινοτικό σύστημα παραγωγής αποφάσεων και ρυθμίσεων, καθώς και η συνεργασία των ευρωπαϊκών καταναλωτικών οργανώσεων μεταξύ τους, αλλά και με οργανώσεις που εκπροσωπούν άλλα συμφέροντα, προσδίδει στο τελευταίο συντεχνιακά χαρακτηριστικά. Κινούμενο, επομένως, στα πλαίσια αυτά, το ευρωπαϊκό πολιτικό σύστημα φαίνεται να ακολουθεί τις αρχές³⁶⁸ του κορπορατισμού³⁶⁹, ενώ επειδή η δράση των ομάδων συμφερόντων στο ευρωπαϊκό πολιτικό σύστημα λαμβάνει χώρα σε μία ανοιχτή οικονομία (την ενιαία αγορά) αναπτύχθηκε η άποψη ότι αγγίζει τον νέο-κορπορατισμό, οδηγώντας τους μελετητές

³⁶⁵ Τσινιτσιζέλης Μ., *Ομάδες Συμφερόντων, Ευρωπαϊκή Ένωση και Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο*, Κοινοβουλευτική Επιθεώρηση, τεύχος 17-18, σελ.: 151.

³⁶⁶ Στεφάνου Κ., *Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση, (4^η αναθεωρημένη έκδοση) Τόμος Γ', Πολιτικές και Δυναμική της Ολοκλήρωσης*, σελ.: 222.

³⁶⁷ Ευθαλία-Έλια Χατζηγιάννη, *Οι ομάδες πίεσης και η δράση τους στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο*, σελ.: 33.

³⁶⁸ Βλ. John P., *Analysing Public Policy*, σελ.: 77-78 και Hix S. *The Political System of the European Union*, σελ.: 190.

³⁶⁹ "Corporatism".

στο συμπέρασμα ότι πρόκειται για ευρω-κορπορατισμό³⁷⁰. Χαρακτηριστικό του ευρω-κορπορατισμού είναι ότι οι σημαντικές κοινοτικές αποφάσεις δε λαμβάνονται με τις συνήθειες και θεσμοθετημένες στις Συνθήκες διαδικασίες, αλλά (σε παρασκηνιακό επίπεδο) από τις διαπραγματεύσεις μεταξύ των εθνικών κυβερνήσεων και των κοινοτικών οργάνων με τις ευρωπαϊκές ομάδες που εκπροσωπούν συμφέροντα³⁷¹, στο πλαίσιο των δικτύων πολιτικής που είναι, όπως φαίνεται, το πλαίσιο μεσολάβησης των συμφερόντων όλων των μερών³⁷².

Πολύ κοντά στην κορπορατιστική θεωρία βρίσκεται και το πλουραλιστικό³⁷³ μοντέλο, στο οποίο, επίσης, στηρίχτηκαν οι μελετητές για την ανάλυση της συμμετοχής των οργανωμένων συμφερόντων στην ευρωπαϊκή διαδικασία παραγωγής πολιτικής. Το πλουραλιστικό μοντέλο αποτελεί το κατ' εξοχήν μοντέλο που περιγράφει τη συμμετοχή των οργανωμένων συμφερόντων σε ένα δημοκρατικό πολιτικό σύστημα³⁷⁴ και συνίσταται στο δικαίωμα και την ικανότητα που έχουν οι πολίτες να οργανώνονται, δημιουργώντας ομάδες και πολιτικά κόμματα στα οποία εντάσσονται³⁷⁵ για να μπορούν να επηρεάζουν τη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Οι ομάδες που εκπροσωπούν διαφορετικά συμφέροντα ανταγωνίζονται μεταξύ τους στην προσπάθειά τους να επηρεάσουν τις αποφάσεις³⁷⁶, καθώς όταν μία ομάδα συμφερόντων προβάλλει μία άποψη, αμέσως κάποια άλλη θα προβάλλει την αντίθετη, δημιουργώντας με αυτόν τον τρόπο νέες, κοινωνικού περιεχομένου ισορροπίες, οι οποίες συνήθως αντιπαρατίθενται στις δημόσιες αρχές³⁷⁷. Στο πλαίσιο της ΕΚ/ΕΕ τα πλουραλιστικά στοιχεία φαίνεται να κυριαρχούν, καθώς υπάρχει ποικιλία συμφερόντων -μεταξύ των οποίων διακρίνονται και αυτά των καταναλωτών-

³⁷⁰ Στεφάνου Κ., *Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση*, (4^η αναθεωρημένη έκδοση) Τόμος Γ', Πολιτικές και Δυναμική της Ολοκλήρωσης, σελ.: 228.

³⁷¹ Τσινισιζέλης Μ., *Ομάδες Συμφερόντων*, *Ευρωπαϊκή Ένωση και Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο*, Κοινοβουλευτική Επιθεώρηση, τεύχος 17-18, σελ.: 148-149.

³⁷² Χατζηγιάννη Ευθαλία-Ελια, *Οι ομάδες πίεσης και η δράση τους στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο*, σελ.: 78.

³⁷³ "Pluralism".

³⁷⁴ Hix S., *The Political System of the European Union*, σελ.: 188.

³⁷⁵ Τσινισιζέλης Μ., *Ομάδες Συμφερόντων*, *Ευρωπαϊκή Ένωση και Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο*, Κοινοβουλευτική Επιθεώρηση, τεύχος 17-18, σελ.: 147.

³⁷⁶ Λάβδας Κ., *Συμφέροντα και Πολιτική-Οργάνωση Συμφερόντων και Πρότυπα Διακυβέρνησης*, σελ.: 99.

³⁷⁷ S., *The Political System of the European Union*, σελ.: 188.

τα οποία συγκρούονται μεταξύ τους και επιδιώκουν την εκπροσώπησή τους σε ευρωπαϊκό επίπεδο, ώστε να μπορέσουν τα συμμετέχον στον καθορισμό του περιεχομένου των κοινοτικών ρυθμίσεων³⁷⁸. Έχει παρατηρηθεί, μάλιστα, ότι από την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη (ΕΕΠ) (1987) και εξής ο πλουραλισμός επικράτησε του κορπορατισμού εντός του κοινοτικού πολιτικού συστήματος³⁷⁹.

Μία άλλη θεωρία παραγωγής δημόσιας πολιτικής που καλύπτει τη δράση των ομάδων συμφερόντων στην νομοπαραγωγική διαδικασία της ΕΚ/ΕΕ είναι αυτή του μοντέλου των σταδίων³⁸⁰. Η θεωρία αυτή αντιλαμβάνεται την παραγωγή δημόσιας πολιτικής ως ένα γραμμικό σχήμα που περιλαμβάνει τρία βασικά στάδια: τη διαπίστωση και ανάδυση των προβλημάτων (input), τη διαμόρφωση της πολιτικής ατζέντας για την εύρεση λύσεων για αυτά τα προβλήματα (blackbox) και τη λήψη των τελικών αποφάσεων (output). Η κατά στάδια προσέγγιση παραγωγής πολιτικής εξηγεί τόσο την οργάνωση των ομάδων συμφερόντων σε ένα πολιτικό σύστημα (σε κάθε ένα από αυτά τα στάδια), όσο και την προσπάθεια να επηρεάσουν τις παραγόμενες ρυθμίσεις. Καθώς, λοιπόν, ένα πρόβλημα μετατρέπεται σε δημόσια δράση³⁸¹, οι πολιτικές αποφάσεις που προκύπτουν ως λύσεις σε αυτό το πρόβλημα είναι αποτελέσματα (outcomes)³⁸² αρχικών στόχων και πολιτικών επιδιώξεων που έχουν τεθεί (policy goals). Παρά την απλότητά του, το μοντέλο των σταδίων δείχνει το ρόλο των ομάδων συμφερόντων στην παραγωγή πολιτικής, καθώς φαίνεται να προσπαθούν να συμμετέχουν σε κάθε ένα από τα ανωτέρω στάδια.

Η ανάλυση των ευρωπαϊκών θεσμών, βέβαια δεν είναι μία εύκολη υπόθεση³⁸³. Οι αναλυτές έχουν καταλήξει ότι απαιτείται για μία τέτοια ανάλυση συνδυασμός των ανωτέρω δύο θεωριών παραγωγής δημοσίων πολιτικών με άλλες,

³⁷⁸ Ευθαλία-Ελια Χατζηγιάννη, *Οι ομάδες πίεσης και η δράση τους στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο*, σελ.: 86.

³⁷⁹ Ο.π., σελ.: 87.

³⁸⁰ "Stages" model.

³⁸¹ Muller P. και Surel Y., *Η ανάλυση των πολιτικών του κράτους-Η ανάλυση των δημοσίων πολιτικών*, σελ.: 112.

³⁸² John P., *Analysing Public Policy*, σελ.: 77-78 και Hix S. *The Political System of the European Union*, σελ.:22.

³⁸³ Ευθαλία-Ελια Χατζηγιάννη, *Οι ομάδες πίεσης και η δράση τους στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο*, σελ.: 30.

αλλά και συνδυασμός των θεωριών που έχουν αναπτυχθεί για τη μελέτη του ευρωπαϊκού εγχειρήματος: διακυβερνητισμός, φεντεραλισμός, νέο-λειτουργισμός, κτλ. Στα φιλελεύθερα δημοκρατικά κράτη τα οργανωμένα συμφέροντα προσπαθούν να εμπλακούν στην παραγωγή δημόσιας πολιτικής, αναπτύσσοντας δραστηριότητα σε όλα τα επίπεδα εξουσίας (νομοθετική, εκτελεστική και δικαστική), αλλά και στα πλαίσια άλλων φορέων δημόσιας εξουσίας (π.χ. ανεξάρτητες αρχές, οργανισμούς του ευρύτερου δημοσίου τομέα, πρεσβείες, κτλ)³⁸⁴. Ομοίως και στο (ιδιόμορφο, όπως αναφέρθηκε στην εισαγωγή) πολιτικό σύστημα της ΕΚ/ΕΕ τα οργανωμένα συμφέροντα επιθυμούν και επιδιώκουν να συμμετέχουν όλα τα στάδια παραγωγής των κοινοτικών ρυθμίσεων. Όλες οι ανωτέρω θεωρίες συμφωνούν ότι οι ομάδες συμφερόντων ότι η δράση των ομάδων συμφερόντων σε ευρωπαϊκό επίπεδο συνίσταται στις προσπάθειές τους να ασκήσουν επιρροή στα δύο σημαντικά «νομοθετικά σώματα» της ΕΚ/ΕΕ, την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

³⁸⁴ Λάβδας Κ., *Συμφέροντα και Πολιτική-Οργάνωση Συμφερόντων και Πρότυπα Διακυβέρνησης*, σελ.: 181.

B.2. Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΚΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

ΛΗΨΗΣ ΤΩΝ ΚΟΙΝΟΤΙΚΩΝ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ

B.2.1. ΕΠΙΡΡΟΗ ΤΩΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θεωρείται από τα σημαντικότερα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα, καθώς οι αρμοδιότητές της επεκτείνονται τόσο στο πεδίο της παραδοσιακής νομοθετικής εξουσίας, αφού διαθέτει το δικαίωμα πρωτοβουλίας, όσο και σε αυτό της παραδοσιακής εκτελεστικής εξουσίας, αφού μπορεί να εκδίδει εκτελεστικές ρυθμίσεις για την εφαρμογή των αποφάσεων της ΕΚ/ΕΕ³⁸⁵. Παράλληλα, η συνεχής μεταφορά εξουσίας³⁸⁶ προς την ΕΚ/ΕΕ και η μεταφορά αρμοδιοτήτων σε τομείς που ανήκαν προηγουμένως στους εθνικούς δημόσιους δρώντες ενισχύει τη σημασία επιρροής των οργανωμένων ευρωπαϊκών συμφερόντων στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή³⁸⁷. Η τελευταία κατέχει, επομένως, κεντρική θέση σε όλα τα επίπεδα και σε όλους τους τομείς λήψης αποφάσεων εντός του πολιτικού συστήματος της ΕΚ/ΕΕ, γι' αυτό και συνιστά τον κυριότερο στόχο των περισσότερων ευρωπαϊκών ομάδων συμφερόντων³⁸⁸, ομοίως και των ευρωπαϊκών καταναλωτικών συμφερόντων, παρά τις θέσεις των φιλελεύθερων διακυβερνητιστών ερευνητών ότι ο πρωτοβουλιακός ρόλος της Επιτροπής έχει στην πράξη περιοριστεί, αφού είναι τα κράτη-μέλη εκείνα που στα πλαίσια του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου καθορίζουν το περιεχόμενο της ημερήσιας διάταξης (agenda-setters)³⁸⁹.

³⁸⁵ Κ., Μενδρινού, Χατζηγιάννη Ε. *Παραγωγή Πολιτικής και Ομάδες Συμφερόντων στη Ευρωπαϊκή Ένωση* στους Στεφάνου Κ., Τσιμισιζέλη Μ., Φατούρο Αρ., Χριστοδουλίδη Θ. *Εισαγωγή στις Ευρωπαϊκές Σπουδές, Τόμος Α', Ενοποιητική Δυναμική, Δικαιοταξία-Διακυβέρνηση*, σελ.: 633.

³⁸⁶ Richardson J. *Organized Interests in the European Union* στους Jorgensen E.K., Pollack M. και Rosamond B. (επιμ.) *Handbook of European Politics*, σελ.: 232.

³⁸⁷ Beate Kohler-Koch, *Organized Interests in the EC and the European Parliament*, European Integration online Papers (EIoP) Vol. 1 (1997) N° 009, σελ.: 1.

³⁸⁸ Nugent N., *Πολιτική και Διακυβέρνηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση*, σελ.: 394.

³⁸⁹ Στεφάνου Κ., *Στόχοι και Μέθοδοι της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης*, στους Στεφάνου Κ., Τσιμισιζέλη Μ., Φατούρο Αρ., Χριστοδουλίδη Θ. *Εισαγωγή στις Ευρωπαϊκές Σπουδές, Τόμος Α', Ενοποιητική Δυναμική, Δικαιοταξία-Διακυβέρνηση*, σελ.: 211.

Ειδικότερα, κατά το στάδιο της νομοθετικής πρωτοβουλίας³⁹⁰ η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εκπονεί προτάσεις που θα κατατεθούν προς ψήφιση στο Συμβούλιο των Υπουργών και στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, πρωταγωνιστώντας στην κοινοτική νομοπαραγωγική διαδικασία. Κατά τη διάρκεια δηλαδή της κατάρτισης της ημερήσιας διάταξης (agenda), όταν σε αυτή πρόκειται να εγγραφούν θέματα που αφορούν την υγεία, την ασφάλεια και την προστασία των οικονομικών συμφερόντων των ευρωπαϊών καταναλωτών οι ευρωπαϊκές καταναλωτικές οργανώσεις προσπαθούν να συμμετέχουν στο μεγαλύτερο δυνατό βαθμό στο στάδιο αυτό.

Άλλωστε, και η ίδια η Ευρωπαϊκή Επιτροπή σε αυτή τη φάση (ήδη από τα πρώτα χρόνια λειτουργίας των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων³⁹¹) επιδιώκει τη παροχή προς αυτή συμβουλών και πληροφοριών από τις ευρωπαϊκές οργανώσεις καταναλωτών, καθώς αποδεικνύεται ότι υπάρχουν οφέλη (πρόκειται για μια 'win-win' situation)³⁹² και για τόσο για την ίδια όσο και για τις ομάδες συμφερόντων, και ειδικότερα, στη συγκεκριμένη περίπτωση, για τους καταναλωτές τη ενιαίας αγοράς. Φροντίζει, επιπλέον, με αυτόν τον τρόπο να εξασφαλίζει τη συναίνεση των ενδιαφερομένων μερών πριν την υποβολή της πρότασης στο Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στα πλαίσια της καλούμενης συμμετοχικής διακυβέρνησης³⁹³, που, όπως αναλύθηκε εισαγωγικά, στηρίζεται στις διαβουλεύσεις με τους εκπροσώπους των ευρωπαϊών καταναλωτών στη συγκεκριμένη περίπτωση. Στόχος

³⁹⁰ Λάβδας Κ., Μενδρινού, Χατζηγιάννη Ε. *Παραγωγή Πολιτικής και Ομάδες Συμφερόντων στη Ευρωπαϊκή Ένωση* στους Στεφάνου Κ., Τσινισιζέλη Μ., Φατούρο Αρ., Χριστοδουλίδη Θ. *Εισαγωγή στις Ευρωπαϊκές Σπουδές, Τόμος Α', Ενοποιητική Δυναμική, Δικαιοταξία-Διακυβέρνηση*, σελ.: 634.

³⁹¹ Λάβδας Κ., *Συμφέροντα και Πολιτική-Οργάνωση Συμφερόντων και Πρώτιστα Διακυβέρνησης*, σελ.: 263.

³⁹² Richardson J. *Organized Interests in the European Union* στους Jorgensen E.K., Pollack M. και Rosamond B. (επιμ.) *Handbook of European Politics*, σελ.: 236.

³⁹³ Στεφάνου Κ., *Στόχοι και Μέθοδοι της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης*, στους Στεφάνου Κ., Τσινισιζέλη Μ., Φατούρο Αρ., Χριστοδουλίδη Θ. *Εισαγωγή στις Ευρωπαϊκές Σπουδές, Τόμος Α', Ενοποιητική Δυναμική, Δικαιοταξία-Διακυβέρνηση*, σελ.: 212.

των νέων αυτών πρακτικών –στα πλαίσια των αρχών της «νέας δημόσιας διαχείρισης» (new public management)³⁹⁴- είναι να καταστούν οι ενδιαφερόμενοι φορείς συνυπεύθυνοι των παραγόμενων ρυθμίσεων που αφορούν καταναλωτικά ζητήματα, προκειμένου να εξασφαλιστεί και να διευκολυνθεί η εφαρμογή αυτών των ρυθμίσεων. Παράλληλα, είναι υποχρεωμένη να από τις Συνθήκες και κυρίως από έβδομο προσαρτημένο στη Συνθήκη του Άμστερνταμ Πρωτόκολλο σχετικά με την εφαρμογή των αρχών της επικουρικότητας και της αναλογικότητας να προβαίνει σε ευρείες διαβουλεύσεις με τους ενδιαφερόμενους φορείς πριν προτείνει νομοθεσία.

Αν και παρατηρήθηκε αρχικά η τήρηση μίας σχετικής απόστασης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής από όλες τις ομάδες συμφερόντων³⁹⁵, ακολούθως κρίθηκε απαραίτητη –μετά από περιόδους κρίσεων, κυρίως- η αξιοποίηση τους, σε πρώτο βαθμό ως μεσολαβητές μεταξύ των ευρωπαϊκών και των εθνικών συμφερόντων, δηλαδή μεταξύ της ίδιας και των κρατών-μελών, ώστε οι προτάσεις της ΕΚ/ΕΕ σχετικά με καταναλωτικά θέματα να ταυτίζονται, το καλύτερο δυνατό, με τα ευρωπαϊκά και τα εθνικά καταναλωτικά συμφέροντα. Ακολούθως, καθώς τα προβλήματα που ανέκυπταν απαιτούσαν εξειδικευμένη γνώση, προκειμένου να αποκτή η Επιτροπή πρόσβαση σε πληροφορίες και συμβουλές σχετικά με ζητήματα που αφορούν τους καταναλωτές, και παράλληλα, όλες οι διαδικασίες να γίνονται εντός του θεσμικού πλαισίου της ΕΚ/ΕΕ, όχι άτυπα, -γεγονός που οδήγησε, όπως αναφέρθηκε σε προηγούμενη ενότητα, σε κατηγορίες για lobbying, χαρακτηρίζοντας της ΕΚ/ΕΕ ως την «Ευρώπη των πολυεθνικών και των μονοπωλίων»- δημιουργήθηκαν στο εσωτερικό της Επιτροπής διάφορες συμβουλευτικές επιτροπές.

Όπως δείχθηκε ανωτέρω, οι καταναλωτές εκπροσωπούνται στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η οποία, με τη σειρά της, αποζητά, σέβεται και αξιοποιεί τη γνώμη που της παρέχουν κάθε φορά, με αποτέλεσμα να έχουν οι ευρωπαίοι καταναλωτές τη δυνατότητα να επηρεάζουν τις αποφάσεις που τους αφορούν. Η δυνατότητα επιρροής τους στηρίζεται, σε πρώτο βαθμό, στη συμμετοχή τους στην

³⁹⁴ Ο.π..

³⁹⁵ Τσινισιζέλης Μ., *Ομάδες Συμφερόντων, Ευρωπαϊκή Ένωση και Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο*, Κοινοβουλευτική Επιθεώρηση, τεύχος 17-18, σελ.: 153.

Ομάδα Διαλόγου για τα ενδιαφερόμενα μέρη, που έχει συσταθεί με σκοπό να καταγράφει τις απόψεις των καταναλωτών και να τις μεταφέρει στη Γενική Διεύθυνση για την Υγεία και τους Καταναλωτές της Ευρωπαϊκής επιτροπής. Το έργο, μάλιστα που έχουν επιτύχει οι καταναλωτές, εντός αυτής της ομάδας φαίνεται αρκετά σημαντικό, καθώς στην τελευταία συνεδρίαση της Ομάδας Διαλόγου την 31^η Ιανουαρίου του 2008³⁹⁶, όπου συζητήθηκε η πρόοδος που επιτεύχθηκε την προηγούμενη χρονιά σχετικά με τις προτεραιότητες που είχαν τεθεί, -όπως π.χ. η καθιέρωση ενός συστήματος έγκαιρης προειδοποίησης για τις διαβουλεύσεις μεταξύ καταναλωτών, η έκδοση αναφορών μετά τη λήξη των διαβουλεύσεων μεταξύ των ενδιαφερόμενων φορέων, η δημιουργία μιας λίστας όπου θα αναφέρονται οι υποψήφιοι για κάθε διαβούλευση ευρωπαϊκές ενώσεις καταναλωτών και η εξήγηση των πηγών κάθε εγγράφου διαβούλευσης³⁹⁷ - διαπιστώθηκε εκπλήρωση των ανωτέρω στόχων για τη χρονιά 2007 και έγιναν προτάσεις να βελτιωθεί η λειτουργία των ομάδων των καταναλωτών που συμμετέχουν στις διαβουλεύσεις στο πλαίσιο της Ομάδας Διαλόγου. Οι ίδιοι οι εκπρόσωποι των καταναλωτών πρότειναν την ενίσχυση της μεταξύ τους συνεργασίας μέσω ευρύτερων πρωτοβουλιών, όπως η Ευρωπαϊκή Πρωτοβουλία για τη Διαφάνεια (European Transparency Initiative-ETI)³⁹⁸. Επιπλέον, έγιναν προσπάθειες για τη βελτίωση της ποιότητας των διαβουλεύσεων αλλά και της επιρροής που θα έχουν τα αποτελέσματά τους στη λήψη αποφάσεων, γι' αυτό τονίστηκε η σημασία των Πράσινων Βίβλων, αφού, καθώς αυτά εκδίδονται σε όλες τις επίσημες γλώσσες της ΕΚ, θα ωθήσουν και τα νέα κράτη-μέλη να θελήσουν να συμμετέχουν σε τέτοιου είδους διαβουλεύσεις στέλνοντας εκπροσώπους των καταναλωτών³⁹⁹. Επειδή, ακριβώς, αυτές οι διαβουλεύσεις γίνονται μεταξύ εκπροσώπων των πολιτών δόθηκε βαρύτητα στους ίδιους τους εκπροσώπους, όσον αφορά τόσο στην πλήρη πληροφόρησή τους όσο και στις σχέσεις μεταξύ τους (καθώς είναι πλέον 27, προέρχονται από διαφορετικές χώρες και ενδεχομένως να

³⁹⁶ http://ec.europa.eu/dgs/health_consumer/sdg/docs/31012008_minutes_en.pdf

³⁹⁷ Ο.π.

³⁹⁸ Ο.π.

³⁹⁹ Ο.π.

προασπίζουν διαφορετικά συμφέροντα) και φυσικά στο κατά πόσο είναι οι σωστοί αντιπρόσωποι κάθε φορά⁴⁰⁰.

Στο προνομοθετικό στάδιο, κατά τη διάρκεια των διαβουλεύσεων σημαντικό ρόλο στην κατάρτιση νομοθετικών προτάσεων που αφορούν τους καταναλωτές παίζει και η Ευρωπαϊκή Συμβουλευτική Ομάδα Καταναλωτών, που αναλύθηκε στο Α΄ Μέρος. Σε αυτήν εκπροσωπούνται όλες οι ευρωπαϊκές καταναλωτικές οργανώσεις (Ευρωπαϊκό Γραφείο των Ενώσεων Καταναλωτών (BEUC), Ευρωπαϊκή Οργάνωση για την συνεργασία των Εκπροσώπων των Καταναλωτών σε θέματα τυποποίησης (ANEC), Ευρωπαϊκή Κοινότητα Καταναλωτικών Συνεταιρισμών (EURO-COOP) και Επιτροπή Οικογενειακών Οργανώσεων στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες (COFACE)), επομένως, πρόκειται για μία αξιοσημείωτη δυνατότητα των καταναλωτών να επηρεάσουν τις κοινοτικές αποφάσεις που τους αφορούν. Το γεγονός αυτό αποδεικνύεται από την τελευταία συνεδρίαση της Ευρωπαϊκής Συμβουλευτικής Ομάδας Καταναλωτών, η οποία έλαβε χώρα το Φεβρουάριο του 2008. Σε αυτή συζητήθηκαν θέματα αναφορικά με τη βελτίωση της επικοινωνίας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Συμβουλευτικής Επιτροπής Καταναλωτών και των εθνικών καταναλωτικών οργανώσεων⁴⁰¹ και δόθηκε, επομένως, βαρύτητα στην άμεση επικοινωνία μεταξύ της Ευρωπαϊκής Συμβουλευτικής Ομάδας Καταναλωτών και των καταναλωτών, ώστε να έχουν οι τελευταίοι τη δυνατότητα να εκφράζουν τα παράπονά τους απ' ευθείας σε κοινοτικό επίπεδο⁴⁰². Η δυνατότητα άσκησης επιρροής των ευρωπαίων καταναλωτών στις προνομοθετικές διαδικασίες που ακολουθούνται στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής αυξήθηκε, γεγονός που φάνηκε και από τη συζήτηση μεταξύ της Ευρωπαϊκής Συμβουλευτικής Ομάδας Καταναλωτών και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής αναφορικά με την πρωτοβουλία της τελευταίας σχετικά με την ασφάλεια των παιχνιδιών. Πιο συγκεκριμένα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ζήτησε τη γνώμη των εκπροσώπων των καταναλωτών για την πρωτοβουλία της σχετικά με την προσθήκη της σήμανσης συμμόρφωσης CE στα παιχνίδια που είναι ασφαλή, οι

⁴⁰⁰ Ο.π.

⁴⁰¹ Πρακτικά Ευρωπαϊκής Συμβουλευτικής Ομάδας, 19-20.2.2008, σελ.1.

⁴⁰² Ο.π., σελ.: 2.

οποίοι, τελικά, τόνισαν ότι αυτή η σήμανση είναι παραπλανητική για τους καταναλωτές, καθώς, στην πράξη, οι τελευταίοι θεωρούν ότι η ένδειξη CE αφορά σε ελεγμένα, κατασκευασμένα στην Ευρώπη και πλήρως ασφαλή παιχνίδια και, κατά συνέπεια, εφησυχάζουν ότι αυτά είναι ανώτερης ποιότητας. Γι' αυτό η τελική γνώμη της Ευρωπαϊκής Συμβουλευτικής Ομάδας Καταναλωτών προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή ήταν η απομάκρυνση της συγκεκριμένης σήμανσης από τα παιχνίδια και τις συσκευασίες τους⁴⁰³, με αποτέλεσμα να αποσυρθεί η πρόταση της Ευρωπαϊκής επιτροπής, δείχνοντας τη δύναμη της επιρροής των ευρωπαϊών καταναλωτών. Επιπλέον, τα μέλη της Ευρωπαϊκής Συμβουλευτικής Ομάδας Καταναλωτών εξέφρασαν προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή τις απόψεις τους και για άλλα θέματα όπως: έναν οδηγό προς τους καταναλωτές σχετικά με τα ψηφιακά δικαιώματά τους και μία γενική υπηρεσία που ετοιμάζε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στον τομέα των τηλεπικοινωνιών, νομοθετικές προτάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με την καλύτερη παροχή περίθαλψης και ενημέρωσης στους καταναλωτές, την ευρωπαϊκή ημέρα καταναλωτών για το έτος 2008, μία ανοιχτή διαβούλευση με τους ενδιαφερόμενους φορείς σχετικά με τα δικαιώματα των καταναλωτών για την ενέργεια, μία πρόταση Κανονισμού από την Επιτροπή για την παροχή ενημέρωσης προς τους καταναλωτές σχετικά με τα τρόφιμα, κ.ά.⁴⁰⁴, πρωτοβουλίες που η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εκτίμησε ιδιαίτερα, με αποτέλεσμα να εισηγηθεί η τελευταία την όσον το δυνατόν περισσότερο για το έτος 2008 παροχή γνώμης και συμβουλών της Ευρωπαϊκής Συμβουλευτικής Ομάδας Καταναλωτών προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή σε κάθε περίπτωση⁴⁰⁵.

Μετά το πέρας των διαβουλεύσεων, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή συντάσσει τη νομοθετική της πρόταση. Σε αυτό το (νομοθετικό) στάδιο οι εκπρόσωποι των ευρωπαϊών καταναλωτών επιδιώκουν τη συμμετοχή τους στον καθορισμό του περιεχομένου της νομοθετικής πρότασης. Καθώς την ευθύνη για την κατάρτιση της

⁴⁰³ http://ec.europa.eu/consumers/cons_org/associations/committ/opinions/eccg_op_02022008_en.pdf

⁴⁰⁴ Ό.π., σελ. 3-7.

⁴⁰⁵ DG Health and Consumer Protection, *2008-Annual Management Plan*, σελ.: 10.

πρότασης αναλαμβάνει ένας υπάλληλος⁴⁰⁶ της Γενικής Διεύθυνσης για την Υγεία και τους Καταναλωτές, τόσο ο ίδιος, όσο και οι υπόλοιποι υπάλληλοι της συγκεκριμένης Γενικής Διεύθυνσης⁴⁰⁷, αλλά και ο ίδιος ο Επίτροπος (η Επίτροπος Kuneva σήμερα) και το ιδιαίτερο γραφείο του (cabinet) γίνονται αντικείμενο πιέσεων των ευρωπαϊκών καταναλωτικών ομάδων, όπως ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Καταναλωτών (BEUC), η Ευρωπαϊκή Κοινότητα Συνεταιρισμών Καταναλωτών (Eurocoop), η Συνομοσπονδία Οικογενειακών Οργανώσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (COFACE), η Ευρωπαϊκή Οργάνωση για την συνεργασία των Εκπροσώπων των Καταναλωτών σε θέματα τυποποίησης (ANEC), το Ευρωπαϊκό Διαπεριφερειακό Ίδρυμα Κατανάλωσης (IEIC), η Ευρωπαϊκή Συνομοσπονδία Συνδικάτων (ETUC) και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή Τραπεζικής Βιομηχανίας (EBIC). Οι οργανώσεις αυτές προσπαθούν να επηρεάσουν την κατάρτιση της πρότασης, πριν την κατάθεσή της στο Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, καθώς γνωρίζουν ότι η δυνατότητα άσκησης επιρροής είναι μεγαλύτερη στο στάδιο αυτό και μειώνεται όσο προχωρούν τα στάδια της κοινοτικής νομοθετικής διαδικασίας⁴⁰⁸.

Η άσκηση πίεσης από τις ανωτέρω καταναλωτικές οργανώσεις λαμβάνει χώρα με διάφορους τρόπους, όπως π.χ. υποβολή ενημερωτικών εγγράφων προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή ή ανεπίσημες συναντήσεις, τηλεφωνικές συνομιλίες και ανταλλαγές εγγράφων υπό μορφή πληροφοριών, ενημέρωσης και εγγράφων πολιτικής⁴⁰⁹ μεταξύ μελών των αντιπροσώπων των ευρωπαϊκών καταναλωτικών οργανώσεων και υπαλλήλων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της Γενικής Διεύθυνσης για την Υγεία και τους Καταναλωτές, και, παρά την άτυπη μορφή της (σε σύγκριση με τις διαβουλεύσεις μεταξύ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και θεσμοθετημένων στο εσωτερικό της εκπροσώπων των καταναλωτών), δεν είναι απορριπτέα από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, που αποζητά, έστω και την τελευταία στιγμή τη γνώμη των ενδιαφερομένων μερών.

⁴⁰⁶ Nugent N., *Πολιτική και Διακυβέρνηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση*, σελ.: 464.

⁴⁰⁷ Greenwood, J., *Representing Interests in the European Union*, σελ.: 35.

⁴⁰⁸ Ο.π., σελ.: 465.

⁴⁰⁹ Ο.π., σελ.: 396.

Στα πλαίσια αυτά –και για να αποφευχθούν οι κατηγορίες περί lobbying, που ανέκυψαν, καθώς κρίθηκε ότι η Επιτροπή δεν μπόρεσε να διαχειριστεί σωστά τις διαβουλεύσεις με τα ευρωπαϊκά οργανωμένα συμφέροντα⁴¹⁰ - η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέδωσε φέτος έναν Κώδικα Δεοντολογίας⁴¹¹ ώστε να θεσπιστεί ένα πλαίσιο που θα διέπει τις σχέσεις της με τους εκπροσώπους των ομάδων συμφερόντων, προκειμένου να εξασφαλίζεται η μεγαλύτερη δυνατή διαφάνεια στις διεργασίες της. Στην κατάρτιση του Κώδικα Δεοντολογίας συμμετείχαν εκτός από τις Ευρωπαϊκή Επιτροπή και οι ίδιες οι οργανώσεις των καταναλωτών και συμπεριέλαβαν σ' αυτόν επτά συναφείς κανόνες τους οποίους πρέπει να τηρούν οι υπογράφωντες τον κώδικα, ενώ σε περίπτωση παραβίασής τους η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θεσπίζει διορθωτικά μέτρα, όπως π.χ. προσωρινή αναστολή ή ακόμη και αποκλεισμός της εγγραφής στο μητρώο. Παράλληλα με τον Κώδικα Δεοντολογίας συστάθηκε και ένα Μητρώο⁴¹², στο οποίο θα εγγράφονται (μέσω διαδικτύου) οι εκπρόσωποι των ευρωπαϊκών ομάδων συμφερόντων, συμπεριλαμβανομένων και των εκπροσώπων των καταναλωτών και στο οποίο θα έχει πρόσβαση και το κοινό για να διαπιστώνει τις διαφανείς διεργασίες στο εσωτερικό της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Εκτός, όμως από τα στάδια της νομοθετικής διαδικασίας οι ευρωπαϊκές καταναλωτικές οργανώσεις επιδιώκουν την άσκηση της επιρροής τους και κατά την εφαρμογή των κοινοτικών αποφάσεων από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή⁴¹³. Κατά την άσκηση, των εκτελεστικών αρμοδιοτήτων της κατ' εξουσιοδότηση του Συμβουλίου και ειδικότερα στο πλαίσιο της Επιτροπολογίας, συστήνονται οι ειδικές επιτροπές από το Συμβούλιο με συμβουλευτικά και ελεγκτικά καθήκοντα (συμβουλευτικές, διαχείρισης και κανονιστικές)⁴¹⁴. Οι εκπρόσωποι των ευρωπαϊών καταναλωτών επιδιώκουν να επηρεάζουν τα μέλη αυτών των επιτροπών, προκειμένου να ληφθούν

⁴¹⁰ Richardson J. *Organized Interests in the European Union* στους Jorgensen E.K., Pollack M. και Rosamond B. (επιμ.) *Handbook of European Politics*, σελ.: 237.

⁴¹¹ Ανακοίνωση της Επιτροπής COM(2008)323 τελικό «Ευρωπαϊκή Πρωτοβουλία στον τομέα της διαφάνειας-Πλαίσιο που διέπει τις σχέσεις με τους εκπροσώπους συμφερόντων (Μητρώο και Κώδικας δεοντολογίας)».

⁴¹² Μέχρι τον Αύγουστο του 2008 στο μητρώο εγγράφηκαν 278 εκπρόσωποι συμφερόντων.

⁴¹³ Greenwood, J., *Representing Interests in the European Union*, σελ.: 33.

⁴¹⁴ Χρυσομάλλης Μ. *Οι κοινοτικές διαδικασίες λήψης αποφάσεων*, στους Στεφάνου Κ., Τσινισιζέλη Μ., Φατούρο Αρ., Χριστοδουλίδη Θ. *Εισαγωγή στις Ευρωπαϊκές Σπουδές, Τόμος Α', Ενοποιητική Δυναμική, Δικαιοταξία-Διακυβέρνηση*, σελ.: 576-577.

για την εφαρμογή των κοινοτικών πράξεων τα εκτελεστικά μέτρα εκείνα που είναι προσφορότερα για τα συμφέροντά τους. Καθώς οι συμβουλευτικές επιτροπές καλούνται να εγκρίνουν μέτρα που αφορούν αποφάσεις σχετικές με την εσωτερική αγορά και οι επιτροπές διαχείρισης μέτρα που αφορούν ρυθμίσεις σχετικές με τους τομείς της γεωργίας και της αλιείας, αλλά και με προγράμματα που έχουν σημαντικές δημοσιονομικές συνέπειες, είναι προφανές γιατί οι ευρωπαϊκές καταναλωτικές οργανώσεις στρέφουν το ενδιαφέρον τους στις κανονιστικές επιτροπές, αφού οι τελευταίες είναι υπεύθυνες για τη λήψη εκτελεστικών μέτρων κοινοτικών αποφάσεων που αφορούν την προστασία της υγείας, και της ασφάλειας ανθρώπων, ζώων και φυτών.

B.2.2. ΕΠΙΡΡΟΗ ΤΩΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΩΝ ΣΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο είχε αρχικά περιορισμένες αρμοδιότητες, τόσο γενικά όσο και σε σύγκριση με τα εθνικά κοινοβούλια των κρατών-μελών της ΕΚ/ΕΕ⁴¹⁵. Ειδικότερα, στον τομέα της νομοθετικής εξουσίας ο ρόλος του ήταν συμβουλευτικός και εξέφραζε τη γνώμη του στα κοινοτικά νομοθετήματα που η Επιτροπή πρότεινε στο Συμβούλιο προς ψήφιση, χωρίς αυτή να έχει δεσμευτική ισχύ. Παρά τις περιορισμένες αρμοδιότητές του δεν έπαυε να αποτελεί στόχο των ευρωπαϊκών οργανωμένων συμφερόντων, λόγω των αρμοδιοτήτων που διέθετε στην διαδικασία έγκρισης του κοινοτικού προϋπολογισμού και κυρίως στη δυνατότητα του να επιφέρει τροποποιήσεις στο σχέδιο του προϋπολογισμού σε ότι αφορά τις μη υποχρεωτικές δαπάνες, γεγονός που προκάλεσε τα οργανωμένα συμφέροντα να προσπαθούν να ασκήσουν επιρροή στις αποφάσεις του⁴¹⁶. Ενδεικτικά, αναφέρεται ότι ο πρόεδρος και τα μέλη του προεδρείου της COPA-COGECA (οργάνωση που

⁴¹⁵ Κανελλόπουλος Π., *Το Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, σελ.: 93.

⁴¹⁶ Τσινισιζέλης Μ., *Ομάδες Συμφερόντων, Ευρωπαϊκή Ένωση και Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο*, Κοινοβουλευτική Επιθεώρηση, τεύχος 17-18, σελ.: 158.

εκπροσωπεί τα ευρωπαϊκά αγροτικά συμφέροντα) διατηρούσαν από πολύ νωρίς τακτικές επαφές με τα μέλη της Επιτροπής Γεωργίας, Αλιείας και Τροφίμων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, ιδίως πριν την θέσπιση των τιμών των αγροτικών προϊόντων που λαμβάνει χώρα τον Απρίλιο κάθε έτους⁴¹⁷.

Ο ρόλος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου αναβαθμίστηκε, όμως, σημαντικά με την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη (ΕΕΠ), με την οποία καθιερώθηκε η διαδικασία της συνεργασίας, που ορίζει ότι η γνώμη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου είναι δεσμευτική για το Συμβούλιο και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και με τη Συνθήκη του Μάαστριχτ (1992), με την οποία καθιερώθηκε η διαδικασία της συναπόφασης, που στη συνέχεια με τη Συνθήκη του Άμστερνταμ (1997) και με τη Συνθήκη της Νίκαιας (2000) επεκτάθηκε σε περισσότερους τομείς και κατά την οποία το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο καθίσταται συνυπεύθυνο του Συμβουλίου για τη χάραξη των κοινοτικών πολιτικών και μπορεί να απορρίψει –έχει, με άλλα λόγια, δικαίωμα αρνησικυρίας- ή να τροποποιήσει μία νομοθετική πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, γι' αυτό και θεωρείται η ισχυρότερη μορφή σύμπραξης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου κατά τη θέσπιση κοινοτικής νομοθεσίας⁴¹⁸, δίνοντάς του καθαρά νομοθετική αρμοδιότητα και αυξάνοντας τη θέση του και τη δυνατότητα παρέμβασής του⁴¹⁹.

Το ενδιαφέρον των ευρωπαϊκών ομάδων συμφερόντων για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο υπήρξε ανάλογο με την αύξηση του ρόλου και της επιρροής του τελευταίου στο πολιτικό σύστημα της ΕΚ/ΕΕ και παραμένει αρκετά μεγάλο, παρά το ότι το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο συνιστά τη δεύτερη επιλογή τους σε σχέση με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή⁴²⁰. Άλλωστε, καθώς αποτελείται από άμεσους εκπροσώπους

⁴¹⁷ Ο.π..

⁴¹⁸ Χρυσομάλλης Μ., *Οι κοινοτικές διαδικασίες λήψης αποφάσεων*, στους Στεφάνου Κ., Τσινισιζέλη Μ., Φατούρο Αρ., Χριστοδουλίδη Θ. *Εισαγωγή στις Ευρωπαϊκές Σπουδές, Τόμος Α', Ενοποιητική Δυναμική, Δικαιοταξία-Διακυβέρνηση*, σελ.: 570.

⁴¹⁹ Λάβδας Κ., *Συμφέροντα και Πολιτική-Οργάνωση Συμφερόντων και Πρότυπα Διακυβέρνησης*, σελ.: 262.

⁴²⁰ Λάβδας Κ., Μενδρινού, Χατζηγιάνη Ε. *Παραγωγή Πολιτικής και Ομάδες Συμφερόντων στη Ευρωπαϊκή Ένωση* στους Στεφάνου Κ., Τσινισιζέλη Μ., Φατούρο Αρ., Χριστοδουλίδη Θ. *Εισαγωγή στις Ευρωπαϊκές Σπουδές, Τόμος Α', Ενοποιητική Δυναμική, Δικαιοταξία-Διακυβέρνηση*, σελ.: 639.

των λαών της ΕΚ/ΕΕ, συνιστά το κατεξοχήν «ευρωπαϊκό βήμα»⁴²¹ και τον πιο «ανοιχτό» από όλους του ευρωπαϊκούς θεσμούς, γεγονός που δικαιολογεί τη λειτουργία του ως έναν από τους πρώτους «στόχους» των ευρωπαϊκών οργανωμένων συμφερόντων⁴²², παρά το ότι στην πράξη μέσω του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου φαίνεται να προσεγγίζονται τελικά η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Συμβούλιο⁴²³. Παράλληλα, σε σύγκριση με το έντονα γραφειοκρατικό περιβάλλον της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, το περιβάλλον του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου είναι πολύ πιο φιλικό για τις ομάδες συμφερόντων, γεγονός που ευνοεί την ανάπτυξη διαπροσωπικών σχέσεων⁴²⁴, γι' αυτό και παραδοσιακά ελκύει οργανωμένες ομάδες συμφερόντων, όπως αυτές των καταναλωτών⁴²⁵. Επομένως, οι ευρωπαϊκές ομάδες συμφερόντων, συμπεριλαμβανομένων των καταναλωτικών οργανώσεων, επιχειρούν να επηρεάσουν τις εργασίες του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στο σύνολό τους, τόσο στις Βρυξέλλες όσο και στο Στρασβούργο, τις δύο πόλεις όπου εδρεύει το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Πριν από την προσπάθεια άσκησης επιρροής στη λειτουργία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου οι ευρωπαϊκές καταναλωτικές οργανώσεις προσπαθούν να ασκήσουν επιρροή στην εκλογική διαδικασία. Χρησιμοποιώντας ως επιχείρημα⁴²⁶ την ανάγκη αποκατάστασης της θεσμικής ισορροπίας της ΕΚ/ΕΕ που προκύπτει από το δημοκρατικό έλλειμμα που προκαλεί ο μειωμένος αριθμός αρμοδιοτήτων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, οι εκπρόσωποι των ευρωπαϊών καταναλωτών σε κάθε κράτος-μέλος επιζητούν να επηρεάσουν σε εθνικό επίπεδο τον τρόπο επιλογής των υποψηφίων (που διαφέρει από κράτος-μέλος σε κράτος-μέλος), την τους εκστρατεία, τη σειρά των ονομάτων στο ψηφοδέλτιο, τον τρόπο διανομής των κενών θέσεων, αλλά και τους πολίτες να προσφύγουν στις κάλπες.

⁴²¹ Χατζηγιάννη Ευθαλία-Έλια, *Οι ομάδες πίεσης και η δράση τους στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο*, σελ.: 20.

⁴²² Greenwood, J., *Representing Interests in the European Union*, σελ.: 43.

⁴²³ Kohler-Koch B., *Organized interests in the EC and the European Parliament*, σελ.: 6.

⁴²⁴ Χατζηγιάννη Ευθαλία-Έλια, *Οι ομάδες πίεσης και η δράση τους στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο*, σελ.: 120-121.

⁴²⁵ Richardson J. *Organized Interests in the European Union* στους Jorgensen E.K., Pollack M. και Rosamond B. (επιμ.) *Handbook of European Politics*, σελ.: 239.

⁴²⁶ Χατζηγιάννη Ευθαλία-Έλια, *Οι ομάδες πίεσης και η δράση τους στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο*, σελ.: 91.

Στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, λειτουργούν πολιτικές ομάδες⁴²⁷ που συγκροτούνται στη βάση πολιτικο-ιδεολογικών κριτηρίων⁴²⁸ και αποτελούνται από Ευρωβουλευτές από διαφορετικά κράτη-μέλη. Παράλληλα, λειτουργούν στο εσωτερικό του είκοσι κοινοβουλευτικές επιτροπές, στις οποίες ανήκουν οι Ευρωβουλευτές (ανάλογα με τα ενδιαφέροντά τους) και οποίες επεξεργάζονται, τροποποιούν και ψηφίζουν νομοθετικές προτάσεις και εκθέσεις πρωτοβουλίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Οι ευρωπαϊκές καταναλωτικές ομάδες επιδιώκουν να προσεγγίσουν τόσο τις πολιτικές ομάδες όσο και τις κοινοβουλευτικές επιτροπές, αλλά και τους ίδιους τους Ευρωβουλευτές μεμονωμένα.

Αναφορικά με τις πολιτικές ομάδες, οι εκπρόσωποι των ευρωπαϊκών καταναλωτών επιδιώκουν να επηρεάσουν τον τρόπο ψηφοφορίας των ευρωβουλευτών, καθώς φαίνεται ότι οι τελευταίοι δρουν περισσότερο ως εκπρόσωποι εθνικών συμφερόντων. Αυτό δίνει την ευκαιρία σε όλες τις ευρωπαϊκές ομάδες συμφερόντων να εκμεταλλευτούν την οικονομική τους δύναμη ασκώντας επιρροή (μέσω εθνικών, κυρίως, διόδων) προς υπεράσπιση των συμφερόντων τους σε ευρωπαϊκό επίπεδο⁴²⁹.

Περαιτέρω, στόχος των ευρωπαϊκών καταναλωτικών οργανώσεων από όλες τις κοινοβουλευτικές επιτροπές είναι η μόνιμη κοινοβουλευτική επιτροπή για την εσωτερική αγορά και την προστασία των καταναλωτών, η καλούμενη IMCO⁴³⁰. Η επιτροπή αυτή είναι μία από τις σημαντικότερες επιτροπές του Ευρωπαϊκού

⁴²⁷ Σήμερα είναι οι εξής: Ομάδα του Ευρωπαϊκού Λαϊκού Κόμματος (Χριστιανοδημοκράτες) και των Ευρωπαϊκών Δημοκρατών, Σοσιαλιστική Ομάδα στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Ομάδα της Συμμαχίας Φιλελευθέρων και Δημοκρατών για την Ευρώπη, Ομάδα: Ένωση για την Ευρώπη των Εθνών, Ομάδα των Πρασίνων/Ευρωπαϊκή Ελεύθερη Συμμαχία, Συνομοσπονδιακή Ομάδα της Ευρωπαϊκής Ενωτικής Αριστεράς/Αριστερά των Πρασίνων των Βορείων Χωρών και Ομάδα: Ανεξαρτησία και Δημοκρατία.

⁴²⁸ Γι' αυτό και στο παρελθόν καλούνταν ευρωπαϊκά πολιτικά κόμματα. Όμως, σήμερα θεωρείται ότι πρόκειται για χαλαρούς πολιτικούς σχηματισμούς ή αλλιώς για συνομοσπονδίες των εθνικών κομμάτων. Βλ.: Στεφάνου Κ., *Θεσμική Συγκρότηση: Όργανα λήψης αποφάσεων*, στους Στεφάνου Κ., Τσινιτσιζέλι Μ., Φατούρο Αρ., Χριστοδουλίδη Θ. *Εισαγωγή στις Ευρωπαϊκές Σπουδές, Τόμος Α', Ενοποιητική Δυναμική, Δικαιοταξία-Διακυβέρνηση*, σελ.: 537.

⁴²⁹ Χατζηγιάννη Ευθαλία-Ελvia, *Οι ομάδες πίεσης και η δράση τους στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο*, σελ.: 103.

⁴³⁰ "Internal Market and Consumer Protection".

Κοινοβουλίου⁴³¹ και είναι αρμόδια⁴³² για το συντονισμό σε κοινοτικό επίπεδο των εθνικών νομοθεσιών στους τομείς της εσωτερικής αγοράς και της τελωνειακής ένωσης –ειδικότερα σε ό,τι αφορά την ελεύθερη κυκλοφορία των αγαθών, (συμπεριλαμβανομένης της εναρμόνισης των τεχνικών προτύπων), το δικαίωμα εγκατάστασης και την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών με εξαίρεση τον χρηματοπιστωτικό και ταχυδρομικό τομέα-, για τα μέτρα που στοχεύουν στον εντοπισμό και την άρση των δυνητικών εμποδίων στην ορθή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς και για την προώθηση και προστασία των οικονομικών συμφερόντων των καταναλωτών στα πλαίσια της εσωτερικής αγοράς. Οι εκπρόσωποι των ευρωπαϊών καταναλωτών, όπως είναι εύλογο, επιδιώκουν να έχουν λόγο πάνω στο έργο της IMCO, διατηρώντας τακτικές επαφές με τα μέλη της, καθώς οι εκθέσεις της συγκεκριμένης επιτροπής είναι οι γνωμοδοτήσεις του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου κατά τις διαδικασίες της διαβούλευσης και συναπόφασης και οι εκθέσεις πρωτοβουλίας του όταν ψηφίζεται από την ΕΚ/ΕΕ νομοθεσία σχετικά με την προστασία των ευρωπαϊών καταναλωτών.

Αλλά και η ίδια η IMCO, όσο και άλλες κοινοβουλευτικές επιτροπές και το σύνολο του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου επιδιώκουν τέτοιες επαφές. Οι ευρωβουλευτές και οι υπάλληλοι που ασχολούνται με την εκπόνηση εκθέσεων συχνά προσεγγίζουν τις κατάλληλες ευρωπαϊκές οργανώσεις συμφερόντων –στη συγκεκριμένη περίπτωση τις ευρωπαϊκές καταναλωτικές οργανώσεις-, προκειμένου να αξιοποιήσουν τη γνώση και την εμπειρογνωμοσύνη τους, αλλά και να εξασφαλίσουν την μετέπειτα επιτυχία και υποστήριξη από τις ομάδες συμφερόντων των εκθέσεων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου⁴³³. Επιπλέον, οι κοινοβουλευτικές επιτροπές πραγματοποιούν κάθε τόσο «ακροάσεις» και συναντήσεις με τα μέλη των ευρωπαϊκών οργανώσεων που εκπροσωπούν οργανωμένα συμφέροντα και

⁴³¹ Greenwood, J., *Representing Interests in the European Union*, σελ.: 43.

⁴³² <http://www.europarl.europa.eu/activities/committees/homeCom.do?body=IMCO&language=EL>.

⁴³³ Nugent N., *Πολιτική και Διακυβέρνηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση*, σελ.: 398.

ανταλλάσσουν ενημερωτικά έγγραφα προκειμένου να συλλέγουν τις γνώμες των μελών τους⁴³⁴.

Για αυτούς τους λόγους, υιοθετήθηκε, όπως αναφέρθηκε ανωτέρω ότι συνέβη και με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή ένας Κώδικας Συμπεριφοράς και ένα κατάλογος όπου θα καταχωρούνται οι εκπρόσωποι των ευρωπαϊκών οργανωμένων συμφερόντων, από κοινού μεταξύ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και των οργανωμένων συμφερόντων⁴³⁵. Με την κατάρτιση της λίστας αυτής και την εφαρμογή του Κώδικα Συμπεριφοράς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο προσπάθησε να θέσει όρια στη δραστηριότητα των ευρωπαϊκών οργανωμένων συμφερόντων, χωρίς να επιβάλλει αυστηρούς κανονισμούς και απαγορεύσεις⁴³⁶.

Εκτός από το σύνολο των πολιτικών ομάδων, οι ευρωβουλευτές αποτελούν μεμονωμένα αντικείμενα άσκησης επιρροής των ευρωπαϊκών καταναλωτικών οργανώσεων. Γι' αυτό και οι εκπρόσωποι των καταναλωτών, όπως και όλων των πολιτών της ΕΚ/ΕΕ, επιδιώκουν την προώθηση των θέσεών τους σε αυτούς και, ιδιαίτερα, στους ευρωβουλευτές εισηγητές των νομοθετικών προτάσεων⁴³⁷. Μάλιστα, επιδιώκουν να παρακινήσουν του ευρωβουλευτές να αναλάβουν κάποιου είδους νομοθετική πρωτοβουλία, ζητώντας από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να υποβάλλει νομοθετικές πράξεις και για αυτό το λόγο τοποθετούνται «μόνιμοι» εκπρόσωποι των ευρωπαϊκών ομάδων συμφερόντων στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο⁴³⁸. Στην προκειμένη περίπτωση, είναι εύλογο ότι οι ευρωπαϊκές ομάδες που εκπροσωπούν τους καταναλωτές επιζητούν την υποβολή από τους ευρωβουλευτές προτάσεων προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή που θα αφορούν την προστασία των συμφερόντων του ευρωπαϊού καταναλωτή. Επιπλέον, η δράση των ευρωβουλευτών ξεπερνά τα όρια της νομοπαραγωγικής διαδικασίας εντός του πολιτικού συστήματος της ΕΚ/ΕΕ και σε κάθε περίπτωση οι ευρωπαϊκές

⁴³⁴ Ο.π..

⁴³⁵ Με βάση τη διαδικασία της συ-ρύθμισης που θα αναλυθεί κατωτέρω.

⁴³⁶ Χατζηγιάνη Ευθαλία-Έλια, *Οι ομάδες πίεσης και η δράση τους στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο*, σελ.: 139-140.

⁴³⁷ Nugent N., *Πολιτική και Διακυβέρνηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση*, σελ.: 397.

⁴³⁸ Χατζηγιάνη Ευθαλία-Έλια, *Οι ομάδες πίεσης και η δράση τους στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο*, σελ.: 121-126.

καταναλωτικές οργανώσεις επιδιώκουν να τους προσεγγίζουν, όπως συνέβη, για παράδειγμα, πρόσφατα με την αντιπροσωπεία ευρωβουλευτών που επισκέφθηκε την Κίνα. Μέλη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου μετέβησαν στην Κίνα το Μάρτιο του 2008 για να εξασφαλίσουν για τους ευρωπαίους καταναλωτές την ασφάλεια των κινεζικών παιχνιδιών που διατίθενται στην ευρωπαϊκή εσωτερική αγορά⁴³⁹. Πάντως, η δυνατότητα άσκησης πίεσης σε μεμονωμένους βουλευτές ενισχύεται από το γεγονός ότι οι ευρωπαϊκές πολιτικές ομάδες δε φαίνεται να είναι ικανοποιητικά συνεκτικές⁴⁴⁰.

Εκτός, όμως, από τους μεμονωμένους ευρωβουλευτές στόχο για τις ευρωπαϊκές καταναλωτικές οργανώσεις αποτελούν και οι ενδο-ομάδες⁴⁴¹, τις οποίες ανεπίσημα συγκροτούν σε οριζόντια κλίμακα τα μέλη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου⁴⁴² και πιο συγκεκριμένα την ενδο-ομάδα που έχει συσταθεί για τα ζητήματα που αφορούν τους ευρωπαίους καταναλωτές. Καθώς οι ομάδες αυτές δεν έχουν επίσημη μορφή και πλαίσιο δράσης, είναι εύλογο γιατί προσεγγίζονται από τα οργανωμένα συμφέροντα. Άλλωστε, η καθημερινή λειτουργία και οι αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου φαίνονται να επηρεάζονται από τη δράση και τις απόψεις των ενδο-ομάδων⁴⁴³. Στην προκειμένη περίπτωση, στόχος των καταναλωτών είναι η Ενδο-ομάδα για την Υγεία και του Καταναλωτές⁴⁴⁴, η οποία έχει ως αρμοδιότητα να δημιουργεί όποτε κρίνεται απαραίτητο ένα forum όπου τα μέλη του ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου θα μπορούν να συναντιούνται με τους εκπροσώπους των καταναλωτών προκειμένου να συζητούν ζητήματα που τους αφορούν και τα οποία συζητούνται στην ημερήσια διάταξη του ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, εξασφαλίζοντας παράλληλα και τη συμμετοχή εκπροσώπων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Το τμήμα της ενδο-ομάδας αυτής που ασχολείται με καταναλωτικά θέματα λειτουργεί από το 1989 και σήμερα απολαμβάνει την υποστήριξη πάνω από εκατό ευρωβουλευτών από

⁴³⁹ Δελτίο τύπου του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 17.3.2008.

⁴⁴⁰ Χατζηγιάννη Ευθαλία-Ελια, *Οι ομάδες πίεσης και η δράση τους στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο*, σελ.: 103.

⁴⁴¹ "Inter-groups".

⁴⁴² Greenwood, J., *Representing Interests in the European Union*, σελ.: 44.

⁴⁴³ Ο.π., σελ.: 46.

⁴⁴⁴ 'Health and Consumer Intergroup in the European Parliament', βλ.: <http://intergroup.ephpa.org/>.

διαφορετικές πολιτικές ομάδες⁴⁴⁵, ενώ τη γραμματειακή της υποστήριξη αναλαμβάνουν μέλη του BEUC. Οι καταναλωτές εκμεταλλεύονται αυτή τη συμμετοχή του BEUC και προσπαθούν μέσω αυτού, κυρίως, να καταθέσουν και να εδραιώσουν τις απόψεις τους, καθώς η Ενδο-ομάδα για την Υγεία και του Καταναλωτές αναλαμβάνει να ενημερώσει τα μέλη του ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σχετικά με διάφορες λεπτομέρειες αναφορικά με καταναλωτικά ζητήματα.

Ειδικότερα σε ότι αφορά τις καταναλωτικές οργανώσεις η παρουσία τους η προσπάθειά για επιρροή φάνηκε σε δύο περιπτώσεις. Πρώτον, στην απαγόρευση της διαφήμισης των προϊόντων καπνού που καθιερώθηκε με την οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (βάσει της διαδικασίας της συναπόφασης) του 1998 «για την προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών-μελών όσον αφορά τη διαφήμιση και τη χορηγία υπέρ των προϊόντων καπνού»⁴⁴⁶. Καθ' όλη τη διάρκεια της ψήφισης της συγκεκριμένης οδηγίας οι ευρωπαϊκές ομάδες οργανωμένων συμφερόντων επεδίωξαν να ασκήσουν επιρροή κάθε μία προς το δικό της συμφέρον⁴⁴⁷. Αρχικά αντέδρασαν τα οργανωμένα συμφέροντα που εκπροσωπούσαν τις ευρωπαϊκές βιομηχανίες παραγωγής καπνού, οι οποίες επεδίωξαν να επιτύχουν τροπολογίες στην οδηγία αυτή. Από την άλλη, οι ομάδες που εξειδικεύονταν στους τομείς της υγείας, συμπεριλαμβανομένων των ευρωπαϊκών καταναλωτικών οργανώσεων και πιο συγκεκριμένα του BEUC, στόχευαν στο να μην υποβληθεί η οδηγία για την απαγόρευση της διαφήμισης των προϊόντων καπνού σε τροπολογίες, έχοντας και την υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής⁴⁴⁸. Μετά από έντονες διαδικασίες -άμεσου και έμμεσου- lobbying εννέα χρόνων στο εσωτερικό του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και παρά την περισσότερη δραστηριοποίηση της πρώτης κατηγορίας ομάδων συμφερόντων και την αδιαμφισβήτητη οικονομική υπεροχή και ισχύ τους, το κείμενο της οδηγίας παρέμεινε στην αρχική του μορφή, τονίζοντας τη σημασία που έχουν για

⁴⁴⁵ http://intergroup.epha.org/rubrique.php3?id_rubrique=1.

⁴⁴⁶ EEL 213/9 της 30.07.1998.

⁴⁴⁷ Χατζηγιάννη Ευθαλία-Ελvia, *Οι ομάδες πίεσης και η δράση τους στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο*, σελ.: 176.

⁴⁴⁸ Ο.π., σελ.: 178.

την ΕΚ/ΕΕ τα θέματα που αφορούν της υγείας των καταναλωτών και ειδικότερα της νεολαίας⁴⁴⁹.

Ένα άλλο παράδειγμα άσκησης επιρροής των ευρωπαϊκών οργανώσεων καταναλωτών στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο διακρίνεται κατά την ψήφιση, ομοίως με βάση τη διαδικασία της συναπόφασης, της οδηγίας που αφορά τη σκόπιμη απελευθέρωση των γενετικά μεταλλαγμένων οργανισμών στο περιβάλλον. Όπως είναι εύλογο, οι ομάδες που εκπροσωπούσαν τα ευρωπαϊκά καταναλωτικά συμφέροντα προσπάθησαν ασκώντας επιρροή στο εσωτερικό του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου να επιφέρουν τροπολογίες στο κείμενο της οδηγίας που επρόκειτο να ψηφιστεί. Ειδικότερα, οι ευρωπαϊκές ομάδες που προστατεύουν και εκπροσωπούν τα καταναλωτικά συμφέροντα βασίστηκαν στην αρχή της πρόληψης στην εφαρμογή της βιοτεχνολογίας⁴⁵⁰ και διατύπωσαν ότι οι γενετικά μεταλλαγμένοι οργανισμοί είναι επικίνδυνοι για τους καταναλωτές και για το περιβάλλον. Η βασικότερη οργάνωση που δραστηριοποιήθηκε στην υπό ψήφιση οδηγία από την πλευρά των καταναλωτών ήταν το BEUC. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, ο BEUC ανέπτυξε, σε συνεργασία με τα εθνικά του γραφεία, σημαντική δράση σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, προκειμένου να προστατέψει όσο γίνεται καλύτερα τους καταναλωτές από την απελευθέρωση στην εσωτερική αγορά γενετικά μεταλλαγμένων οργανισμών. Συμμετέχοντας στην Ομάδα Πολλαπλής Σύνθεσης με την ονομασία Consumer Forum μαζί με ευρωβουλευτές, τους έκανε γνωστές τις θέσεις του πριν από την ψηφοφορία στην ολομέλεια του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου⁴⁵¹. Τελικά, παρ' ότι η οδηγία ψηφίστηκε (το 2000), στο κείμενό της συμπεριελήφθησαν αρκετές από τις βασικές θέσεις των εκπροσώπων των καταναλωτών, όπως για παράδειγμα η εφαρμογή της αρχής της πρόληψης.

⁴⁴⁹ Ο.π., σελ.: 193.

⁴⁵⁰ Ο.π., σελ.: 199.

⁴⁵¹ Ο.π., σελ.: 203-204.

Β.3. ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΩΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ **ΤΥΠΟΠΟΙΗΣΗΣ**

Όπως αναφέρθηκε εισαγωγικά, στην ΕΚ/ΕΕ προέκυψε από την καθημερινή πρακτική η ανάγκη για εφαρμογή καλύτερων και αποτελεσματικότερων ρυθμίσεων, ώστε να ενισχυθεί η δημοκρατική νομιμοποίηση ολόκληρου του ευρωπαϊκού οικοδομήματος. Γι' αυτό και την τελευταία δεκαετία γίνεται προσπάθεια από ΕΚ/ΕΕ και κράτη-μέλη να καθιερώσουν μία νέα ρυθμιστική πολιτική⁴⁵². Αυτή θα περιλαμβάνει πρακτικές «μαλακού» δικαίου⁴⁵³ και νέες, εναλλακτικές και συμπληρωματικές προς την κλασσική κοινοτική μέθοδο μορφές ρύθμισης, μία από τις οποίες –εκτός της αυτο-ρύθμισης και ανοιχτής μεθόδου συντονισμού- αποτελεί και η συ-ρύθμιση (ή αλλιώς, από κοινού ρύθμιση και σύμπραξη/συνδιαμόρφωση ρυθμίσεων).

Σύμφωνα, λοιπόν, με τον ορισμό που παρατίθεται στη Διοργανική Συμφωνία τη βελτίωση της νομοθεσίας το 2003⁴⁵⁴.ως συ-ρύθμιση νοείται: «ο

μηχανισμός με τον οποίο μια κοινοτική νομοθετική πράξη αναθέτει την υλοποίηση των στόχων που ορίζει η νομοθετική αρχή στα αναγνωρισμένα στον τομέα αυτό ενδιαφερόμενα μέρη (ιδίως τους οικονομικούς φορείς, τους κοινωνικούς εταίρους, τις μη κυβερνητικές οργανώσεις ή τις ενώσεις)»⁴⁵⁵. Ο μηχανισμός της συ-ρύθμισης χρησιμοποιείται, σύμφωνα με τη Διοργανική Συμφωνία, στις περιπτώσεις όπου ορίζεται από την αρχική νομοθετική πράξη της ΕΚ/ΕΕ η προσφυγή σε αυτόν και με βάση τα κριτήρια που καθορίζονται στην πράξη αυτή⁴⁵⁶. Επομένως, όταν το

⁴⁵² Senden L., *Soft Law, Self-Regulation and Co-regulation in European Law: Where Do They Meet?*, σελ.: 1.

⁴⁵³ 'Soft Law'.

⁴⁵⁴ Επίσημη Εφημερίδα αριθ. C 321 της 31/12/2003 σ. 0001 - 0005

⁴⁵⁵ Διοργανική Συμφωνία, Άρθρο 18§1.

⁴⁵⁶ Ο.π., §2.

ορίζει η βασική νομοθετική ρύθμιση, οι εμπλεκόμενοι εταίροι μπορούν να συνάπτουν εθελούσιες συμφωνίες για την θέσπιση των λεπτομερειών εφαρμογής της ρύθμισης αυτής⁴⁵⁷. Τα σχέδια των εθελουσιών συμφωνιών εξετάζονται από την Επιτροπή, όσον αφορά το συμβιβασμό τους με το κοινοτικό δίκαιο –και ιδιαίτερα με την βασική νομοθετική πράξη- και, ακολούθως, διαβιβάζονται από την Επιτροπή στη νομοθετική αρχή⁴⁵⁸ (Συμβούλιο ή/και Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο), εντός δύο μηνών το αργότερο - ανάλογα με το τι αναφέρεται στο κείμενο της βασικής νομοθετικής πράξης⁴⁵⁹. Κατά τη διάρκεια του χρονικού διαστήματος αυτού, κάθε θεσμικό όργανο μπορεί είτε να προτείνει τροποποιήσεις αν εκτιμάται ότι το σχέδιο συμφωνίας δεν ανταποκρίνεται στους στόχους που έχει ορίσει η νομοθετική αρχή, είτε να αντιταχθεί στην έναρξη ισχύος της εθελούσιας συμφωνίας, ζητώντας, ενδεχομένως, από την Επιτροπή να υποβάλει πρόταση νομοθετικής πράξης⁴⁶⁰.

Η χρήση της συ-ρύθμισης προβλέπεται, σύμφωνα με τη Διοργανική Συμφωνία, για «να διασφαλιστεί η προσαρμογή της νομοθεσίας στα προβλήματα και τους οικείους τομείς, να ελαφρυνθεί το νομοθετικό έργο με επικέντρωση στις ουσιώδεις πτυχές και να αξιοποιηθεί η εμπειρία των ενδιαφερομένων μερών»⁴⁶¹. Πρόκειται, με άλλα λόγια, για μία πτυχή της αρχής της επικουρικότητας, καθώς η προσφυγή στη συ-ρύθμιση γίνεται όταν δεν επιβάλλεται από τη ΣΕΚ συγκεκριμένο νομικό μέσο και κρίνεται ότι θα προκύψουν καλύτερα αποτελέσματα πολιτικής⁴⁶² και ότι προσφέρεται προστιθέμενη αξία στο κοινό συμφέρον ΕΚ/ΕΕ και κρατών-μελών⁴⁶³. Παράλληλα, στη Διοργανική Συμφωνία τονίζεται ότι η βασική νομοθετική πράξη πρέπει να σέβεται την αρχή της αναλογικότητας⁴⁶⁴ καθώς η πρέπει να ΕΚ νομοθετεί μόνο κατά το μέτρο του αναγκαίου⁴⁶⁵, την αρχή της

⁴⁵⁷ Ο.π., Άρθρο 20§1.

⁴⁵⁸ Ο.π., §2.

⁴⁵⁹ Ο.π., §3.

⁴⁶⁰ Ο.π., §4.

⁴⁶¹ Ο.π., Άρθρο 18§2.

⁴⁶² Ο.π., Άρθρο 16.

⁴⁶³ Ο.π., Άρθρο 17.

⁴⁶⁴ Ο.π., Άρθρο 19.

⁴⁶⁵ Ο.π., Άρθρο 16.

αντιπροσωπευτικότητας των εμπλεκόμενων μερών⁴⁶⁶, αλλά και ότι οι συμφωνίες μεταξύ των κοινωνικών εταίρων πληρούν τις διατάξεις που προβλέπονται στα άρθρα 138 και 139 της συνθήκης ΕΚ⁴⁶⁷.

Η συ-ρύθμιση συνιστά ένα συνδυασμό “top-down” και “bottom-up” μεθόδου παραγωγής πολιτικών αποτελεσμάτων και ενδέχεται να ακολουθεί τη μία ή την άλλη μέθοδο κάθε φορά⁴⁶⁸. Στην περίπτωση της “top-down” προσέγγισης ο ευρωπαίος νομοθέτης καθορίζει στη βασική νομοθετική πράξη το πλαίσιο που πρόκειται να ακολουθηθεί και οι εκάστοτε αρμόδιοι κοινωνικοί φορείς προσδιορίζουν τις λεπτομέρειες, ενώ οι δημόσιες αρχές (η Επιτροπή συνήθως) επιβλέπουν το αποτέλεσμα ή καθιστούν αυτές τις λεπτομερείς ρυθμίσεις που εκπονήθηκαν από τους κοινωνικούς εταίρους δεσμευτική νομοθεσία. Στη δεύτερη περίπτωση της “bottom-up” διαδικασίας, οι κοινωνικοί εταίροι ασκούν πιέσεις στα κοινοτικά όργανα για την αναγκαιότητα λήψης απόφασης για ένα συγκεκριμένο ζήτημα, καθορίζοντας εκ των προτέρων συμφωνίες ή κώδικες συμπεριφοράς μεταξύ τους που στη συνέχεια ο ευρωπαίος νομοθέτης θα καταστήσει δεσμευτική νομοθεσία. Όπως δείχτηκε και στα προηγούμενα κεφάλαια οι καταναλωτές επιδιώκουν να επηρεάσουν την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο να κινήσουν νομοθετικές διαδικασίες για τη λήψη αποφάσεων που αφορούν στην προστασία των καταναλωτών και των οικονομικών συμφερόντων τους.

Η πρώτη εφαρμογή⁴⁶⁹ αυτής της πρακτικής παραγωγής ρυθμίσεων προκύπτει από το Ψήφισμα του Συμβουλίου της 7ης Μαΐου 1985 σχετικά με μία νέα προσέγγιση στο θέμα της τεχνικής εναρμόνισης και τυποποίησης⁴⁷⁰. Το Ψήφισμα αυτό προσπαθεί να προωθήσει τη τυποποίηση των προϊόντων, ώστε να εξαλειφθούν τα τεχνικά εμπόδια στις συναλλαγές, και την εναρμόνιση της κοινοτικής νομοθεσίας με τις εθνικές και των εθνικών νομοθεσιών μεταξύ τους αναφορικά με την τυποποίηση, προκειμένου να επιτευχθεί ελεύθερη κυκλοφορία των βιομηχανικών

⁴⁶⁶ Ο.π.

⁴⁶⁷ Ο.π., Άρθρο 19.

⁴⁶⁸ <http://www.euractiv.com/en/pa/alternative-regulation/article-117444>.

⁴⁶⁹ Stephanou C., *La Nouvelle Gouvernance Européenne: Bilan et Perspectives*, σελ.: 615.

⁴⁷⁰ EEC 136/01 της 04.06.1985.

προϊόντων και, ακολούθως, η εγκαθίδρυση της ενιαίας εσωτερικής αγοράς. Για την υλοποίηση των ανωτέρω στόχων προβλέπονται⁴⁷¹ τέσσερις βασικές αρχές: α) Η νομοθετική εναρμόνιση περιορίζεται σε ουσιώδεις απαιτήσεις ασφάλειας (ή άλλες απαιτήσεις συλλογικού συμφέροντος) στις οποίες θα πρέπει να ανταποκρίνονται τα προϊόντα που διατίθενται στην αγορά και τα οποία, ως εκ τούτου, θα απολαμβάνουν του δικαιώματος της ελεύθερης κυκλοφορίας στην Κοινότητα, β) Η εκπόνηση τεχνικών προδιαγραφών κατασκευής ανατίθεται στα αρμόδια για την βιομηχανική τυποποίηση όργανα που το πράττουν λαμβάνοντας υπόψη την κατάσταση προόδου της τεχνολογίας, γ) Οι διοικήσεις υποχρεούνται να αναγνωρίζουν στα προϊόντα που κατασκευάζονται σύμφωνα με τις εναρμονισμένες προδιαγραφές ένα τεκμήριο συμμόρφωσης προς τις ουσιώδεις απαιτήσεις που θεσπίζονται με την οδηγία. Στις περιπτώσεις κατά τις οποίες ο παραγωγός δεν κατασκευάζει σύμφωνα με αυτές τις προδιαγραφές, το βάρος της απόδειξης συμμόρφωσης των προϊόντων του με τις ουσιώδεις απαιτήσεις ανήκει σε αυτόν, και δ) Ο καθορισμός των τεχνικών προδιαγραφών των προϊόντων ανατίθεται στα όργανα που είναι αρμόδια για τη βιομηχανική τυποποίηση, αλλά και ότι οι τεχνικές αυτές προδιαγραφές δεν έχουν υποχρεωτικό χαρακτήρα, αλλά παραμένουν προαιρετικά πρότυπα. Ακολούθως⁴⁷², διευκρινίζεται ότι η ποιότητα των εναρμονισμένων προτύπων πρέπει να εξασφαλίζεται από τις εντολές τυποποίησης τις οποίες δίνει η Επιτροπή και των οποίων η εκτέλεση πρέπει να ανταποκρίνεται στις γενικές κατευθύνσεις που αποτέλεσαν αντικείμενο συμφωνίας μεταξύ της Επιτροπής και των ευρωπαϊκών οργανισμών τυποποίησης.

⁴⁷¹ Στο Παράρτημα II του Ψηφίσματος.

⁴⁷² Ο.π.

Με βάση τις παραπάνω αρχές υιοθετήθηκε από την ΕΚ/ΕΕ μία νέα προσέγγιση σε ό, τι αφορά την τυποποίηση των προϊόντων, καθώς ο στόχος ολοκλήρωσης της εσωτερικής αγοράς στο τέλος του 1992 απαιτούσε μια νέα προσέγγιση σε θέματα τεχνικής εναρμόνισης και χρησιμοποίησης της τυποποίησης. Τα πρότυπα είναι έγγραφα που αναπτύσσονται από οργανισμούς τυποποίησης και άλλους ενδιαφερόμενους φορείς σε συναινετική βάση. Η εφαρμογή τους είναι προαιρετική και παρέχουν τεχνικούς κανόνες και κατευθυντήριες γραμμές για προϊόντα και διαδικασίες. Με βάση τη νέα προσέγγιση της ΕΚ/ΕΕ τεχνικής εναρμόνισης, τα ευρωπαϊκά πρότυπα συμπληρώνουν τη νομοθεσία. Ο ευρωπαίος νομοθέτης περιορίζεται στον καθορισμό των βασικών απαιτήσεων ασφαλείας και αφήνει την αναζήτηση τεχνικών λύσεων στους συντάκτες των προτύπων. Κατ' αυτό τον τρόπο η τυποποίηση διαδραματίζει ρυθμιστικό και καίριο ρόλο για την εύρυθμη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς. Τα εναρμονισμένα ευρωπαϊκά πρότυπα συμβάλλουν στην εξασφάλιση της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων στην εσωτερική αγορά και επιτρέπουν την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων στην ΕΚ/ΕΕ. Συμβάλλουν επίσης στην προστασία της υγείας και της ασφάλειας των ευρωπαίων καταναλωτών, καθώς και του περιβάλλοντος.

Η Επιτροπή στην Ανακοίνωσή της «Τεχνική εναρμόνιση και τυποποίηση: μια νέα προσέγγιση»⁴⁷³ πρότεινε λοιπόν μια αναθεώρηση των μεθόδων και των διαδικασιών. Κύρια ιδέα είναι η ανάπτυξη μιας προσέγγισης, που θα θεσπίζει τις γενικές κανονιστικές διατάξεις εφαρμοστέες σε κλάδους ή οικογένειες προϊόντων καθώς και σε τύπους κινδύνων. Καθιερώνεται, επομένως η διαδικασία της συρύθμισης για την κατάρτιση των ευρωπαϊκών τεχνικών προτύπων και κατά συνέπεια, αποφεύγονται οι μακρές διαδικασίες λήψης αποφάσεων που θα θέσπιζαν, στο παρελθόν, την τεχνική εναρμόνιση μέσω ειδικών οδηγιών ιδιαίτερα τεχνικών και αναλυτικών, προϊόν προς προϊόν.

⁴⁷³ COM(1985)19 τελικό - Δεν έχει δημοσιευθεί στην Επίσημη Εφημερίδα.

Συνεπώς, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναθέτει εντολές στους ευρωπαϊκούς οργανισμούς τυποποίησης, οι οποίοι δεσμεύονται από τις ανωτέρω τέσσερις βασικές αρχές/γενικούς προσανατολισμούς. Η διαδικασία καθορισμού των προτύπων αυτών κατά την εφαρμογή της συ-ρύθμισης περιλαμβάνει τα εξής στάδια⁴⁷⁴: Η Επιτροπή εκδίδει οδηγία όπου καθορίζει τις απαιτήσεις ασφαλείας και ζητά από τους ευρωπαϊκούς οργανισμούς τυποποίησης να καταρτίσουν πρότυπα (standards) που θα καλύπτουν τις απαιτήσεις αυτές. Οι τελευταίοι καθορίζουν τα πρότυπα και εφ' όσον αυτά πληρούν τις απαραίτητες προϋποθέσεις (π.χ. προστασία υγείας και ασφάλειας καταναλωτών⁴⁷⁵) δημοσιεύονται από την Επιτροπή στην Επίσημη Εφημερίδα. Η νέα προσέγγιση τεχνικής εναρμόνισης⁴⁷⁶, επομένως, είναι μία 'top-down' εφαρμογή της συ-ρύθμισης, όπου ο κοινοτικός νομοθέτης συνεργάζεται στενά με τους αρμόδιους οργανισμούς τυποποίησης που είναι, κυρίως, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή Τυποποίησης (CEN)⁴⁷⁷, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή Τυποποίησης στο πεδίο της ηλεκτροτεχνικής (CENELEC)⁴⁷⁸ και το Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο Τυποποίησης στον τομέα των τηλεπικοινωνιών (ETSI)⁴⁷⁹.

Ουσιαστικά, λοιπόν, η συ-ρύθμιση επιτρέπει στους εμπλεκόμενους παράγοντες να καθορίζουν μέτρα εφαρμογής των αποφάσεων που έχουν ληφθεί σύμφωνα με τους στόχους που έχει ορίσει ο κοινοτικός νομοθέτης. Φαίνεται, λοιπόν, ότι οι τελευταίοι αυτοί οργανισμοί τυποποίησης, αποτελούμενοι από εθνικούς φορείς και από εκπροσώπους και οργανώσεις επαγγελματιών και καταναλωτών, καθίστανται σε ένα βαθμό νομοθέτες (αποκτούν ένα ρόλο quasi-législateur⁴⁸⁰) και παράγουν μαζί με την τότε ΕΟΚ τις απαραίτητες ρυθμίσεις σχετικά με την τυποποίηση των προϊόντων, τις οποίες καλούνται, μάλιστα, και να υλοποιήσουν. Η νέα αυτή προσέγγιση τεχνικής εναρμόνισης φαίνεται να έχει θετικά αποτελέσματα⁴⁸¹, καθώς

⁴⁷⁴ Ο.π., σελ.: 474.

⁴⁷⁵ http://ec.europa.eu/enterprise/newapproach/standardization/harmstds/index_en.html

⁴⁷⁶ <http://www.newapproach.org/>

⁴⁷⁷ <http://www.cen.eu/cenorm/homepage.htm>

⁴⁷⁸ <http://www.cenelec.org/Cenelec/Homepage.htm>

⁴⁷⁹ <http://www.etsi.eu/WebSite/homepage.aspx>

⁴⁸⁰ Stephanou C., *La Nouvelle Gouvernance Européenne: Bilan et Perspectives*, σελ.: 616.

⁴⁸¹ Δελούκα-Ιγγλέση Κορνηλία, *Ελληνικό και Κοινοτικό Δίκαιο Καταναλωτή*, σελ.: 33-34.

διευκολύνει τον ενδοκοινοτικό εμπόριο, απλοποιεί τη διαδικασία λήψης αποφάσεων και τις αποφάσεις τις ίδιες και ενισχύει την ασφάλεια των κοινοτικών προϊόντων.

Στη διαδικασία τυποποίησης και καθιέρωσης των τεχνικών προδιαγραφών των προϊόντων συμμετέχουν με βάση τη διαδικασία της συ-ρύθμισης και οι ευρωπαίοι καταναλωτές, καθώς η υιοθέτηση ευρωπαϊκών τεχνικών προδιαγραφών σχετίστηκε με την προστασία (της υγείας) του καταναλωτή σε κοινοτικό επίπεδο⁴⁸². Ο τρόπος συμμετοχής τους, όμως, είναι έμμεσος: Σε αυτές τις οργανώσεις τυποποίησης (CEN, CENELEC και ETSI) συμμετέχουν εκπρόσωποι των εθνικών οργανισμών τυποποίησης των κρατών-μελών της ΕΚ/ΕΕ, οι οποίοι στη ουσία είναι εκπρόσωποι των άμεσα ενδιαφερομένων (stakeholders) για τα αποτελέσματα της υιοθέτησης τεχνικών προτύπων και προδιαγραφών, άρα των κατασκευαστών των αντιστοίχων προϊόντων και των καταναλωτών⁴⁸³. Με άλλα λόγια, οι καταναλωτές φαίνεται να συμμετέχουν στις διαβουλεύσεις σε κοινοτικό επίπεδο για την κατάρτιση των ευρωπαϊκών προτύπων και, καθώς αυτά υιοθετούνται με βάση τη διαδικασία της συ-ρύθμισης, κατά κάποιο τρόπο να νομοθετούν για θέματα που τους ενδιαφέρουν και τους επηρεάζουν άμεσα και κατ' επέκταση να επιτυγχάνουν έτσι καλύτερη προστασία της υγείας και των οικονομικών συμφερόντων τους σε όλη την εσωτερική αγορά.

Διαπιστώνοντας, λοιπόν, ότι η τυποποίηση των προϊόντων θα μπορούσε να αποτελέσει μία εναλλακτική λύση στην εναρμόνιση και την κανονικοποίηση (νέα προσέγγιση για την εξάλειψη των εμποδίων στην κυκλοφορία των εμπορευμάτων), η Ευρωπαϊκή Επιτροπή βασίστηκε στην αρχή της επικουρικότητας και θέλησε να εντάξει στη διαδικασία της καθιέρωσης των ευρωπαϊκών προτύπων όλους τους εμπλεκόμενους φορείς, συμπεριλαμβανομένων και των καταναλωτών. Ενθάρρυνε, λοιπόν, τη συμμετοχή εκπροσώπων των οργανώσεων καταναλωτών στους φορείς

⁴⁸² Στεφάνου Κ., *Προστασία των Καταναλωτών Ι: Προστασία της υγείας και της ασφάλειας των καταναλωτών. Τεχνικές Προδιαγραφές προϊόντων-Τυποποίηση.*, στον ίδιο (επιμ.) *Εισαγωγή στις Ευρωπαϊκές Σπουδές, Τόμος Γ', Οικονομική Ολοκλήρωση και Πολιτικές-Το ρυθμιστικό πλαίσιο*, σελ.: 445.

⁴⁸³ Ο.π., σελ.: 475.

τυποποίησης⁴⁸⁴, αρχικά, θέτοντας μέλη του BEUC ως παρατηρητές στις εργασίες των ευρωπαϊκών οργανισμών τυποποίησης. Ακολούθως, το 1985 συνέστησε την Ευρωπαϊκή Γραμματεία Συντονισμού για τη Τυποποίηση (SECO) που στη συνέχεια εντάχθηκε στο Συμβουλευτικό Συμβούλιο Καταναλωτών ως υπο-επιτροπή του. Η SECO υπήρξε καθοριστικής σημασίας αναφορικά με την εκπροσώπηση και συμμετοχή των καταναλωτών στους ευρωπαϊκούς φορείς τυποποίησης⁴⁸⁵. Το 1989 ακολούθησε η έκδοση οδηγίας⁴⁸⁶ από το Συμβούλιο για την καθιέρωση μιας διαδικασίας πληροφόρησης στον τομέα των τεχνικών προτύπων και προδιαγραφών, η οποία κατέγραφε την ανάγκη της ουσιαστικής συμμετοχής των εκπροσώπων των ευρωπαίων καταναλωτών στην αξιολόγηση των θεμιτών και μη θεμιτών μέτρων προστασίας. Με την οδηγία αυτή, ιδρύονταν μία επιτροπή στα πλαίσια του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Τυποποίησης που αποτελείτο από εκπροσώπους των κρατών μελών⁴⁸⁷ και αποστολή της είναι να διατυπώνει τη γνώμη της σε προτάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με την τυποποίηση και την προτρέπει να καλέσει τους ευρωπαϊκούς οργανισμούς τυποποίησης να καταρτίσουν ένα ευρωπαϊκό πρότυπο μέσα σε μια καθορισμένη προθεσμία, να φροντίσει ώστε, εφόσον χρειάζεται, και προκειμένου να αποφευχθεί ο κίνδυνος των εμποδίων κατά τις συναλλαγές, να αποφασίσουν τα ενδιαφερόμενα κράτη-μέλη σε μια πρώτη φάση μεταξύ τους για τα κατάλληλα μέτρα και λάβει κάθε κατάλληλο μέτρο⁴⁸⁸, ενώ και η ίδια η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υποχρεούται από την οδηγία να ζητεί τη γνώμη της επιτροπής αυτής. Η επιτροπή, όμως, που ιδρύθηκε στα πλαίσια του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Τυποποίησης δεν κατάφερε να ανταπεξέλθει στις αρχικές προσδοκίες για εμπλοκή των καταναλωτών στις διαδικασίες τυποποίησης⁴⁸⁹.

⁴⁸⁴ Στεφάνου Κ., *Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση, (4^η αναθεωρημένη έκδοση) Τόμος Γ', Πολιτικές και Δυναμική της Ολοκλήρωσης*, σελ.: 232.

⁴⁸⁵ Ο.π., σελ.: 232.

⁴⁸⁶ Οδηγία 83/189/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 28ης Μαρτίου 1983 για την καθιέρωση μιας διαδικασίας πληροφόρησης στον τομέα των τεχνικών προτύπων και προδιαγραφών (ΕΕ L 109 της 26.4.1983, σ. 8 έως 12).

⁴⁸⁷ Ο.π., άρθρο 6§3.

⁴⁸⁸ Ο.π., άρθρο 6§4.

⁴⁸⁹ Στεφάνου Κ., *Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση, (4^η αναθεωρημένη έκδοση) Τόμος Γ', Πολιτικές και Δυναμική της Ολοκλήρωσης*, σελ.: 233.

Το 1995, όμως η ίδρυση της ANEC, βελτίωσε την κατάσταση και τελικά οι καταναλωτές εκπροσωπούνταν μέσω της οργάνωσης αυτής σε κοινοτικό επίπεδο, αναφορικά με θέματα τυποποίησης. Η ANEC συνιστά το βασικότερο φορέα μέσω του οποίου οι ευρωπαίοι καταναλωτές συμμετέχουν στη καθιέρωση των ευρωπαϊκών προτύπων. Όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως, η ANEC αποτελείται από εκπροσώπους των καταναλωτών που προέρχονται από τα κράτη-μέλη της ΕΚ/ΕΕ και της ΕΖΕΣ. Η ANEC έχει αναλάβει την εκπροσώπηση των ευρωπαϊών καταναλωτών στους τομείς της τυποποίησης και της πιστοποίησης καθώς και στη χάραξη πολιτικής

και τη θέσπιση νομοθεσίας σε σχέση με την τυποποίηση⁴⁹⁰. Η εκπροσώπηση μέσω της ANEC εξασφαλίζει και ενισχύει τη φωνή των ευρωπαϊών καταναλωτών στη τυποποίησης και ξεπερνά τα όρια της απλής αποστολής εθνικών εκπροσώπων των καταναλωτών από κάθε κράτος-μέλος, γεγονός που θα δυσχέραινε την κατάσταση, καθώς θα τίθεντο εθνικά ζητήματα στο τραπέζι των αποφάσεων, για τα οποία θα έπρεπε να επιτευχθεί συμφωνία κάθε φορά⁴⁹¹.

Ειδικότερα, η γραμματεία της ANEC στις Βρυξέλλες συντονίζει ένα δίκτυο περισσότερων από 200 εμπειρογνώμων σε θέματα καταναλωτή από ολόκληρη την Ευρώπη. Οι εμπειρογνώμονες αυτοί συνεισφέρουν άμεσα σε περισσότερες από 70 τεχνικές και πολιτικές επιτροπές που ασχολούνται με την τυποποίηση σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο, βοηθώντας να γίνονται ασφαλέστερα τα προϊόντα και οι υπηρεσίες και να βελτιώνονται από την άποψη της προσβασιμότητας, της απόδοσης και της φιλικότητας προς το περιβάλλον, κυρίως στους τομείς προτεραιότητας, όπως: ασφάλεια του παιδιού, ασφάλεια οικιακών συσκευών, σχεδιασμός για όλους, κοινωνία των πληροφοριών, περιβάλλον, υπηρεσίες και οδική ασφάλεια⁴⁹². Για την ANEC η συμμετοχή των ευρωπαϊών καταναλωτών στην τυποποίηση είναι τεράστιας σημασίας, καθώς οι καταναλωτές είναι εκείνοι που επηρεάζονται σε τελευταίο βαθμό

⁴⁹⁰ «Η φωνή των ευρωπαϊών καταναλωτών στην τυποποίηση», Έκδοση ANEC, σελ.: 1.

⁴⁹¹ Farquhar B., *Workshop on Consumer Representation in Standardisation*, σελ.: 1.

⁴⁹² Young A., *European Consumer Groups-Multiple levels of governance and multiple logics of collective action*, στους Greenwood J. και Aspinwall (επιμ.), *Collective action in the European Union*, σελ.: 169.

από την καθιέρωση προτύπων. Παράλληλα, κρίνεται απαραίτητη η κατάθεση των απόψεων των καταναλωτών σε κοινοτικό επίπεδο αναφορικά με την τυποποίησης προκειμένου να αντισταθμίζονται τα συμφέροντα που εκφράζονται από τις ευρωπαϊκές βιομηχανίες⁴⁹³. Άλλωστε, η πρακτική έχει δείξει ότι τα προϊόντα και οι υπηρεσίες που βασίζονται σε πρότυπα που αναπτύχθηκαν με συμμετοχή και των καταναλωτών γίνονται ευκολότερα αποδεκτά στην αγορά, καθώς οι καταναλωτές διασφαλίζουν ότι λαμβάνεται υπόψη το δημόσιο συμφέρον. Για να μπορέσει να επιτελέσει καλύτερα το έργο της και να ασκήσει επιρροή στις ευρωπαϊκές πολιτικές, η ANEC έχει αναπτύξει ένα δίκτυο συνεργασίας με μέλη των ευρωπαϊκών οργάνων, εκπονώντας έγγραφα θέσεων για ζητήματα που αφορούν τα συμφέροντα των καταναλωτών και σχετίζονται με την τυποποίηση και τα συνεισφέροντας στη διαδικασία⁴⁹⁴.

Όμως, η νέα προσέγγιση της τυποποίησης δεν παρέμεινε στάσιμη, αλλά πραγματοποιείται, συνεχώς, από την πλευρά της ΕΚ/ΕΕ μία προσπάθεια για τον εκσυγχρονισμό της. Η τελευταία πράξη του Συμβουλίου πάνω σε αυτή την κατεύθυνση είναι η έκδοση τον Ιούνιο του 2008 του Νέου Νομικού Πλαισίου για τον εκσυγχρονισμό της Νέας Προσέγγισης σχετικά με το marketing των προϊόντων⁴⁹⁵. Το πλαίσιο αυτό περιλαμβάνει ένα σύνολο μέτρων που θα στοχεύουν στην άρση των εναπομεινάντων εμποδίων στην ελεύθερη κυκλοφορία των αγαθών στην εσωτερική αγορά. Επιπλέον, επίσης το 2008, υιοθετήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή ένα Σχέδιο Δράσης για την ευρωπαϊκή τυποποίηση⁴⁹⁶. Σε αυτό διατύπωνε προτάσεις και μέτρα προκειμένου να βελτιωθεί το ευρωπαϊκό σύστημα τυποποίησης. Τονίστηκε η εθελοντική βάση της τυποποίησης των ευρωπαϊκών προϊόντων και σε αυτή τη βάση το Συμβούλιο ζήτησε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να ενισχύσει τον από κοινού έλεγχο με τους ενδιαφερόμενους φορείς της εφαρμογής του συγκεκριμένου σχεδίου δράσης, ενισχύοντας έτσι το ρόλο των ευρωπαϊών καταναλωτών. Τέλος, στο ίδιο

⁴⁹³ Ο.π., σελ.: 3.

⁴⁹⁴ Ο.π..

⁴⁹⁵ http://ec.europa.eu/enterprise/newapproach/index_en.htm

⁴⁹⁶ European Commission, *Action Plan for European Standardization*, Enterprise and Industry Directorate (Directorate I) -New Approach Industries Standardization.

σχέδιο δράσης επισημάνθηκε η σημασία της εφαρμογής της συ-ρύθμισης στη διαδικασία της τυποποίησης, καθώς και ότι οι απόψεις και αποφάσεις των ευρωπαϊκών οργανισμών τυποποίησης πρέπει να πηγάζουν απ' ευθείας από τους ενδιαφερόμενους φορείς και κυρίως από τους καταναλωτές.

Εκτός όμως, από τη σημασία που έδωσε η ίδια η ΕΚ/ΕΕ στην εκπροσώπηση και συμμετοχή των καταναλωτών στην τυποποίηση και οι ίδιοι οι καταναλωτές επεδίωξαν να συμμετέχουν στις διαδικασίες καθιέρωσης ευρωπαϊκών προτύπων⁴⁹⁷, όπως ακριβώς κατέβαλαν προσπάθειες για να συμμετέχουν στις νομοθετικές διαδικασίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Άλλωστε, για τους ίδιους τους καταναλωτές, η τυποποίηση συνιστά μία μέθοδο βελτίωσης της ποιότητας των προϊόντων. Πράγματι, η συμμετοχή τους μέσα από τη συ-ρύθμιση στην τυποποίηση των ευρωπαϊκών προϊόντων βοήθησε στην καθιέρωση προδιαγραφών ποιότητας αναφορικά με προϊόντα όπου δεν υπήρχαν «θεμιτά» τεχνικά εμπόδια στην κυκλοφορία των αγαθών⁴⁹⁸. Επιπλέον, η συμμετοχή και των καταναλωτών, πέραν της συμμετοχής, των ευρωπαϊκών βιομηχανιών και των επιχειρήσεων στην τυποποίηση οδηγεί σε καλύτερα τεχνικά πρότυπα και είναι βέβαιο ότι δε θα προκύψουν στη συνέχεια αντιδράσεις από τους ενδιαφερόμενους φορείς⁴⁹⁹.

Σημαντικό λόγο στους εκπροσώπους των ευρωπαίων καταναλωτών δίνει η συμμετοχή τους στην ANEC. Η συμμετοχή τους αυτή τους παρέχει τη δυνατότητα να έχουν πρόσβαση σε εμπειρογνώμονες και ειδικούς, η οποία θα βοηθά στην ορθότερη άρθρωση των συμφερόντων τους και στο να αποκτούν μεγαλύτερη βαρύτητα τα επιχειρήματά τους⁵⁰⁰. Σε αυτό βοηθά και η ίδια η ANEC τους καταναλωτές, καθώς ανέλαβε πρωτοβουλίες σχετικά με την προώθηση της έρευνας

⁴⁹⁷ Στεφάνου Κ.-Μοσχονάς Α., *Κοινωνικές και Πολιτικές Δυνάμεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση* στο Στεφάνου Κ. (επιμ.) *Εισαγωγή στις Ευρωπαϊκές Σπουδές, Τόμος Γ', Οικονομική Ολοκλήρωση και Πολιτικές-Το ρυθμιστικό πλαίσιο*, σελ.: 669.

⁴⁹⁸ Ο.π..

⁴⁹⁹ Farquhar B., Evans C., *First steps in Standards representation: a guide for consumer organizations*, σελ.: 6.

⁵⁰⁰ Farquhar B., *Workshop on Consumer Representation in Standardisation*, σελ.: 2.

και της εμπειρογνομοσύνης στις –εθνικές, κυρίως– καταναλωτικές οργανώσεις. Παράλληλα, η ANEC δημιουργήσει και να ενισχύσει τις συνεργασίες μεταξύ εθνικών και μεταξύ εθνικών και ευρωπαϊκών καταναλωτικών οργανώσεων προκειμένου να ενισχυθεί η φωνή του ευρωπαίου καταναλωτή σε θέματα τυποποίησης.

Μέσω της συ-ρύθμισης οι καταναλωτές συμμετέχουν στη διαδικασία της τυποποίησης και έχουν, με αυτόν τον τρόπο τη δυνατότητα να καθορίζουν το περιεχόμενο των ευρωπαϊκών αποφάσεων που τους αφορούν. Κατά κύριο λόγο, οι εκπρόσωποι των ευρωπαίων καταναλωτών, μέσω της συμμετοχής τους στην ευρωπαϊκή τυποποίηση και στους αντίστοιχους ευρωπαϊκούς οργανισμούς ασκούν πιέσεις για την αύξηση της αποτελεσματικότητας των ευρωπαϊκών πολιτικών κυρίως για την βελτίωση της ποιότητας των προϊόντων για την προστασία των καταναλωτών από νοθεύσεις του ανταγωνισμού και φαινόμενα κερδοσκοπίας⁵⁰¹. Ιδιαίτερη έμφαση από πλευράς εκπροσώπων καταναλωτών δίνεται στη διασφάλιση της ενημέρωσης των ευρωπαίων καταναλωτών μέσα από την ανάπτυξη επιμέρους κωδίκων σήμανσης των προϊόντων και την ενίσχυση της θέσπισης standards για τα προϊόντα⁵⁰².

Καθώς τα τελευταία χρόνια ανακύπτουν, συνεχώς, διατροφικές κρίσεις στο εσωτερικό της ΕΚ/ΕΕ (π.χ. σπογγώδης εγκεφαλοπάθεια, διοξίνες, γρίπη των πτηνών) οι απαιτήσεις των ευρωπαίων καταναλωτών για μεγαλύτερη ασφάλεια στον τομέα των τροφίμων αυξάνουν. Προκειμένου να μη δοκιμαστεί η λειτουργία της εσωτερικής αγοράς οι καταναλωτές, μέσω της δυνατότητάς τους να συμμετέχουν στις διαδικασίες παραγωγής κοινοτικών αποφάσεων μέσω της συ-ρύθμισης, προσπαθούν να επηρεάσουν την επισήμανση των τροφίμων ώστε να επιτυγχάνεται η μεγαλύτερη δυνατή ασφάλεια για το σύνολο των καταναλωτών της ενιαίας αγοράς⁵⁰³.

⁵⁰¹ Στεφάνου Κ., *Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση, (4^η αναθεωρημένη έκδοση) Τόμος Γ', Πολιτικές και Δυναμική της Ολοκλήρωσης*, σελ.: 233.

⁵⁰² Λάβδας Κ., Μενδρινού, Χατζηγιάννη Ε. *Παραγωγή Πολιτικής και Ομάδες Συμφερόντων στη Ευρωπαϊκή Ένωση* στους Στεφάνου Κ., Τσινιτσιζέλη Μ., Φατούρο Αρ., Χριστοδουλίδη Θ. *Εισαγωγή στις Ευρωπαϊκές Σπουδές, Τόμος Α', Ενοποιητική Δυναμική, Δικαιοταξία-Διακυβέρνηση*, σελ.: 650-651.

⁵⁰³ Ο.π., σελ.: 651.

B.4 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΕΣ ΣΚΕΨΕΙΣ Β' ΜΕΡΟΥΣ

Η προσπάθεια των οργανωμένων συμφερόντων να επηρεάζουν τις διαδικασίες παραγωγής πολιτικής προς όφελός τους αποτέλεσε αντικείμενο μελέτης πολλών θεωριών. Η μελέτη αυτή εντείνεται όσον αφορά το ευρωπαϊκό οικοδόμημα, το οποίο λειτουργεί ως ένα *sui generis* πολιτικό σύστημα. Σε κάθε περίπτωση, όπως με όλες τις κατηγορίες πολιτών οι ευρωπαίοι καταναλωτές επιδιώκουν να επηρεάζουν το περιεχόμενο των κοινοτικών ρυθμίσεων που τους αφορούν.

Βασική προτεραιότητα των ευρωπαίων καταναλωτών για άσκηση επιρροής είναι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η οποία προτιμάται από όλα τα υπόλοιπα θεσμικά όργανα καθώς έχει πρωταγωνιστικό ρόλο στην κοινοτική νομοπαραγωγική διαδικασία, αλλά και στην εφαρμογή των κοινοτικών ρυθμίσεων. Πάντως, οι ευρωπαίοι καταναλωτές επιδιώκουν να ασκούν πίεση προς όφελος των συμφερόντων τους κυρίως στο προνομοθετικό στάδιο προκειμένου να εισακουσθούν οι θέσεις τους στην κατάρτιση του περιεχομένου της νομοθετικής πρότασης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Όμως, και Ευρωπαϊκή Επιτροπή επιδιώκει και ενίσχυσε με το πέρασμα του χρόνου τη συμμετοχή των εκπροσώπων των καταναλωτών στην διαδικασία παραγωγής κοινοτικών αποφάσεων, προκειμένου αυτές να είναι περισσότερο ορθές και να εξασφαλίζεται η μετέπειτα εφαρμογή τους.

Πολύ σημαντικό στόχο, όμως, αποτελεί και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, ιδιαίτερα μετά την αναβάθμιση του ρόλου του από το 1987 και εξής. Στο πλαίσιο λειτουργίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, προσεγγίζονται από τους ευρωπαίους καταναλωτές οι ευρωπαϊκές πολιτικές ομάδες και τις κοινοβουλευτικές τους επιτροπές, τις ενδο-ομάδες (ιδιαίτερα την Ενδο-ομάδα για την Υγεία και τους Καταναλωτές) και φυσικά οι μεμονωμένα τα μέλη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Όμως, όπως διαπιστώθηκε ότι συμβαίνει κατά την άσκηση επιρροής στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, τα ευρωπαϊκά καταναλωτικά συμφέροντα συνήθως δε δρουν μεμονωμένα, αλλά επιλέγουν τις ευρωπαϊκές καταναλωτικές οργανώσεις για να υποβάλουν τις απόψεις τους στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, γεγονός που αποδεικνύει πόσο

αντιπροσωπευτικές του συνόλου των ευρωπαϊών καταναλωτών είναι. Η πίεση που ασκούν οι ευρωπαϊκές καταναλωτικές οργανώσεις στο σύνολο του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, έχει υπάρξει ως σήμερα επιτυχής, παρά την ισχύ των αντιπάλων συμφερόντων (π.χ. επιχειρήσεις, βιομηχανίες), καθώς, όπως δείχθηκε υπήρξαν περιπτώσεις όπου εισακούστηκαν και έγιναν δεκτές οι απόψεις των καταναλωτών κατά την ψήφιση κοινοτικών ρυθμίσεων.

Η σημαντικότερη συμμετοχή των ευρωπαϊών καταναλωτών και, κατ' επέκταση, η μεγαλύτερη δυνατότητα που τους παρέχεται για να ασκήσουν επιρροή με βάση τα συμφέροντά τους είναι η συμμετοχή τους στην ευρωπαϊκή διαδικασία τυποποίησης, μέσω της διαδικασίας της συ-ρύθμισης. Η ευρωπαϊκή πολιτική τυποποίησης ορίζει ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή καθορίζει τις απαιτήσεις ασφαλείας και ζητά από τους ευρωπαϊκούς οργανισμούς τυποποίησης να καθορίζουν με βάση αυτές τις απαιτήσεις ασφαλείας τα ευρωπαϊκά πρότυπα. Καθώς στους ευρωπαϊκούς οργανισμούς τυποποίησης συμμετέχουν εκπρόσωποι των καταναλωτών, είναι εμφανές ότι οι καταναλωτές καθορίζουν τα ευρωπαϊκά πρότυπα. Τον πιο σημαντικό φορέα καθορισμού των ευρωπαϊκών προτύπων όπου εκπροσωπούνται οι καταναλωτές συνιστά η ANEC. Η συμμετοχή των καταναλωτών στην ANEC και, κατ' επέκταση στην ευρωπαϊκή πολιτική τυποποίησης βοηθά μεν την ΕΚ/ΕΕ ώστε να γίνονται τα ευρωπαϊκά πρότυπα αποδεκτά, συνιστά, όμως, και μία εξαιρετική ευκαιρία για τους καταναλωτές να καταθέτουν σε κοινοτικό επίπεδο τις απόψεις τους και επηρεάζου με αυτές την παραγωγή κοινοτικών ρυθμίσεων.

Η προσπάθεια επιρροής από πλευράς καταναλωτών στην κοινοτική διαδικασία λήψης αποφάσεων, παρ' ότι δε διαθέτουν τους πόρους και τα μέσα των επιχειρηματικών συμφερόντων φαίνεται να έχει αποδώσει καρπούς. Δεν είναι λίγες οι φορές, που, όπως αναφέρθηκε, η Ευρωπαϊκή επιτροπή απέσυρε ή τροποποίησε τις προτάσεις της μετά από εισήγηση των εκπροσώπων των ευρωπαϊών καταναλωτών. Η επιτυχία αυτή οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στο γεγονός ότι συνήθως οι εκπρόσωποι των καταναλωτών δε φαίνεται να δρουν μεμονωμένα. Κυρίως, αναπτύσσουν δραστηριότητα μέσω των ευρωπαϊκών καταναλωτικών οργανισμών που έχουν

συσταθεί (π.χ. BEUC, κτλ.). Οι ευρωπαϊκές καταναλωτικές οργανώσεις ασκούν με τη σειρά τους επιρροή τόσο μέσω της θεσμοθετημένης οδού, δηλαδή μέσω της συμμετοχής σε ομάδες και επιτροπές των κοινοτικών οργάνων. Αλλά ακόμα και αν ακολουθηθεί η μη θεσμοθετημένη οδός της απλής άσκησης πίεσης, και αυτό συμβαίνει μέσω των ευρωπαϊκών καταναλωτικών οργανισμών και όχι μέσω μεμονωμένων ατόμων.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η ΕΚ/ΕΕ συνιστά ένα πρωτότυπο θεσμικό μόρφωμα, το οποίο, όμως, αποτελεί ένα (*sui generis*) πολιτικό σύστημα, στο οποίο ακολουθούνται νέες μορφές διακυβέρνησης, εξ' αιτίας, κυρίως, της μοναδικότητάς του, αλλά και σε μία προσπάθεια να βελτιωθούν η μέθοδος παραγωγής της κοινοτικής νομοθεσίας και το περιεχόμενό της. Σημαντικό ρόλο στις νέες μορφές διακυβέρνησης κατέχει η διευρυμένη διαδικασία λήψης αποφάσεων με μεγαλύτερη συμμετοχή πολιτών και των οργανώσεων που έχουν συστήσει, αλλά και η επίτευξη διαφάνειας στον τρόπο λήψης των αποφάσεων μέσω της αυξημένης λογοδότησης και ευθύνης των συμμετεχόντων. Για την επίτευξη του στόχου αυτού δεν αρκούν οι πρωτοβουλίες της Επιτροπής αλλά χρειάζεται προσπάθεια όλων των οργάνων, των κεντρικών κυβερνήσεων των κρατών, των αρμοδίων σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο καθώς και της κοινωνίας των πολιτών.

Ειδικότερα, μία χαρακτηριστική μορφή του νέου τύπου διακυβέρνησης είναι η συμμετοχική διακυβέρνηση. Σύμφωνα με αυτήν και σε ό, τι αφορά την καταναλωτική πολιτική, η ΕΚ/ΕΕ επιζητά την πληροφόρηση των καταναλωτών για τα νομοθετικά της σχέδια, την αξιολόγηση του αντικτύπου που έχουν σε αυτούς οι νομοθετικές της προτάσεις και τη συμμετοχή τους στην παραγωγή κοινοτικών ρυθμίσεων που τους αφορούν, προκειμένου να εξασφαλίσει τη συναίνεση όλων των ενδιαφερομένων φορέων και να τους καταστήσει συνυπεύθυνους των ρυθμίσεων που πρόκειται να παραχθούν, εξασφαλίζοντας, κατά συνέπεια, την μετέπειτα εφαρμογή, άρα και επιτυχία, των συγκεκριμένων ρυθμίσεων. Γι' αυτό το λόγο, έχει θεσπίσει ένα συνεκτικό πλαίσιο για τη διαβούλευση των ενδιαφερομένων μερών, αν και, παρ' όλα αυτά η διαβούλευση με τους καταναλωτές ξεφεύγει από τα θεσμοθετημένα πλαίσια και λαμβάνει και άτυπη μορφή. Το γεγονός αυτό, όμως δεν αποτελεί πρόβλημα για

την ΕΚ/ΕΕ που επιζητά σε κάθε περίπτωση τη γνώμη των ενδιαφερομένων μερών και την εκμεταλλεύεται σε κάθε περίπτωση.

Πράγματι, με η εκπροσώπηση και η συμμετοχή των ευρωπαϊών καταναλωτών στη διαδικασία λήψης αποφάσεων που τους επηρεάζουν άμεσα, έχει βοηθήσει σε πολλά ζητήματα την ΕΚ/ΕΕ, -κυρίως την Ευρωπαϊκή Επιτροπή-, ειδικότερα σε περιπτώσεις όπου πρόκειται για θέματα που απαιτούν εξειδικευμένες γνώσεις. Η σημασία της συμμετοχής των ευρωπαϊκών καταναλωτικών οργανώσεων είναι τόσο μεγάλης σημασίας για την ΕΚ/ΕΕ που τη στηρίζει όσο περισσότερο μπορεί. Για παράδειγμα, ακόμα και αν δεν υπήρχαν αρχικά εθνικές καταναλωτικές οργανώσεις στα κράτη-μέλη να διορίσουν εκπροσώπους τους σε κοινοτικό επίπεδο αναλάμβανε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή να το πράξει, ενώ προώθησε και ενίσχυσε, και εξακολουθεί να το κάνει, τη λειτουργία των ευρωπαϊκών καταναλωτικών οργανισμών επιβάλλοντας αρχές όπως η ισότητα των φύλων. Τέλος, όπως συμβαίνει με όλους τους εκπροσώπους των πολιτών της στο εσωτερικό της, η ΕΚ/ΕΕ εξασφαλίζει ότι οι εκπρόσωποι των καταναλωτών θα είναι πλήρως αντιπροσωπευτικοί και οι οργανώσεις που θα συστήνουν θα πληρούν αρχές, όπως η συνοχή, η λογοδότηση, η διαφάνεια, η συνοχή και η αποτελεσματικότητα.

Αλλά και οι ομάδες συμφερόντων, στη συγκεκριμένη περίπτωση οι ευρωπαϊκές καταναλωτικές οργανώσεις, προσπαθούν να επηρεάσουν τις παραγόμενες αποφάσεις που τις αφορούν, προκειμένου να ικανοποιούνται τα συμφέροντά τους. Οι ευρωπαίοι καταναλωτές επιδιώκουν να συμμετέχουν στην παραγωγή ρυθμίσεων που άπτονται σε καταναλωτικά ζητήματα προκειμένου να διασφαλίζουν τα συμφέροντά τους έναντι των ισχυρότερων, όπως έχει αποδειχθεί, επιχειρηματικών και βιομηχανικών συμφερόντων. Όμως για να μπορούν να συμμετέχουν στην κοινοτική νομοπαραγωγική διαδικασία πρέπει προηγουμένως να έχουν ορίσει τους κατάλληλους εκπροσώπους.

Πράγματι, οι καταναλωτές εκπροσωπούνται σε κοινοτικό επίπεδο. Η θεσμοθετημένη εκπροσώπησή τους στο εσωτερικό του πολιτικού συστήματος προέκυψε από το σημαντικό έργο που είχαν αναπτύξει οι καταναλωτικές οργανώσεις

σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Σε αντίθεση με τις διεθνείς καταναλωτικές οργανώσεις όπου διορίστηκαν εκπρόσωποι εθνικών καταναλωτικών οργανισμών, στην ευρωπαϊκή ήπειρο, διορίστηκαν κατ' ευθείαν ευρωπαϊκοί εκπρόσωποι των καταναλωτών, παρά την έλλειψη εθνικών καταναλωτικών οργανισμών. Παρ' ότι σε αρκετά κράτη-μέλη το καταναλωτικό κίνημα δεν ήταν ανεπτυγμένο, οι αναδυόμενοι κίνδυνοι για την υγεία και τα συμφέροντα των καταναλωτών από την προσπάθεια εγκαθίδρυσης της ενιαίας αγοράς και η απουσία μιας κοινοτικής πολιτικής προστασίας των καταναλωτών ώθησαν του καταναλωτές να συσπειρωθούν και να ορίσουν εκπροσώπους τους σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Η θεσμοθετημένη εκπροσώπηση των καταναλωτών παρουσιάζει διαφοροποιήσεις. Οι αντιπρόσωποι των καταναλωτών μπορεί να προέρχονται από εθνικούς καταναλωτικούς οργανισμούς, από εθνικές διοικήσεις ή από ευρωπαϊκούς καταναλωτικούς οργανισμούς. Στην περίπτωση που πρόκειται για εθνικούς εκπροσώπους διορίζονται από τις αρμόδιες δημόσιες αρχές, γεγονός που θα μπορούσε να προκαλέσει προβληματισμό για τα κριτήρια διορισμού τους, όμως η ΕΚ/ΕΕ διευκρινίζει, όπως δείχτηκε, ότι θα είναι πλήρως αντιπροσωπευτικοί οι εκπρόσωποι των καταναλωτών και ότι θα παρεμβαίνει όπου χρειαστεί. Επιπλέον, η πρακτική έχει δείξει ότι η εκπροσώπηση των καταναλωτών στους φορείς που έχουν συσταθεί εντός της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου έχει περιορισμένες δυνατότητες επιρροής, καθώς η άσκηση πίεσης εκ μέρους τους απευθύνεται στα όργανα στο εσωτερικό των οποίων λειτουργούν. Αντίθετα, οι εκπρόσωποι των καταναλωτών στην ΕΟΚΕ έχουν ένα ευρύτερο φάσμα επιρροής, καθώς αυτή απευθύνεται σε όλα τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα.

Από την άλλη η μη θεσμοθετημένη εκπροσώπηση φαίνεται να προκύπτει απ' ευθείας και να αντικατοπτρίζει την οργανωμένη κοινωνία των πολιτών. Οι ευρωπαϊκοί καταναλωτικοί οργανισμοί από την αρχή της λειτουργίας τους υπερασπίστηκαν με τον καλύτερο τρόπο τα καταναλωτικά συμφέροντα όλων των ευρωπαίων πολιτών. Η άκρως δημοκρατική τους σύνθεση, δομή και λειτουργία, με εκπροσώπους από τα περισσότερα από τα ευρωπαϊκά κράτη τις εδραίωσε στο

ευρωπαϊκό στερέωμα. Η δε δράση τους και η συμμετοχή τους στο κοινοτικό πολιτικό σύστημα προσέδωσε στην ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, κοινωνική διάσταση, χαρακτηριστικό που της έλειπε εξ αιτίας των καθαρά οικονομικών στόχων που είχαν τεθεί αρχικά. Τελικά, η δράση των ευρωπαϊκών καταναλωτικών οργανισμών φαίνεται να δημιούργησε το ευρωπαϊκό καταναλωτικό κίνημα, αντάξιο με το περιβαλλοντικό και το γυναικείο ευρωπαϊκό κίνημα.

Η μη θεσμοθετημένη αυτή εκπροσώπησή τους σε ευρωπαϊκό επίπεδο, μετετρέπη στη συνέχεια με τη βοήθεια της ΕΚ/ΕΕ (ιδίως της Ευρωπαϊκής Επιτροπής) σε θεσμοθετημένη δημιουργώντας στο εσωτερικό των κοινοτικών οργάνων φορείς όπου θα εκπροσωπούνται οι καταναλωτές. Μέσω αυτών των φορέων, αλλά και μέσω των ευρωπαϊκών καταναλωτικών οργανώσεων, οι καταναλωτές προσπαθούν να επηρεάσουν το περιεχόμενο των αποφάσεων που τους αφορούν. Η άσκηση επιρροής φαίνεται να απευθύνεται, κυρίως προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, λόγω των σημαντικών νομοθετικών της αρμοδιοτήτων και κυρίως στο στάδιο της προνομοθετικής διαδικασίας, καθώς οι εκπρόσωποι των καταναλωτών γνωρίζουν ότι σε αυτό το στάδιο έχουν μεγαλύτερη δυνατότητα να εξασφαλίσουν τα συμφέροντά τους στοχεύοντας να τα εντάξουν στο κείμενο της νομοθετικής πρότασης. Η πρακτική έχει δείξει ότι οι προσπάθειές τους αυτές είναι αρκετά επιτυχημένες, με αποτέλεσμα να ωθούν την Ευρωπαϊκή να τροποποιεί ή να αποσύρει τις νομοθετικές της προτάσεις, αν οι εκπρόσωποι των καταναλωτών αντιδράσουν στο αρχικό κείμενο.

Η εκπροσώπηση και επιρροή των καταναλωτικών οργανισμών στο κοινοτικό πολιτικό σύστημα είναι πολύ σημαντική, καθώς οι καταναλωτές έχουν τη δυνατότητα να αντιταχθούν απέναντι στα ισχυρότερα από αυτούς συμφέροντα. Η ΕΚ/ΕΕ, ιδιαίτερα, στην αρχή της ενοποίησης δέχτηκε κατηγορίες ότι στηρίζεται στις ελίτ και ότι οι αποφάσεις της κυριαρχούνται από ισχυρά βιομηχανικά και επιχειρηματικά συμφέροντα. Με τη συμμετοχή των καταναλωτών, όμως, οι κατηγορίες αυτές διασκεδάζονται, καθώς οι καταναλωτές δεν επιδιώκουν την εκταμίευση πόρων του κοινοτικού προϋπολογισμού προς όφελος των συμφερόντων

τους όπως τα ανωτέρω ισχυρά συμφέροντα, αλλά προστασία της υγείας και της ασφάλειας των πολιτών της ΕΚ/ΕΕ.

Η δράση, όμως, των ευρωπαϊκών καταναλωτικών οργανισμών στο εσωτερικό της δεν απαλλάσσει την ΕΚ/ΕΕ μόνο από τις κατηγορίες του lobbying, αλλά της παρέχει και μία δυνατότητα νομιμοποίησης. Εκτός από το γεγονός ότι η εκπροσώπηση και συμμετοχή των καταναλωτών παρέχει μία κοινωνική διάσταση στην ευρωπαϊκή ολοκλήρωση και τη νομιμοποιεί στα μάτια των πολιτών της, παρέχει, επιπλέον, μία μορφή υποκατάστατης νομιμοποίησης στο σύνολο του ευρωπαϊκού οικοδομήματος. Οι ευρωπαϊκοί θεσμοί, με τη ύπαρξη εκπροσώπων των καταναλωτών στους κόλπους τους φαίνεται να προωθούν την αντιπροσωπευτική και συμμετοχική δημοκρατία, όπου οι πολίτες εκπροσωπούνται άμεσα στο κοινοτικό επίπεδο και νιώθουν ότι οι απόψεις και οι ανάγκες τους εκφράζονται ικανοποιητικά εντός της ΕΚ/ΕΕ και ιδιαίτερα στην κοινοτική διαδικασία λήψης αποφάσεων. Με τη συμμετοχή των καταναλωτών στην παραγωγή ρυθμίσεων που τους αφορούν τα επιτεύγματα όσον αφορά την βελτίωση της κοινοτικής νομοθεσίας είναι πολλά, ενώ, παράλληλα, γεφυρώνεται το χάσμα ανάμεσα στους πολίτες και τα ευρωπαϊκά κέντρα λήψης των αποφάσεων και μειώνεται η σύγχυσή τους σχετικά με το ερώτημα ποιοι λαμβάνουν τις αποφάσεις που τους αφορούν.

Παρ' όλα αυτά, το συνολικό έλλειμμα δημοκρατικής νομιμοποίησης παραμένει. Η θεσμοθετημένη συμμετοχή των καταναλωτών στις προνομοθετικές διαβουλεύσεις που διενεργεί η Επιτροπή και στην ΕΟΚΕ, παρέχει μεν δημοκρατική νομιμοποίηση, η οποία, όμως, δεν παύει να είναι υποκατάστατης μορφής, γι' αυτό και απορρίπτεται από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, αλλά και για πολλούς μελετητές, η πραγματική νομιμοποίηση του ευρωπαϊκού πολιτικού συστήματος θα επέλθει μόνο μέσω της ανάθεσης στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο των αρμοδιοτήτων που έχουν τα κοινοβούλια σε όλες τις δημοκρατικές χώρες, με κύρια αρμοδιότητα την καθαρά νομοθετική εξουσία.

Επιπλέον, ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να δοθεί στην αποφυγή της συντεχνιακής λοξοδρόμησης. Καθώς η κοινοτική διαδικασία παραγωγής αποφάσεων

έχει λάβει συντεχνιακά χαρακτηριστικά και έχει οδηγήσει στη διατύπωση της θεωρίας του ευρω-κορπορατισμού, θα πρέπει να μην αφήσει η ΕΚ/ΕΕ να εννοηθεί ότι η ευρωπαϊκή πολιτική προστασίας των καταναλωτών καθορίζεται αποκλειστικά από τους ίδιους, αποκλείοντας ή περιορίζοντας τη δική της αρμοδιότητα. Συνεπώς, η εκπροσώπηση και συμμετοχή των ευρωπαίων καταναλωτών στην παραγωγή κοινοτικών ρυθμίσεων που τους αφορούν έχει, αναμφισβήτητα, θετικά αποτελέσματα για τους ίδιους και για την ΕΚ/ΕΕ, συνιστά, όμως, προσοχή, καθώς αποτελεί δίκολο μαχαίρι, αφού είναι μία καλή ευκαιρία για τους επικριτές του ευρωπαϊκού οικοδομήματος να ισχυριστούν ότι τα ευρωπαϊκά συμφέροντα επικρατούν στο κοινοτικό πολιτικό σύστημα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

ΒΙΒΛΙΑ

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Δελούκα-Ιγγλέση Κ. (1998), *Ελληνικό και Κοινοτικό Δίκαιο του Καταναλωτή*, εκδ.: Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή.
- Δελούκα-Ιγγλέση Κ. (1991), *Ζητήματα προστασίας του Καταναλωτή στα κράτη-μέλη της ΕΟΚ και του Συμβουλίου της Ευρώπης από άποψη νομική, κοινωνική και οικονομική*, εκδ.: Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα.
- Καλλια-Αντωνίου Α., Νικέα-Μουρατόγλου Τ., Παλαιολόγου Ν. (1993), *Τα δικαιώματα του καταναλωτή σύμφωνα με το κοινοτικό και το ελληνικό δίκαιο-Οδηγός για την προστασία του Έλληνα καταναλωτή με βάση την κοινοτική πολιτική και νομοθεσία*, εκδ.: Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή.
- Κανελλόπουλος Π. (1999), *Το Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, εκδ.: Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή.
- Λάβδας Κ., Μενδρινού, Χατζηγιάνη Ε. (2006) *Παραγωγή Πολιτικής και Ομάδες Συμφερόντων στη Ευρωπαϊκή Ένωση* στους Στεφάνου Κ., Τσινιτσιζέλη Μ., Φατούρο Αρ., Χριστοδουλίδη Θ. (2006) *Εισαγωγή στις Ευρωπαϊκές Σπουδές, Τόμος Α', Ενοποιητική Δυναμική, Δικαιοταξία-Διακυβέρνηση*, Αθήνα, εκδ.: Σιδέρης.
- Λάβδας Κ., (2004) *Συμφέροντα και Πολιτική-Οργάνωση Συμφερόντων και Πρότυπα Διακυβέρνησης*, εκδ.: Παπαζήση, Αθήνα.
- Muller P. και Surel Y. (2002), *Η ανάλυση των πολιτικών του κράτους-Η ανάλυση των δημοσίων πολιτικών*, Αθήνα, εκδ. τυπωθήτω-Γ.Δάρδανος.
- Nugent N. (2004), *Πολιτική και Διακυβέρνηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση*, εκδ.: Σαββάλας, Αθήνα.

- Σπύρου Κλ. (2001) *Προστασία του Καταναλωτή* στους Ν. Δημόπουλο/Ν. Μπαλά/Ι.Χασσίδ (επιμ.)(2001), *Εισαγωγή στις Ευρωπαϊκές Σπουδές, Τόμος Β΄, Οικονομική Ολοκλήρωση και Πολιτικές*, εκδ. Σιδέρη, Αθήνα.
- Στεφάνου-Νικολακοπούλου Η. (2006), *Ο Συντονισμός των Πολιτικών Απασχόλησης* στον Στεφάνου Κ. (επιμ.) *Εισαγωγή στις Ευρωπαϊκές Σπουδές, Τόμος Γ΄, Οικονομική Ολοκλήρωση και Πολιτικές, Το Ρυθμιστικό Πλαίσιο*, εκδ.: Σιδέρης, Αθήνα.
- Στεφάνου Κ. (2002), *Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση-Γενικά και Θεσμικά Χαρακτηριστικά μετά τη Νίκαια*, Τόμος Α΄, στ΄ έκδοση, εκδ.: Σάκκουλας, Αθήνα-Κομοτηνή.
- Στεφάνου Κ. (1999), *Πολιτικές και Δυναμική της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης*, Τόμος Γ΄, δ΄ αναθεωρημένη έκδοση, εκδ.: Σάκκουλας, Αθήνα-Κομοτηνή.
- Στεφάνου Κ. (2006), *Στόχοι και Μέθοδοι της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης* στους Στεφάνου/Τσινισιζέλη/Φατούρο/Χριστοδουλίδη (επιμ.) *Εισαγωγή στις Ευρωπαϊκές Σπουδές, Τόμος Α΄, Ενοποιητική Δυναμική, Δικαιοταξία-Διακυβέρνηση*, εκδ.: Σιδέρης, Αθήνα.
- Στεφάνου Κ.(2006) *Προστασία Καταναλωτών Ι: Προστασία της Υγείας και της Ασφάλειας των Καταναλωτών. Τεχνικές Προδιαγραφές Προϊόντων-Τυποποίηση* στον ίδιο (επιμ.) *Εισαγωγή στις Ευρωπαϊκές Σπουδές, Τόμος Γ΄, Οικονομική Ολοκλήρωση και Πολιτικές-Το ρυθμιστικό πλαίσιο*, εκδ.: Σιδέρης, Αθήνα.
- Στεφάνου Κ.(2006), *Θεσμική Συγκρότηση: Όργανα λήψης αποφάσεων*, στους Στεφάνου Κ., Τσινισιζέλη Μ., Φατούρο Αρ., Χριστοδουλίδη Θ. (2006) *Εισαγωγή στις Ευρωπαϊκές Σπουδές, Τόμος Α΄, Ενοποιητική Δυναμική, Δικαιοταξία-Διακυβέρνηση*, εκδ.: Σιδέρης, Αθήνα.
- Στεφάνου Κ.-Μοσχονάς Α., (2006) *Κοινωνικές και Πολιτικές Δυνάμεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση* στο Στεφάνου Κ. (επιμ.) (2006) *Εισαγωγή στις Ευρωπαϊκές Σπουδές, Τόμος Γ΄, Οικονομική Ολοκλήρωση και Πολιτικές-Το ρυθμιστικό πλαίσιο*, εκδ.: Σιδέρης, Αθήνα.

- Τσινισιζέλης Μ.-Χρυσόχου Δ. (2006), *Η μελέτη της Ευρωπαϊκής Πολιτείας*, στους Στεφάνου/Τσινισιζέλη/ Φατούρο/Χριστοδουλίδη (επιμ.) *Εισαγωγή στις Ευρωπαϊκές Σπουδές, Τόμος Α΄, Ενοποιητική Δυναμική, Δικαιοταξία-Διακυβέρνηση*, εκδ.: Σιδέρης, Αθήνα.
- Χριστιανός Β. (1997), *Κοινοτικό Δίκαιο Προστασίας του Καταναλωτή*, εκδ.: Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή.
- Χρυσομάλλης Μ.(2006) *Οι κοινοτικές διαδικασίες λήψης αποφάσεων*, στους Στεφάνου Κ., Τσινισιζέλη Μ., Φατούρο Αρ., Χριστοδουλίδη Θ. (2006) *Εισαγωγή στις Ευρωπαϊκές Σπουδές, Τόμος Α΄, Ενοποιητική Δυναμική, Δικαιοταξία-Διακυβέρνηση*, Αθήνα, εκδ.: Σιδέρης.
- Χρυσόχου Δ.(2003), *Θεωρίες της ευρωπαϊκής ενοποίησης*, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα.

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Cram L. (1998), *The EU institutions and collective action-Constructing a European interest?* στους Greenwood J. και Aspinwall (επιμ.) *Collective action in the European Union*, Routledge. London.
- Dinan D. (2002), *Institutions and Governance 2001-2002* στους Georg Wiessala και Geoffrey Edwards (επιμ.) *The European Union: Annual Review of the EU 2001/2002*, Blackwell Ltd, Bristol, UK.
- Greenwood, J., (1997), *Representing Interests in the European Union*, Basingstoke, Palgrave, London.
- Hix S. (2005), *The political System of the EU*, 2nd ed., Basingstoke, Palgrave.
- John P.(1999), *Analysing Public Policy*, Printer, London.

- Majone G., *A European regulatory state?* στον Richardson J. *European Union-Power ad Policy-Making*, (επιμ.) *European Union-Power ad Policy-Making, European Public Policy*, Ed.Routledge, London.
- Richardson J. (1996), *Policy Making in the EU-Interests, Ideas and Garbage cans of primeval soup* στον Richardson J. (επιμ.) *European Union-Power ad Policy-Making, European Public Policy*, Ed.Routledge, London.
- Richardson J. (2006) *Organized Interests in the European Union* στους Jorgensen E.K., Pollack M. και Rosamond B. (επιμ (2006) *Handbook of European Politics*, SAGE publications Ltd, London.
- Wallace H. και Wallace W. (2000) *Policy-Making in the European Union*, 4th ed, Oxford UP, Oxford.
- Young A. (1998) *European Consumer Groups-Multiple levels of governance and multiple logics of collective action*, στους Greenwood J. και Aspinwall (επιμ.) *Collective action in the European Union*, Routledge. London.

ΑΡΘΡΑ

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

- Τσινισιζέλης Μ. (1994), *Ομάδες Συμφερόντων, Ευρωπαϊκή Ένωση και Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο*, Κοινοβουλευτική Επιθεώρηση, τεύχος 17-18, σελ.: 145-161.

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

- Caporaso J. (1996), *The European Union and forms of state: Westphalian, Regulatory or Post-Modern?*, JMCS Vol.34, No.1, 29.

- Farquhar B., Evans C.(2005), *First steps in Standards representation: a guide for consumer organizations*, Consumers International, London.
- Farquhar B. (2000), Workshop on Consumer Representation in Standardisation, Briefing paper for the Third Annual Assembly of consumer organisations, Health and Consumer Protection Directorate-General, Montreal, Canada.
- Héritier A. (2002), *New Modes of Governance in Europe. Policy Making without legislating?*, Political Science Series, University of Vienna.
- Kohler-Koch Beate, *Organized Interests in the EC and the European Parliament*, European Integration online Papers (EIoP) Vol. 1 (1997) N° 009.
- Senden L. (2005), *Soft Law, Self-Regulation and Co-regulation in European Law: Where Do They Meet?*, Electronic Journal of Comparative Law, vol. 9.1.
- Smismans S. (2006), *New Modes of Governance and the Participatory Myth*, European Governance Papers No. N-06-01.
- Stephanou C. (2006), *La Nouvelle Gouvernance Européenne: Bilan et Perspectives*, Cahiers de Droit Européen, Vol. 42, No 5-6, 581-627.

ΜΕΛΕΤΕΣ

- Χατζηγιάννη Ευθαλία-Έλια, (2002) *Οι ομάδες πίεσης και η δράση τους στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο*, Διδακτορική διατριβή, Χατζηγιάννη (2002): «Οι ομάδες πίεσης και η δράση τους στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο», Πάντειο Πανεπιστήμιο, Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών σπουδών, Αθήνα.

ΕΠΙΣΗΜΑ ΚΟΙΝΟΤΙΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ

- Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Κοινότητα.
- Λευκή Βίβλος για την εγκαθίδρυση της ενιαίας εσωτερικής αγοράς, COM 85 (310) τελικό, 14.6.1985.
- Λευκή Βίβλος για την Ευρωπαϊκή Διακυβέρνηση, COM (2001) 428 τελικό, 25.7.2001.
- Ανακοίνωση της Επιτροπής: «Ευρωπαϊκή Διακυβέρνηση-Βελτίωση της νομοθεσίας», Έγγραφο COM 2002 (275), 5.6.2002.
- Ανακοίνωση της Επιτροπής: «Προς ενίσχυση της διαβούλευσης και του διαλόγου - Γενικές αρχές και ελάχιστες προδιαγραφές για τη διαβούλευση των ενδιαφερομένων μερών από την Επιτροπή», Έγγραφο COM 2002 (704), 11.12.2002.
- Ανακοίνωση της Επιτροπής, της 13ης Μαρτίου 2007, στο Συμβούλιο, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στην Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή «Στρατηγική της ΕΕ για την πολιτική καταναλωτών 2007-2013», [COM(2007) 99 τελικό - Δεν έχει δημοσιευθεί στην Επίσημη Εφημερίδα].
- Ανακοίνωση της Επιτροπής, της 13ης Μαρτίου 2007, στο Συμβούλιο, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στην Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή «Στρατηγική της ΕΕ για την πολιτική καταναλωτών 2007-2013» [COM(2007) 99 τελικό - Δεν έχει δημοσιευθεί στην Επίσημη Εφημερίδα].
- Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής: «Τεχνική εναρμόνιση και τυποποίηση: μια νέα προσέγγιση» [COM(1985)19 τελικό - Δεν έχει δημοσιευθεί στην Επίσημη Εφημερίδα].
- Ανακοίνωση της Επιτροπής COM(2008)323 τελικό «Ευρωπαϊκή Πρωτοβουλία στον τομέα της διαφάνειας-Πλαίσιο που διέπει τις σχέσεις με τους εκπροσώπους συμφερόντων (Μητρώο και Κώδικας δεοντολογίας)».
- Απόφαση 90/55/ΕΟΚ της Επιτροπής της 17^{ης} Δεκεμβρίου 1989 περί συστάσεως συμβουλευτικού συμβουλίου καταναλωτών, EEL 38 της 10.2.1990.

- Απόφαση 95/260/EK της Επιτροπής της 13ης Ιουνίου 1995 σχετικά με τη σύσταση επιτροπής καταναλωτών, *EE L 162 της 13.7.1995*.
- Απόφαση 90/55/ΕΟΚ της Επιτροπής της 17^{ης} Δεκεμβρίου 1989 περί συστάσεως συμβουλευτικού συμβουλίου καταναλωτών, *EE L 38 της 10.2.1990*.
- Απόφαση 95/260/EK της Επιτροπής της 13ης Ιουνίου 1995 σχετικά με τη σύσταση επιτροπής καταναλωτών, *EE L 162 της 13.7.1995*.
- Απόφαση της Επιτροπής της 8ης Φεβρουαρίου 1994 για την τροποποίηση της απόφασης 90/55/ΕΟΚ περί συστάσεως συμβουλευτικού συμβουλίου καταναλωτών, *EE L 64 της 8.3.1994*.
- Απόφαση της Επιτροπής της 8ης Φεβρουαρίου 1994 για την τροποποίηση της απόφασης 90/55/ΕΟΚ περί συστάσεως συμβουλευτικού συμβουλίου καταναλωτών *EE L 64 της 8.3.1994*.
- Απόφαση 95/13/EK της Επιτροπής της 17ης Ιανουαρίου 1995 που τροποποιεί την απόφαση 90/55/ΕΟΚ που αφορά τη δημιουργία συμβουλίου καταναλωτών, *EE L 21 της 28.1.1995*.
- Απόφαση 2003/709/EK της Επιτροπής, της 9ης Οκτωβρίου 2003, για τη σύσταση ευρωπαϊκής συμβουλευτικής ομάδας καταναλωτών, *EE L 258 της 10/10/2003*.
- Απόφαση 283/1999/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 25ης Ιανουαρίου 1999 για τη θέσπιση ενός γενικού πλαισίου για τις κοινοτικές δραστηριότητες υπέρ των καταναλωτών, *EE L 34 της 9.2.1999*.
- Απόφαση 2000/323/EK της Επιτροπής, της 4ης Μαΐου 2000, περί σύστασης επιτροπής καταναλωτών, *EE L 111 της 9.5.2000*.
- Ψήφισμα τού Συμβουλίου της 19ης Μαΐου 1981 σχετικά με το δεύτερο πρόγραμμα της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας για πολιτική προστασίας και ενημερώσεως των καταναλωτών, *EEC 133 της 03/06/1981*

- Προκαταρκτικό πρόγραμμα της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας για μία πολιτική προστασίας και πληροφόρησης των καταναλωτών, *EEC 092 της 25/04/1975*.
- Ψήφισμα του Συμβουλίου της 7ης Μαΐου 1985 σχετικά με μία νέα προσέγγιση στο θέμα της τεχνικής εναρμόνισης και τυποποίησης, *EEC 136/01 της 04.06.1985*.
- Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου του 1998 «για την προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών-μελών όσον αφορά τη διαφήμιση και τη χορηγία υπέρ των προϊόντων καπνού», *EEL 213/9 της 30.07.3998*.
- Οδηγία 83/189/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 28ης Μαρτίου 1983 για την καθιέρωση μιας διαδικασίας πληροφόρησης στον τομέα των τεχνικών προτύπων και προδιαγραφών, *EE L 109 της 26.4.1983*.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, (2008) *Action Plan for European Standardization, Enterprise and Industry Directorate (Directorate I) -New Approach Industries Standardization*.
- Διοργανική Συμφωνία τη βελτίωση της νομοθεσίας το 2003, *EEC 321 της 31/12/2003*.
- DG Health and Consumer Protection, *Annual Activity Report 2007*, στον ιστότοπο: http://ec.europa.eu/atwork/synthesis/aar/doc/sanco_aar.pdf.
- DG Health and Consumer Protection, *2008-Annual Management Plan*, στον ιστότοπο: http://ec.europa.eu/dgs/health_consumer/sanco_amp_2008.pdf.

ΑΛΛΑ ΕΓΓΡΑΦΑ

- Πρακτικά Ευρωπαϊκής Συμβουλευτικής Ομάδας, , Γενική Διεύθυνση Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Υγεία και τους καταναλωτές, Βρυξέλες 19-20.2.2008.
- «Η ΕΟΚΕ: Μια γέφυρα μεταξύ της Ευρώπης και της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών» στον ιστότοπο: <http://www.eesc.europa.eu/documents/publications/pdf/booklets/CESE-2007-002-el.pdf>.
- Καταστατικό BEUC, Corporate Identification Nr 042207105.
- Ετήσια Αναφορά BEUC για το 2007.
- «Η φωνή των ευρωπαϊών καταναλωτών στην τυποποίηση», Έκδοση ANEC.

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΟΙ ΤΟΠΟΙ

- http://old.mfa.gr/greek/foreign_policy/eu/eu_future/bible.html
- <http://europa.eu/scadplus/leg/el/lvb/l10109.htm>.
- http://ec.europa.eu/governance/better_regulation/consultation_en.htm.
- http://europa.eu/pol/singl/overview_el.htm
- http://ec.europa.eu/dgs/health_consumer/index_en.htm
- http://ec.europa.eu/dgs/health_consumer/sdg/index_en.htm
- http://ec.europa.eu/dgs_el.htm
- http://ec.europa.eu/dgs/health_consumer/sdg/docs/24042008_scoping_paper_en.pdf
- http://ec.europa.eu/dgs/health_consumer/sdg/docs/31012008_minutes_en.pdf

- http://ec.europa.eu/dgs/health_consumer/general_info/mission_en.html
- http://ec.europa.eu/dgs/health_consumer/general_info/mission_en.html#consumers
- <http://europa.eu/scadplus/leg/el/lvb/l32046.htm>
- http://ec.europa.eu/consumers/cons_org/associations/committ/index_en.htm
- http://ec.europa.eu/internal_market/finservices-retail/fscg/index_en.htm
- http://ec.europa.eu/consumers/cons_org/associations/committ/opinions/eccg_op_02022008_en.pdf
- http://www.eesc.europa.eu/groups/1/index_en.asp
- http://www.eesc.europa.eu/groups/2/index_en.asp
- http://www.eesc.europa.eu/groups/3/index_en.asp
- http://www.eesc.europa.eu/sections/int/index_en.asp
- http://www.eesc.europa.eu/groups/3/index_en.asp?id=1403GR03EN
- <http://www.beuc.eu/Content/Default.asp?PageID=855&LanguageCode=EN>
- <https://webgate.ec.europa.eu/transparency/regrin/welcome.do>
- http://ec.europa.eu/transparency/regrin/index_el.htm
- <http://www.beuc.eu/Content/Default.asp?PageID=840&LanguageCode=EN>
- <http://www.beuc.eu/Content/Default.asp?PageID=839&LanguageCode=EN>
- <http://www.beuc.eu/Content/Default.asp?PageID=1527&LanguageCode=EN>
- <http://www.beuc.eu/Content/Default.asp?PageID=1089&LanguageCode=EN>
- <http://www.coface-eu.org/>
- <http://www.coface-eu.org/en/basic401.html>
- <http://www.coface-eu.org/en/basic23.html>
- <http://www.coface-eu.org/en/basic402.html>

- <http://www.coface-eu.org/en/basic317.html>
- <http://www.eurocoop.org/>
- <http://www.eurocoop.org/eurocoop/en/objectives/default.asp>
- <http://www.eurocoop.org/members/en/default.asp>
- <http://www.eurocoop.org/cooperatives/en/default.asp>
- <http://www.eurocoop.org/cooperatives/en/history/default.asp>
- <http://www.eurocoop.org/eurocoop/en/structure/default.asp>
- <http://www.anec.org>
- <http://www.anec.org/anec.asp?rd=53342&ref=01-01&lang=en>
- <http://www.anec.org/anec.asp?rd=28956&ref=01-01.02-01&lang=en>
- <http://www.anec.org/anec.asp?rd=57951&ref=01-01.01-01&lang=en>
- <http://www.anec.org/anec.asp?rd=1401&ref=01-01.05-01&lang=en>
- <http://www.sommetjohannesburg.org/groupes/frame-ces.html>
- <http://www.etuc.org/>
- <http://www.eubic.org/>
- <http://www.eubic.org/Structure.htm>
- <http://www.europarl.europa.eu/activities/committees/homeCom.do?body=IMCO&language=EL>
- http://ec.europa.eu/enterprise/newapproach/standardization/harmstds/index_en.htm
- <http://www.newapproach.org/>
- <http://www.cen.eu/cenorm/homepage.htm>
- <http://www.cenelec.org/Cenelec/Homepage.htm>
- <http://www.etsi.eu/WebSite/homepage.aspx>

- http://ec.europa.eu/enterprise/newapproach/index_en.htm
- <http://intergroup.ephpa.org/>.
- http://intergroup.ephpa.org/rubrique.php3?id_rubrique=1

ΠΑΝΤΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

002000108920